

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Erasmus+

АКАДЕМІЯ ПРАЦІ, СОЦІАЛЬНИХ ВІДНОСИН І ТУРИЗМУ

03680, м. Київ, Кільцева дорога, 3 а

Проект Модуль Жана Моне

«Фінансовий сектор Європейського союзу як рушій сталого розвитку:
європейська інтеграція, реформи, перспективи мережевої економіки»
грантової програми ЄС «ЕРАЗМУС+»
(номер проекту 575275-EPP-1-2016-1-UA-EPPJMO-MODULE)

ФІНАНСОВИЙ СЕКТОР ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ТА СТАЛИЙ РОЗВИТОК: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД, СТРАТЕГІЧНІ ОРІЄНТИРИ ДЛЯ УКРАЇНИ

*Збірник матеріалів
міжнародної науково-практичної конференції*

Київ

6 червня 2019 р.

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ

Семигіна Т.В. (Україна) - доктор політичних наук, доцент, проректор з наукової роботи Академії праці, соціальних відносин і туризму.

Буяшенко В.В. (Україна) - доктор філософських наук, професор, ректор Академії праці, соціальних відносин і туризму.

Гуляєва Л.П. (Україна) - модуль-лідер, керівник проекту «Фінансовий сектор Європейського союзу як рушій сталого розвитку: європейська інтеграція, реформи, перспективи мережевої економіки», кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів Академії праці, соціальних відносин і туризму.

Ткаченко Я.С. (Україна) - кандидат економічних наук, доцент, завідувач кафедри фінансів Академії праці, соціальних відносин і туризму.

Чорнодід І.С. (Україна) - доктор економічних наук, доцент, завідувач кафедри економіки підприємства та менеджменту Академії праці, соціальних відносин і туризму.

Шемет Т.С. (Україна) - кандидат економічних наук, доцент, запрошений лектор Академії праці, соціальних відносин і туризму.

Ковтонюк К.В. (Україна) - кандидат економічних наук, доцент кафедри міжнародної економіки ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана».

Козловський Є. (Великобританія) - PhD з економіки, професор, професор кафедри міжнародного економічного розвитку та менеджменту SMC університету (Швейцарія), Член Британської ради вищої освіти, засновник Міжнародної консультативної групи «Exclusivica Ltd», директор Лондонського Центру Європейської стратегії.

Буркхардт Т. (Німеччина) - PhD з економіки, професор, завідувач кафедри фінансів Університету Кобленц-Ландау.

Марзано Дж. (Італія) - PhD з економіки, професор, завідувач лабораторією педагогічних технологій в Резекненському Університеті прикладних наук (Латвія), Президент приватного науково-дослідного інституту «Екоінститут-дель-Фріулі-Венеція-Джулія (Італія).

*Редколегія може не поділяти погляди, викладені у збірнику.
Автори тез доповідей несуть відповідальність за їхній зміст.*

Фінансовий сектор Європейського союзу та сталий розвиток: європейський досвід, стратегічні орієнтири для України: Збірник матеріалів міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 6 червня 2019 р.) [За ред. Л.Гуляєвої, Т. Семигіної]. Київ: АПСВТ, 2019. 124 с.

ISBN 978-966-614-093-0

У збірнику подано матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Фінансовий сектор Європейського союзу та сталий розвиток: європейський досвід, стратегічні орієнтири для України», яка відбулась в Академії праці, соціальних відносин у туризму 6 червня 2019 року.

Для науковців, викладачів, дослідників, представників органів влади, професійних груп, громадянського суспільства, бізнесу, чиї дослідження чи інтереси зосереджені на взаємозв'язку між фінансовим сектором та сталим розвитком.

©Академія праці, соціальних відносин і туризму, 2019

© Автори матеріалів, 2019

ЗМІСТ

ГУЛЯЄВА Людмила	
ФІНАНСОВИЙ СЕКТОР ТА СТАЛИЙ РОЗВИТОК: НА ШЛЯХУ ВІД ТЕОРЕТИЧНИХ КОНЦЕПЦІЙ ДО РЕАЛЬНИХ ДІЙ	7
АЛЬОШИНА Ірина	
КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ФІНАНСОВОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ У КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ.....	9
АРТЕМЕНКО Ліна	
ІНВЕСТИВАННЯ В ІТ СФЕРУ УКРАЇНИ	12
АРТЮХІНА Марина, ПИЛИПЕНКО Олена	
ЗАСТОСУВАННЯ КОНЦЕПЦІЇ ХОЛІСТИЧНОГО МАРКЕТИНГУ В СИСТЕМІ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА.....	14
АСТАПЕНКО Катерина, ОСАДЧУК Світлана	
ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ АВТОМАТИЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО, ПОДАТКОВОГО ОБЛІКУ В УКРАЇНІ ТА ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇНАХ.....	16
БЕРЕЖНА Леся	
ЦИФРОВІЗАЦІЯ ФІНАНСОВОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ: ОСНОВНІ АСПЕКТИ, РИЗИКИ ТА ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД.....	18
БЄЛОУС Наталя	
СИСТЕМА ОЦІНКИ ФАКТОРІВ ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ.....	20
БОЧКАРЬОВА Тетяна, ПЛАСТУН Олексій	
АНАЛІЗ МЕТОДІВ ПЕРЕВІРКИ ЧАСОВИХ РЯДІВ НА СТАЦІОНАРНІСТЬ ПРИ ПОБУДОВІ МОДЕЛІ ОЦІНКИ СТАНУ ФІНАНСОВОГО СЕКТОРУ	23
БРАГІНЕЦЬ Яна	
ПРОБЛЕМИ КОНТРОЛЮ ТА НАГЛЯДУ ЗА ЯКІСТЮ АУДИТОРСЬКИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ...25	
ВІНСЬКА Оксана, ТОКАР Володимир	
ЗРОСТАННЯ УЧАСТІ ЖІНОК У КЕРІВНИЦТВІ ФІНАНСОВИХ ІНСТИТУЦІЙ ЄС.....	27
ГАВРИЛЮК Алла	
СОЦІАЛЬНІ ОСНОВИ ПУБЛІЧНО-ПРИВАТНОГО ТА ГРОМАДСЬКОГО ПАРТНЕРСТВА В СФЕРІ ТУРИЗМУ: ЛЬВІВСЬКИЙ ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ.....	29
GOLOVKO Liudmyla	
LEGAL REGULATION OF ENVIRONMENTAL RESPONSIBILITY IN THE EU.....	31
ГОНЧАРЕНКО Оксана	
РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА: ПЕРСПЕКТИВИ І РЕАЛІЇ.....	33

ГРИЩУК Надія	
КРЕДИТУВАННЯ З ДЕРЖАВНОЮ ПІДТРИМКОЮ ЯК ЕЛЕМЕНТ ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ.....	35
ГУЛЯЄВА Людмила	
МОДУЛЬ ЖАНА МОНЕ «ФІНАНСОВИЙ СЕКТОР ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ЯК РУШІЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ...»: ЗВІТ ПРО РЕАЛІЗАЦІЮ ПРОЕКТУ	38
ДИБА Михайло, ГЕРНЕГО Юлія	
ЗБАЛАНСОВАНИЙ РОЗВИТОК: ВИКЛИКИ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ФІНАНСУВАННЯ В НІМЕЧЧИНІ.....	43
DUBINEVYCH Sergey, HULIAIEVA Liudmyla	
THE ROLE OF INNOVATIVE BUSINESS TO ACHIEVE THE SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS: EXPERIENCE OF "KATALITPRYLAD" COMPANY.....	46
ДЯЧЕНКО Анна, ТАРАСЕНКО Світлана	
ПРАКТИКИ ФІНАНСУВАННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ В РІЗНИХ ТИПАХ РИНКОВИХ СТРУКТУР.....	48
ZHMAI Aleksandr, MAMUNENKO Marina	
THE ADVANTAGES AND DISADVANTAGES OF CRYPTOCURRENCIES IN THE CONDITIONS OF MODERN MARKET ECONOMY.....	50
ЖУК Оксана	
СОЦІАЛЬНА КОРПОРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ У МАРКЕТИНГОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ФІНАНСОВИХ УСТАНОВ.....	52
ЗАЧОСОВА Наталія	
ШЛЯХИ ПЕРЕОРІЄНТАЦІЇ ФІНАНСОВОГО СЕКТОРУ НА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ ТА ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ: СТРАТЕГІЧНІ ОРІЄНТИРИ.....	53
КОБУШКО Ігор, ТЮТЮНИК Інна, КОБУШКО Яна	
ОСОБЛИВОСТІ ВИВЕДЕННЯ КАПІТАЛУ З ФІНАНСОВОГО СЕКТОРУ КРАЇНИ В УМОВАХ ФІНАНСОВОЇ ЛІБЕРАЛІЗАЦІЇ	56
КОВАЛЬЧУК Юлія	
РОЛЬ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СТАЛОГО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ.....	58
КОРЧИНСЬКА Олена, ГОЛУБЄВ Андрій	
ФІНАНСОВІ АСПЕКТИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ ЯК ОСНОВИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ АГРАРНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ.....	60
КРАВЧУК Ганна, ДОНІЙ Наталія	
ФІЛОСОФІЯ BLOCKCHAIN У СТРАХОВІЙ СФЕРІ.....	62
KREMEN Viktoria, SEMENOG Andrii	
EVALUATING THE RELATIONSHIP BETWEEN FINANCIAL STABILITY AND DEVELOPMENT....	64

КУЛИНЯК Ігор	
КАПІТАЛЬНЕ ІНВЕСТИВАННЯ У СФЕРІ ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ.....	66
ЛАДИЧЕНКО Віктор	
ІНФОРМАЦІЙНО-ПРАВОВІ МЕХАНІЗМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ СКЛАДОВОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ.....	68
ЛИШЕНКО Маргарита	
ОСОБЛИВОСТІ РОЗПОДІЛУ ПРИБУТКУ ЯК СКЛАДОВА ФІНАНСОВОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ МАЛОГО БІЗНЕСУ.....	70
НЕГОДА Юлія	
ВИДИ ЕФЕКТІВ ТРАНСФОРМАЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ В АГРАРНОМУ КОМПЛЕКСІ.....	72
NECHYPORENKO Yulia	
COMMUNITY MEDIA DEVELOPMENT AS PART OF INFORMATION SECURITY: CHALLENGES AND PERSPECTIVES.....	74
ОЛЕЙНИКОВ Юрій, СЕРОВА Людмила	
ШЛЯХИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТАБІЛЬНОСТІ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ В КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ.....	75
ОМЕЛЬЯНЕНКО Віталій, КРАСНА Олена	
ФІНАНСОВИЙ АСПЕКТ МЕРЕЖЕВИХ СТРАТЕГІЙ РОЗВИТКУ ВИСОКОТЕХНОЛОГІЧНИХ СЕКТОРІВ (ІНСТИТУЦІЙНИЙ АНАЛІЗ).....	77
PANKIV Olga	
STARTUP ECOSYSTEM IN POLAND AS THE KEY ELEMENTS OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT.....	79
ПЕРШКО Лариса, КОЗЛОВА Ольга, КОЗЛОВ Віталій	
ЗАПРОВАДЖЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ В УКРАЇНІ.....	81
ПЕТРИНА Володимир	
ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ РОЗРАХУНКІВ ЗА ІНКАСОВИМИ ДОРУЧЕННЯМИ В УКРАЇНІ.....	83
ПЕТРОВА Євгенія	
ОЦІНКА РИЗИКІВ СУТТЄВОГО ВИКРИВЛЕННЯ ВНАСЛІДОК ШАХРАЙСТВА.....	86
ПЕТРУШЕНКО Юрій, ВОРОНЦОВА Анна	
СУТНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ СТАЛОГО РОЗВИТКУ НА РІВНІ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД УКРАЇНИ.....	88
PICHUGINA Maryna	
NEED FOR GREEN INVESTMENTS FOR UKRAINE.....	91
ПОБИВАНЕЦЬ Галина	
ВНУТРІШНІЙ КОНТРОЛЬ В БАНКАХ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ.....	93
ПОЧУЖЕВСЬКИЙ Олег, ПОЧУЖЕВСЬКА Юлія	
ОСНОВНІ МОМЕНТИ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УКРАЇНІ.....	95

ПРИСЕЦЬКА Тетяна

**БЕЗГОТІВКОВІ РОЗРАХУНКИ, АБО ЯК ОДНИМ ПОСТРІЛОМ ВБИТИ ЗАЙЦІВ «КОРУПЦІЯ» ТА
«ТІНЬОВА ЕКОНОМІКА».....97**

РАТИНСЬКИЙ Вадим, ДМИТРІВ Уляна

ОСОБЛИВОСТІ ОПОДАТКУВАННЯ ІНТЕРНЕТ ТОРГІВЛІ В УКРАЇНІ..... 99

SYNYUTKA Nataliya

DIGITAL PUBLIC PROCUREMENT: EXPERIENCE OF THE EU AND UKRAINE.....101

СТАНІСЛАВЧУК Наталія

ГРОМАДСЬКИЙ БЮДЖЕТ – ІННОВАЦІЙНИЙ ІНСТРУМЕНТ БЮДЖЕТНОЇ СИСТЕМИ.....104

ТИТАРЧУК Ірина

**ПОКАЗНИКИ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ БЮДЖЕТНИХ ПРОГРАМ ПІДТРИМКИ АГРАРНОГО
СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ.....106**

ТІТЕНКО Зоя

РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ.....108

ТОМАРОВИЧ Тетяна, АНІШИНА Євгенія

СУЧАСНИЙ СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ СТРАХУВАННЯ БАНКІВСЬКИХ РИЗИКІВ В УКРАЇНІ...110

УРБАН Тетяна

**УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УМОВАХ
ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ.....112**

ХАРЧЕНКО Василь

ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ: ПИТАННЯ ФІНАНСУВАННЯ МІСЦЕВИХ ГРОМАД.....115

ШЕВЧЕНКО Володимир

ДИВЕСТИЦІЇ В СУЧАСНІЙ ЄВРОПЕЙСЬКІЙ БАНКІВСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ.....118

SHEPETKO Roman

**MODERN TAX INSTRUMENTS FOR THE IMPROVEMENT OF NEOINDUSTRIALIZATION AND
INVESTMENT-INNOVATIVE ACTIVITY IN UKRAINE.....120**

SHCHEGEL Svitlana

**FINANCIAL INCLUSION AS FACTOR OF SUSTAINABLE ECONOMIC AND SOCIAL
DEVELOPMENT122**

ФІНАНСОВИЙ СЕКТОР ТА СТАЛИЙ РОЗВИТОК: НА ШЛЯХУ ВІД ТЕОРЕТИЧНИХ КОНЦЕПЦІЙ ДО РЕАЛЬНИХ ДІЙ

Людмила Гуляєва

керівник проекту Модуль Жана Моне «Фінансовий сектор Європейського союзу як рушій сталого розвитку: європейська інтеграція, реформи, перспективи мережевої економіки» грантової програми ЄС «ЕРАЗМУС+», к. е. н., доцент кафедри фінансів, Академія праці, соціальних відносин і туризму

Міжнародна науково-практична конференція «Фінансовий сектор Європейського союзу та сталий розвиток: європейський досвід, стратегічні орієнтири для України», яка відбулася 6 червня 2019 р. в Академії праці, соціальних відносин і туризму (АПСВТ), є платформою для обміну досвідом, новими ідеями та результатами наукових досліджень, що розкривають різні аспекти функціонування фінансового сектора ЄС та України та їх впливу на сталий розвиток, та проводилася в рамках проекту Модуль Жан Моне «Фінансовий сектор Європейського союзу як рушій сталого розвитку: європейська інтеграція, реформи, перспективи мережевої економіки» грантової програми ЄС «ЕРАЗМУС+» (номер проекту 575275-ERP-1-2016-1-UA-ERP-JMO-MODULE) [1; 2].

Щоб максимально залучити представників з різних регіонів України, дослідників з інших країн було реалізовано два формати участі: очна участь з виступом на конференції (таку форму обрали 57 осіб) та дистанційна участь (89 осіб). Серед 146 учасників конференції, що представляли 8 країн світу, були представники закладів вищої освіти, дослідники, аспіранти, представники органів влади, професійних груп, громадянського суспільства, бізнесу, чиї дослідження чи інтереси зосереджені на взаємозв'язку між фінансовим сектором та сталим розвитком.

Відкрив роботу пленарного засідання конференції **Ярослав Головка**, проректор з стратегічного розвитку та зовнішніх зв'язків Академії праці, соціальних відносин і туризму, у своїй доповіді розкривши здобутки АПСВТ у підготовці та реалізації грантових проектів за підтримки Європейського союзу.

Петро Крайнік, експерт напряму Жан Моне, Національний Еразмус+ офіс в Україні, познайомив учасників заходу з можливостями програми ЄС «Еразмус+» та консультативної підтримки Національного Еразмус+ офісу в Україні, детальніше зупинився на напрямі Жан Моне, що спрямована на активізації євроінтеграційного дискурсу; сприянні досконалості євроінтеграційних студій; залученні закладів вищої освіти до дослідження євроінтеграційних процесів; поширенні ідей Об'єднаної Європи. Підкреслив актуальність та перспективність спрямування зусиль українських закладів вищої освіти й інших інституцій всього світу на підготовку спільних та індивідуальних проектів за програмою «Еразмус+».

Зі звітом про реалізацію проекту «Фінансовий сектор Європейського союзу як рушій сталого розвитку: європейська інтеграція, реформи, перспективи мережевої економіки» грантової програми ЄС «ЕРАЗМУС+» виступила керівник проекту **Людмила Гуляєва**, доцент кафедри фінансів Академії праці, соціальних відносин і туризму.

Професор **Найел Девіт** з Лімерикського університету (Ірландія) представив результати власних досліджень на тему «Трансмісійний механізм монетарної політики: ранній ірландський досвід впровадження євро», розкривши цілі, принципи та інструменти монетарної політики Ірландії та ЄС на сучасному етапі розвитку.

Про можливості та ризики використання технологія блокчейн для сталого розвитку суспільства йшлося у виступі **Олексія Ховпуна**, завідувача кафедри кримінального права, процесу та криміналістики Академії праці, соціальних відносин і туризму

Професор **Войцех Дурановський**, що представляє ГО «Zofia Zamenhof Foundation» (Польща), акцентував увагу на ролі сучасних стартапів, що впроваджують проривні фінансові технології та водночас інноваційним чином змінюють взаємовідносини між учасниками фінансових ринків.

Яніна Ткаченко, ключовий експерт проекту Модуль Жана Моне «Фінансовий сектор Європейського союзу як рушій сталого розвитку...», завідувачка кафедри фінансів Академії праці, соціальних відносин і туризму, розповіла про європейський та вітчизняний досвід впровадження сталих ініціатив у діяльність сучасних банків.

Виступи учасників конференції відбувалися за кількома напрямками.

Секція 1. Сучасні тенденції розвитку фінансового сектору ЄС у контексті сталого розвитку: структура, моделі управління, актуальні тенденції, виклики та суперечності, реформування фінансового нагляду та регулювання для посилення ролі фінансового сектору ЄС в забезпеченні сталого розвитку.

Секція 2. Нові інструменти для фінансування сталого розвитку в ЄС та світі: сталі фінансові інструменти, інновації на фінансових ринках, зелені інвестиції/фінанси, соціально-відповідальні інвестиції, проектне фінансування, краудфандинг, фінансова підтримка малого та середнього бізнесу, соціального підприємництва та стартапів, корпоративна соціальна відповідальність фінансового бізнесу та інші сталі практики.

Секція 3. Впровадження сталих ініціатив у фінансовому секторі України: сучасний стан та перспективи розвитку банківських та небанківських фінансових установ у контексті сталого розвитку, проблеми та перспективи фінансового сектору у контексті європейської інтеграції, впровадження сталих ініціатив українськими фінансовими посередниками, шляхи переорієнтації фінансового сектору на забезпечення сталого розвитку економіки України, уроки й можливості досвіду ЄС для України.

Список використаних джерел

1. The EU financial sector as a driver for sustainable development: European integration, policy reform and networked economy perspectives // Erasmus+ Project Results Platform. URL: <http://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/projects/eplus-project-details-page/?nodeRef=workspace://SpacesStore/d21367ee-7a9a-4fb3-9a31-2c0d84eca551>
2. Фінансовий сектор ЄС як рушій сталого розвитку: європейська інтеграція, реформи, перспективи мережевої економіки // Академія праці, соціальних відносин і туризму. URL: <https://www.socosvita.kiev.ua/node/1874/>

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ФІНАНСОВОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ У КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Ірина Альошина

аспірант кафедри міжнародної економіки та маркетингу,
КНУ імені Тараса Шевченка

Роль ефективної та стабільної діяльності національної фінансової системи на тлі глобальних кризових явищ підсилюється і є необхідною умовою економічного зростання країни у довгостроковому періоді та інтеграції у світовий економічний простір. За допомогою програмного середовища EViews 10.0, досліджуючи дані європейських країн, було побудовано економетричну модель залежності рівня конкурентоспроможності фінансового сектору країни від індикаторів зовнішнього середовища та банківської системи, де:

- для виміру конкурентоспроможності фінансового сектору використано субіндекс 9 Фінансовий сектор рейтингу Зростання конкурентоспроможності Всесвітнього економічного форуму за 2018 рік [1];
- для виміру рівня фінансової глобалізації країни використано субіндекс фінансової глобалізації рейтингу Індекс глобалізації KOF за 2016 рік [2];
- для виміру індикаторів банківської системи використано показники: конкуренції банківського сектору за індексом концентрації Херфіндала-Хіршмана та індексом концентрації 5-ти найбільших банків [3]; рівень регулятивного капіталу 1-го рівня, зважених на ризик; частка ліквідних активів у загальних активах; частка неповернутих кредитів у загальних кредитах; показник дохідності активів та капіталу банківського сектору [4].

$$FinSysGCI = \alpha_0 + \beta_1 * FiGi + \beta_2 * HHI + \beta_3 * CR5 + \beta_4 * Re gT1 + \beta_5 * LiqAs + \beta_6 * NPerLon + \beta_7 * ROE + \beta_8 * ROA + \xi_j \quad (1)$$

де, FinSysGCI – місце країни за субіндексом 9 Фінансовий сектор рейтингу зростання конкурентоспроможності Всесвітнього економічного форуму;

FiGi – рівень фінансової глобалізації країни за рейтингом Індексу глобалізації KOF;

HHI – індекс концентрації банківського сектору Херфіндала-Хіршмана;

CR5 – індекс концентрації 5-ти найбільших банків;

RegT1 – регулятивний капітал 1-го рівня, зважений на ризик;

LiqAs – частка ліквідних активів у загальних активах;

NPerLon – частка неповернутих кредитів у загальних кредитах.

ROA – показник дохідності активів банківського сектору;

ROE – показник дохідності капіталу банківського сектору;

У результаті, із мірою згоди регресії 88% отримали наступну модифіковану модель:

$$FinSysGCI = 2.07997923375 * CR5 - 2.20010359139 * FiGi - 0.0580217790817 * HHI + 124.007163232 * LOG(RegT1) + 1.66740148663 * NPerLon - 3.90050153806 \quad (2),$$

де коефіцієнти моделі CR5, FIGI, HHI, LOG(REGT1), NPERLON є значимими, а LIQAS, ROA, ROE не є значимими (тому дані ряди були виключені з моделі).

Виходячи із отриманих результатів, можна зробити висновок про те що у країнах Європи:

1) найбільший позитивний вплив на конкурентоспроможність фінансового ринку має регулятивний капітал 1-го рівня, зважений на ризик, та індекс концентрації 5-ти найбільших банків. А тому вирішальними факторами конкурентоспроможності фінансового сектору є виконання умов Базель III банківським сектором, а також помірна конкуренція на ринку, що забезпечує фінансову стабільність у країнах;

2) найбільший негативний вплив має рівень фінансової глобалізації країни за рейтингом Індексу глобалізації KOF, що значно послаблює позиції країни на світовій арені. Такий результат не є однозначним, адже дана модель показує, що чим вищим є рівень фінансової

інтеграції, тим більше цей фактор послаблює конкурентоспроможність фінансового ринку за рахунок підвищення ризиків фінансових криз. Також, негативний вплив має індекс концентрації банківського сектору Херфіндаля-Хіршмана, що також підтверджує необхідність помірної конкуренції на ринку.

Отримана модель дає можливість побудувати прогноз рейтингу конкурентоспроможності фінансового сектору України. При цьому, слід врахувати особливості методології Всесвітнього економічного форуму, згідно якої рейтинг країни будується за даними країни позаминулого року. Тому, підставляючи фактичні показники України за 2017 р. у отриману економетричну модель, можна отримати прогноз її рейтингу на 2019 р. (див. табл.1.).

Таблиця 1.

**Прогноз рівня конкурентоспроможності фінансового сектору України за
субіндексом 9 Фінансовий сектор рейтингу Зростання конкурентоспроможності
Всесвітнього економічного форуму**

№	Показник	2016 р. фактичні дані	2017 р. фактичні дані	Покращення показників 2017 р. на 20%	Покращення показників 2017 р. на 30%	Покращення показників 2017 р. на 40%
1	Рівень фінансової глобалізації країни за рейтингом Індексу глобалізації KOF	56	56 (фіксуємо на рівні 2016р.)	67,2	72,8	78,4
2	Індекс концентрації 5-ти найбільших банків	55	62,5	52,1	48,08	44,6
3	Індекс концентрації банківського сектору Херфіндаля-Хіршмана	876	1188	900	914	849
4	Регулятивний капітал 1-го рівня, зважений на ризик	9	12,1	10,1	9,3	8,6
5	Частка неповернутих кредитів у загальних кредитах	30,5	54,5	45,4	41,9	38,9
Субіндекс 9 Фінансовий сектор рейтингу Зростання конкурентоспроможності ВЕФ		2018 р. фактичний	Прогноз на 2019 р.	Прогноз	Прогноз	Прогноз
		117	159	119	101	85
		↑ рейтингу на 10% порівняно з 130 за 2017р.	↓ рейтингу на 30% порівняно з 2018 р.	↑ рейтингу на 38% порівняно з 2017 р.	↑ рейтингу на 54% порівняно з 2017 р.	↑ рейтингу на 70% порівняно з 2017 р.

Джерело: складено та розраховано автором за даними [5]

Таким чином, отримані дані вказують на наступне:

- Україна не зможе навіть утримати існуючі позиції на світовому ринку: підвищення рівня концентрованості банківського сектора та збільшення частки неповернутих кредитів у 2017 р. порівняно із 2016 р. призведуть до погіршення конкурентоспроможності фінансового сектору України у 2019 р. на 30% (рейтинг впаде на 42 позиції);
- для повернення фінансовому ринку Україні втрачених позицій у міжнародному рейтингу необхідне покращення її фактичних показників за 2017р. на 20%: поглиблення рівня фінансової глобалізації, зменшення концентрованості банківського сектору, збільшення частки регулятивного капіталу, а також зменшення частки неповернутих кредитів;
- у разі покращення фактичних показників України за 2017р. на 30%, прогнозується покращення рейтингу конкурентоспроможності її фінансового ринку на 54%;
- у разі покращення фактичних показників України за 2017р. на 40%, прогнозується покращення рейтингу конкурентоспроможності її фінансового ринку на 70%.

За таких умов Україні буде дуже важко отримати позитивні ефекти у світових інтеграційних процесах та ефективно реалізувати свій наявний економічний потенціал. Покращення показників банківського сектору України, а саме поглиблення рівня фінансової глобалізації, зменшення концентрованості банківського сектору, збільшення частки

регулятивного капіталу, а також зменшення частки неповернутих кредитів, допоможе підняти міжнародний рейтинг фінансового ринку.

Список використаних джерел

1. The Global Competitiveness Report2018 // World Economic Forum. 2018. URL: <http://www3.weforum.org/docs/GCR2018/05FullReport/TheGlobalCompetitivenessReport2018.pdf>
2. KOF Globalisation Index // KOF Swiss Economic Institute. URL: <https://www.kof.ethz.ch/en/forecasts-and-indicators/indicators/kof-globalisation-index.html>
3. Report on financial structure // European Central Bank. 2017. URL: <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/reportonfinancialstructures201710.en.pdf>.
4. Core FSIs for Deposit Takers // IMF. URL: <http://data.imf.org/regular.aspx?key=61404590>.
5. Показники банківської системи України 2002-2018pp. // Національний Банк України. URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=74208.

ІНВЕСТИВАННЯ В ІТ СФЕРУ УКРАЇНИ

Ліна Артеменко

к.е.н, доцент кафедри менеджменту ФММ

Національний технічний університет України «КПІ імені Ігоря Сікорського»

Динамічний розвиток високих технологій в Україні, розробка і впровадження сучасних ІТ-проектів формує новий імідж держави. Ринок ІТ в Україні показує стійке зростання, загальний обсяг експорту ІТ-послуг зріс на 12% за 2017 р. і досяг 3,6 млрд.дол. за оцінками PricewaterhouseCoopers. На міжнародному ринку аутсорсингових послуг Україна займає 1% світового ринку та є одним з лідерів центральної і східної Європи. Потреба в залученні інвестицій в ІТ сферу наряду залежить від економічної і політичної ситуації в країні.

Станом на 2017 р. загальний обсяг інвестицій в українські ІТ-компанії становив 265 млн. дол. – це на 231% більше від показників 2016 р. (рис.1) [1].

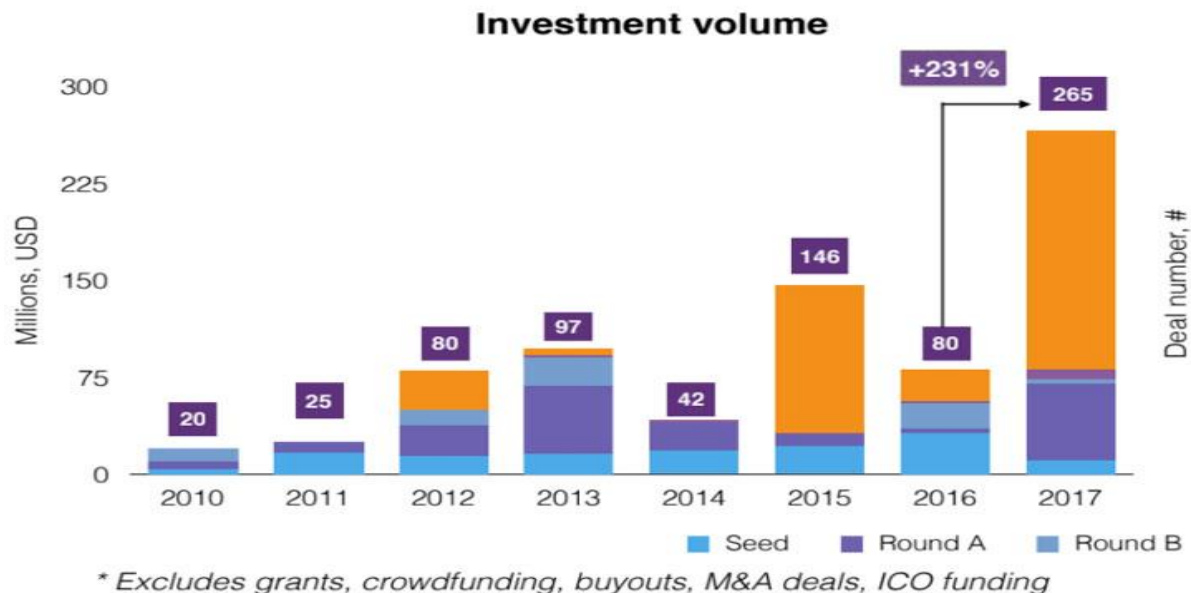

Рис.1 Статистика інвестиційних вкладень за 2010-2017рр. [1]

Згідно з дослідженням, в 2017 р. уклали 44 угоди, 90% з яких провідними іноземними інвестиційними фондами General Catalyst, IVP, Spark і Almaz Capital. 96% загального обсягу інвестицій становив іноземний капітал. Українські стартапи залучали інвестиції передусім від венчурних фондів (90%), а також на краудфандінгових платформах (3%). Найбільшими відомими угодами 2017 р. стали інвестиції у Grammarly (110 мільйонів \$), BitFurry (30 мільйонів \$), Petcube (10 мільйонів \$) та People.ai (7 мільйонів \$).

Основними проблемами розвитку стартапів в Україні є недостатня підтримка з боку держави, відсутність сприятливого інвестиційного клімату, вузька спеціалізація стартапів, відтік нового бізнесу закордон, а також слабка інфраструктура між стартапами та інвесторами [2]. Проблемами ІТ сфери є: низький рівень захисту прав інтелектуальної власності, нерозвинені ринки фінансових і венчурних інвестицій, виїзд кваліфікованих фахівців за кордон, низькі темпи розвитку технічної освіти, несприятливе втручання держави, надмірне оподаткування, тиск з боку контролюючих органів [3].

В список ста найкращих в світі аутсорсингових ІТ-компаній увійшли 13 українських фірм: SoftServe, ELEKS, Miratech, SigmaSoftware, N-iX, Softengi, EPAM, Luxoft, Ciklum, Intetics, TEAM International Services, Program-Ace. Вже сьогодні ІТ-компанії України активно зміцнюють свої позиції в найбільш перспективних технологічних напрямках: Data Science, AR/VR, машинне навчання, штучний інтелект [4]. Такий прогрес позитивно впливає на імідж України як країни з

високим технологічним потенціалом, і це однозначно сприятиме розвитку ІТ сфери в перспективі. За даними інвестиційного фонду Invest Capital, що спеціалізується на інвестиціях в аутсорсингові компанії в Україні і Східній Європі, ключовими параметрами, за якими потенційні інвестори оцінюють представників сегмента ІТО (IT Outsourcing), є обсяг продажів, кількість співробітників в компанії або обсяг продажів на одного співробітника, рентабельність за показником EBITDA, клієнтський портфель і його диверсифікація, спеціалізація компанії, обсяг і вік дебіторської заборгованості, рівень менеджменту і якість бізнес-процесів [4].

Завдяки інвестиціям українські ІТ-компанії розширюють можливості Україні підвищити міжнародну конкурентоспроможність. Україна має високий потенціал для розвитку економіки, але їй потрібно подолати великий бар'єр щодо покращення рівня конкурентоспроможності. Потрібно долати сильну корупцію, великий розрив між бідними та багатими, низькі зарплати, розвивати інфраструктуру та інституційні системи, підіймати на новий рівень інноваційні розробки, щоб інші країни зацікавились в розробках України і збільшувались інвестиції, разом з цим збільшувати ефективність ринку праці, сприяти розвитку малого бізнесу. Високий рівень кореляції між рейтингами «Легкості ведення бізнесу» і GCI вказує на прямий вплив у підвищенні конкурентоспроможності національної економіки при покращенні та спрощенні ведення бізнесу в країні. Завдяки активній інноваційній діяльності та високий конкурентоспроможності продукції і послуг на світових ринках підтримуються високий рівень заробітної плати, стандартів життя населення, якості інституціонального середовища та інфраструктури, ефективності ринків і технологічних інновацій. Вирішення проблем ІТ-ринку дозволить стимулювати модернізацію економіки, розвитку аграрної діяльності, технічних та технологічних засобів виробництва.

Список використаних джерел

1. The DealBook of Ukraine. URL: <https://www.slideshare.net/YevgenSysoyev/the-dealbook-of-ukraine-2018-edition>
2. Гнатюк Д.О., Артеменко Л.П. Проблеми ІТ стартапів в Україні та країнах ЄС // Міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Тридцять треті економіко-правові дискусії». 2018 р. URL: <http://www.spilnota.net.ua/ua/article/id-2759/>
3. Веремеева Т. ІТ-рынок в Украине: перспективы и тенденции развития. URL: <http://marker.ua/ekonomicheskij-blok/3466-it-rinok-v-ukrayini-perspektivi-i-tendentsiyi-rozvitku/>
4. Кубраков А. ІТ-потенциал Украины и инвестиции. URL: <https://mind.ua/ru/openmind/20180838-it-potencial-ukrainy-i-investicii-skolko-nuzhno-i-skolko-mozhno>

ЗАСТОСУВАННЯ КОНЦЕПЦІЇ ХОЛІСТИЧНОГО МАРКЕТИНГУ ВСИСТЕМІ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Марина Артюхіна

к. е. н., доцент кафедри менеджменту

Олена Пилипенко

к. е. н., доцент кафедри менеджменту

Донбаський державний педагогічний університет

Одним з інструментів вирішення соціальних проблем у суспільстві є розвиток соціального підприємництва. Позитивною рисою соціального підприємництва, на відміну від інших засобів вирішення соціальних проблем, є довготривалий характер його функціонування, що дає довгостроковий стійкий соціальний та економічний ефекти. Розвиток соціального підприємництва в Україні зазнає безліч проблем, серед яких: недосконалість законодавства, відсутність достатнього ресурсного забезпечення, відсутність ринків збуту виробленої продукції, недостатня фінансова стійкість даних підприємств. Але, не зважаючи на це, кількість соціальних підприємств в Україні стрімко збільшується з кожним роком і потребує нових інноваційних механізмів розвитку та забезпечення стійкого економічного і соціального ефектів. Таким механізмом виступає – концепція холістичного маркетингу.

Концепція холістичного маркетингу, на думку Ф. Котлера, К. Келлера, А. Павленко та ін., більш цілісно розглядає маркетинговий соціальний простір. Основна ідея – концентрація на маркетингу відносин. Маркетинг відносин (партнерських взаємовідносин) – це практика побудови довгострокової взаємовигідної співпраці з ключовими ринковими партнерами (покупцями, постачальниками, дистриб'юторами тощо) з метою встановлення тривалих привілейованих відносин [1; 2].

Теоретичним підґрунтям концепції створення партнерських стосунків організації з пов'язаними групами виступають праці багатьох дослідників. На цьому, наприклад, акцентується у сучасних напрямках комунікативної практичної філософії та соціології (П. Ульріх, К. Апель, К. Гоманн та ін.). У працях К. Гоманна висувається концепція соціального ринкового господарства, яка передбачає підпорядкування економіки «загальному благополуччю». Ця ідея наполягає на досягненні консенсусу в інтересах усіх учасників ринку. Тобто, сучасна філософія розглядає економічні явища вже з позицій не суто ринкової раціональності, а «соціального ринкового господарства». Базовою при управлінні підприємством є ідея підприємницько-політичного діалогу [3]. Згідно з нею спільні конфлікти щодо цінностей та інтересів підприємництва в ідеалі мають розв'язуватися через участь усіх можливих учасників у процесі скерованого розумом досягнення взаєморозуміння.

Про необхідність створення партнерських стосунків організації з зовнішніми та внутрішніми партнерами йдеться в теорії управління за результатами. Ідея теорії управління за результатами полягає в тому, як зазначає В. Заруба, що «жодна організація сама по собі не являє ніякої цінності, а є упорядкованою формою, яка об'єднує окремих індивідів чи їх групи для досягнення визначених результатів. Особи (фізичні чи юридичні) ..., які вступають у підприємство зі своїми цілями і тому є залежними від цього підприємства, називаються зв'язаними групами підприємства. До них відносяться фінансисти..., державні органи..., постачальники і клієнти... й інші групи. При управлінні за результатами необхідно забезпечувати баланс результатів, у яких зацікавлені різні групи» [4].

Базовим поняттям як в концепції партнерських стосунків, так і в теорії управління за результатами є поняття стейкхолдерів, яке дослідники ототожнюють з поняттям пов'язані групи. Вплив на потенціал організацій інтересів пов'язаних груп зазначали І. Ансофф, Ф. Котлер, М. Захаров, О. Кузнецов, С. Горін. Англійський термін «stakeholder» («утримувач інтересу») останнім часом подається не як «зацікавлена сторона» (interested party), а

дослівно як «стейкхолдер». Сучасне визначення поняття стейкхолдерів надав Фрімен. Він у своїй роботі «Strategic Management: A Stakeholder Approach» у 1984 р. визначив стейкхолдерів як «групи чи індивідууми, які можуть впливати чи на яких впливає досягнення організаційних цілей». Фрімен описав процес встановлення корпоративної стратегії з використанням стейкхолдерів у стратегічному управлінні компанією. Сучасне розуміння стейкхолдерів, яке було представлено Фріменом, робить стейкхолдерами в епоху глобалізації практично всіх.

Дослідники (Ф. Котлер, К. Келлер та ін.) зазначають, що існують чотири множини пов'язаних груп, які є обов'язковими елементами партнерської мережі для будь-якої організації: споживачі, співробітники компанії, маркетингові партнери і члени фінансового співтовариства [1].

Основними стейкхолдерами соціального підприємства є вразливі категорії населення щодо яких і здійснюється соціальна діяльність. Вразливі категорії населення визначаються відповідно до чинного законодавства України. Це: діти-сироти, діти позбавлені батьківського піклування, безпритульні діти, особи з інвалідністю, внутрішньо переміщені особи, особи похилого віку, бездомні особи та інші категорії осіб, визначені актами центральних і місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування. Вразливі категорії населення в соціальному підприємстві можуть виступати і споживачами і співробітниками.

Для ефективної роботи соціального підприємства необхідно залучати до співпраці інших стейкхолдерів – фінансових партнерів та органи державного і місцевого самоврядування. Залучивши до співпраці фінансових партнерів (як то донори, меценати, благодійники, філантропи) за допомогою фандрайзингу, краудфандингу та використовуючи спеціальні програми пільгового кредитування соціальних підприємств банками, можливо досягти достатньої фінансової стійкості, залучити необхідні ресурси для підприємства.

Підтримка соціального підприємництва з боку органів державного та місцевого самоврядування можлива під час закупівлі товарів, робіт і послуг за бюджетні кошти шляхом надання переваги у тендерах, конкурсах, наданні в оренду комунального та державного майна на пільгових умовах тощо.

Отже, ефективне управління соціальним підприємством неможливе без застосування маркетингового підходу. Сучасний маркетинговий підхід передбачає орієнтацію формування можливостей організації не лише на споживача, а й на інші пов'язані групи (концепція холістичного маркетингу). Це означає, що без взаєморозуміння менеджером колективних уподобань конкретних пов'язаних груп у царині цілей, норм і цінностей у сучасних складних умовах підприємству не досягти успіху. Розв'язання цих проблем залежить від подальших фундаментальних досліджень як у сфері маркетингу партнерських відносин (наприклад, розробки концепції комплексу маркетингу, орієнтованого не лише на споживача, а й на всі пов'язані групи та ін.), так і від досліджень у галузі маркетингу та менеджменту соціальних підприємств (з'ясування структури пов'язаних груп до конкретного підприємства, кількісної оцінки впливу кожної групи, особливостей фінансової стратегії на принципах довгострокових партнерських стосунків).

Список використаних джерел

1. Маркетинговий менеджмент / Ф. Котлер, К.Л. Келлер, А.Ф. Павленко та ін. Київ: Хімджест, 2007. 290 с.
2. Бровченко В.А. Холістична парадигма маркетингу // Маркетинг в Україні. 2008. №1(47). С.49-50.
3. Єрмоленко А.М. Комунікативна практична філософія. Київ: Лібра, 1999. 488 с.
4. Заруба В.Я. Аналітичне проектування мотиваційних процедур планування. Харків: Бізнес Інформ, 1998. 248 с.

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ АВТОМАТИЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО, ПОДАТКОВОГО ОБЛІКУ В УКРАЇНІ ТА ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇНАХ

Катерина Астапенко

керівник відділу проектів ТОВ «СОФТ ГЕНЕРАЦІЯ»

Світлана Осадчук

к. е. н., доцент

**Одеський Регіональний Інститут державного управління
Національної Академії державного управління При Президентові України**

Одним із найважливіших процесів сучасності є інтеграція світової економіки. Цей факт робить автоматизацію бухгалтерського обліку вимогою часу й запорукою успішного переходу на Міжнародні стандарти фінансової звітності. Без цього неможливий перехід на міжнародний ринок і залучення іноземних інвестицій як підприємствами України, так і Європейських країн.

Процес економічної інтеграції у світовому масштабі, стрімкий розвиток міжнародних економічних відносин призвели до необхідності інтернаціоналізації та стандартизації обліку. Перехід на міжнародні стандарти бухгалтерського обліку та фінансової звітності відкриває для підприємств нові можливості для узгодженості та ефективного функціонування інформаційних систем [3].

У даний час на світовому ринку програмного забезпечення бухгалтерського обліку представлено досить багато програм різних розробників. Найвідомішими представниками іноземного програмного забезпечення є: Baan ERP, OracleApplication Axapta4.0, SyteLine, mySAPBusinessSuite, Maconomy, MFG/PRO, Microsoft Dynamics AX/NAV, iScala, Oracle E-BusinessSuite та інші. Такими бухгалтерськими програмами користуються більшість підприємств зарубіжних країн. Щодо нашої держави, то в більшості випадків таке програмне забезпечення використовують ті компанії, яким необхідно вести облік за міжнародними стандартами. До цієї категорії відносяться різні великі регіональні відділення іноземних компаній, спільні підприємства та фірми, що виконують закордонні замовлення. Вони користуються комплексними корпоративними системами, тобто ERP-системами. В Україні практика використання комплексних ERP-систем не набула широкого поширення. Так як більшість підприємств має недостатньо ресурсів для впровадження таких систем, то донедавна використовувались системи російських розробників: «1С: Підприємство 8», «Парус», «Галактика», «Афіна» тощо, що наближені до стандарту ERP та після підписання Президентом України Указу № 133/2017 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 28 квітня 2017 року «Про застосування персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій)» було поставлено питання про необхідність переходу бюджетної сфери та бізнесу з програмного забезпечення російського походження на новий український продукт. Останнім часом ринок вітчизняного програмного забезпечення значно розширився (найпопулярні: FIT - бюджет, uabudget, Дебет Плюс, JSolutions, ISpro, Master Бухгалтерія, IT-Enterprise, А5 Бухгалтерія та інші), і якщо раніше комплексні програмні рішення на основі ERP-систем можна було купувати лише в іноземних розробників, то зараз програми, що включають різноманітні засоби для комп'ютеризації бухгалтерського обліку, управління персоналом, організації документообігу, автоматизації складського обліку, фінансового аналізу, бізнес-планування, технологічної підтримки виробництва вже є доступними від вітчизняних розробників [1, 2].

Дослідження переваг та недоліків автоматизації, доцільності використання, позитивного чи негативного їх впливу на ведення бухгалтерського обліку в Україні та Європейських країнах показало багато спільних в цьому рис. Перевагами автоматизації можливо визначити те, що сучасні комп'ютерні засоби дозволяють значно полегшити виконання завдань для бухгалтерів і знизити трудомісткість окремих операцій, зменшити кількість помилок при складанні первинних документів, терміново отримувати необхідну інформацію та автоматизувати весь процес обліку підприємства.

Автоматизація та осучаснення системи бухгалтерського обліку в будь-якій країні дає можливість підприємствам виходити на міжнародний рівень, залучати більше іноземних

інвестицій, оскільки підприємства будуть в змозі задовольнити зовнішніх користувачів повною, узагальненою, якісною інформацією, що буде найбільш точною та достовірною. Запровадження нових технологій в обліку показує, що підприємство ефективно функціонує, та керівництво впроваджує нові технології для того, щоб підвищити конкурентоспроможність підприємства та вивести його на вищий рівень.

Так як більшість підприємств Європейських країн використовують для обліку саме програми на основі ERP-систем (Україна поки що лише починає йти цим шляхом, оскільки тільки великі підприємства використовують ERP-системи для повної автоматизації управління установою, в тому числі і бухгалтерського обліку) можна виділити такі їх переваги: можливість скоротити і уніфікувати використовуване апаратне забезпечення за рахунок технології «клієнт-сервер» і інтеграції інформаційної системи, уніфікації процесів у групах компаній і даних про кадрові ресурси, скорочення чисельності персоналу тощо. Ці корпоративні системи мають високу надійність при використанні, при впровадженні програмних продуктів надається можливість кваліфікованого сервісного обслуговування, технічної підтримки, автоматичного оновлення програмного продукту через Інтернет мережу та багато інших функціональних можливостей [4].

У той же час ERP-системам властива і низка недоліків. Перш за все - це висока складність і висока ціна впровадження в порівнянні з простішими програмами, що використовуються тільки для бухгалтерського та податкового обліку, переважно підприємствами малого та середнього бізнесу. Крім того, ERP-системи не завжди дозволяють використовувати компоненти різних виробників, ставлячи компанію у залежність від єдиного постачальника рішень. А такі програмні продукти, як Microsoft Dynamics AX/NAV та OracleE-BusinessSuite, дуже важко адаптувати до законодавства України, однак вони добре справляються зі своїми функціями закордоном [2].

Однією з важливих проблем використання автоматизованих систем бухгалтерського та податкового обліку на підприємствах України є часта зміна нормативних актів, що встановлюють правила обліку, звітності та оподаткування. Для вирішення цієї проблеми слід використовувати програми, що мають більшу гнучкість і здатні відображати зміни зовнішніх умов. Для європейських підприємств це питання не є проблемним, оскільки немає частих законодавчих змін, а якщо вони виникають, то автоматизовані програми обліку оновлюють їх автоматично.

При впровадженні нових інформаційних систем на підприємстві обов'язково потрібно оцінювати ризик відставання від конкурентів через їх моральне зношування. Після закінчення всіх етапів щодо постачання й установки програмного забезпечення необхідно узгодити ступінь потреби в адаптації типової конфігурації програмного забезпечення та особливості ведення обліку на підприємстві [3].

Інформаційні системи можуть стати потужним інструментом для створення більш конкурентоспроможних і ефективних організацій. Вони можуть використовуватися для того, щоб перепроектувати організації, трансформуючи їх структуру, облікову політику, механізми управління роботою, трудовими процесами. Бухгалтерський облік є однією з найважливіших складових управління підприємства, тому модернізація, автоматизація його є нерозривними з процесом розвитку підприємницької діяльності як в Україні так і в Європейських країнах та повинна спиратися на наукові знання, здобутки та досвід великих міжнародних організацій.

Список використаних джерел

1. 1. Макарова Л. М., Душутіна Е. Н. Использованиезарубежныхпрограмм для автоматизации учетныхработ на отечественныхпредприятиях // Молодой ученый. - 2014. - № 2.
2. Селдушова А. В., Макарова Л. М. Проблемы внедрения корпоративных информационных систем отечественных и зарубежных производителей // XLI Огаревские чтения: материалы науч. конф.: в 3 ч. Саранск: Изд-во Морд. ун-та, 2013.
3. Корчак А. С. Проблеми впровадження інформаційних систем бухгалтерського обліку на підприємстві. URL: <http://nauka.kushnir.mk.ua/>.
4. Кузнецова С. А. Перспектива бухгалтерського обліку: стратегічність, електронна комерція та соціальна спрямованість // Європейський вектор економічного розвитку. 2014. № 1(16). С. 73-83.

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ФІНАНСОВОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ: ОСНОВНІ АСПЕКТИ, РИЗИКИТА ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД

Леся Бережна

к.е.н., доцент кафедри фінансів

Черкаський державний технологічний університет

Цифровізація економіки (цифрова трансформація, діджиталізація) України є природним продовженням міжнародної тенденції поширення цифрових технологій і різкого збільшення їх впливу на всі галузі економічного життя. Банки та небанківські фінансові установи перебувають наразі у центрі змін. Необхідно усвідомити, що багато подій, які пов'язані із Fintech до цих пір були окремими проектами. Проте, вони є частиною великого потрясіння, який деякі науковці називають четвертою промисловою революцією.

Головна мета регуляторів фінансового ринку – успішне формування цифрової трансформації у фінансовому секторі. Це – складний процес, дослідження якого є актуальним питанням.

Основними аспектами цифрової трансформації є: можливості; ризики; межі. Дослідимо їх основний зміст.

1.Можливості. Завдяки цифровій обробці ринки можуть стати більш міжнародними та наближеними: на сьогоднішній день більше не має значення, чи переказує клієнт банку грошову суму своєму сусіду або знайомому десь в Португалії, оскільки обидва платежі обробляються однаково. Цінні папери тепер можуть швидко та гнучко передаватися всім країнам Єврозони. Враховуючи прискорення швидкості обміну інформацією, ефективність на фінансових ринках може бути збільшена. Наприклад, між Нью-Йорком і Лондоном за кілька сотень мільйонів євро був закладений кабель зв'язку. Тепер дані можуть передаватися вперед і назад за 60 мілісекунд. Це надзвичайно корисна інвестиція для високочастотної торгівлі на фондовій біржі, де, навіть, дуже короткі періоди часу можуть кардинально змінити ситуацію.

Цифровізація також може допомогти зменшити інформаційну асиметрію за допомогою пошукових систем, стрічок новин, мереж або платформ знань.

Загалом, вдосконалений, швидший і більш широкий обмін інформацією може сприяти:

- учасникам ринку більш ефективному посередництву капіталу і ризику;
- кінцевим споживачам більш високій якості, нижчим цінам, а також отриманню індивідуальних продуктів і послуг;
- Fintech підприємствам створенню можливостей і вихід на нові ринкові ніші.

Цифрові технології, які базуються на складних алгоритмах дозволяють учасникам фінансових ринків приймати ефективні рішення в умовах невизначеності, прогнозувати перспективи, верифікувати та авторизувати дані. Найбільш поширений приклад – це використання таких технологій банками при прийнятті кредитних рішень та клієнтами – при оцінці інвестиційних рішень.

Українські регулятори фінансових ринків мають використовувати позитивний досвід європейських центральних банків, які разом із фінтех фірмами та іншими підприємствами перебувають у процесі перетворення технологій на інновації.

В економічному відношенні це призводить до зростання продуктивності, підвищення конкурентоспроможності, більш стійкої економіки, стабільності національної грошової одиниці і, нарешті, не менш важливого, процвітання.

2. Ризики цифровізації. Перед фінансовими регуляторами як Європи, так і України постають серйозні виклики мінімізації кіберризиків та інших ризиків, що пов'язані із цифровою трансформацією. Наприклад:

- а) ризики, пов'язані з перебоями в роботі серверів фінансових установ, в результаті чого внутрішні процеси зупиняються і фінансові сервіси не доступні;
- б) «невідомі невідомі» ризики, які пов'язані з аномаліями великих обсягів даних та про саме існування яких наперед невідомо [1];
- в) ризики, пов'язані з розвитком інформаційних технологій, складністю процесів і програмного забезпечення, ненавмисних помилок користувачів та навмисних дій злочинців.

Тому протидія та мінімізація таких ризиків є одним із головних завдань регуляторних та наглядових фінансових органів, робота яких стала ще складнішою. І це стосується не лише швидкості та кількості завдань. Десять років тому стандарти нагляду, пов'язані з ІТ, були досить зрозумілими і керованими. Сьогодні спеціалізація в цій категорії ризику відіграє все більш важливу роль. Знання ІТ-ризиків необхідно постійно оновлювати. Обмін інформацією між наглядовими органами через національні кордони став головним фактором, а управління знаннями стає ключовим завданням у цьому питанні. Крім того, наглядові органи, так само, як і Fintech установи, повинні поєднувати юридичні, економічні та технічні знання, щоб оцінити, наприклад, технологічну бізнес-модель інновації.

3. Межі. На фінансовий ринок прийшли нові учасники – переважно fintechs та bigtechs – які часто надають лише один з етапів процесу, що складають банківську послугу або процеси технічної підтримки (для мобільних платежів або для загальних хмарних послуг) у партнерстві, наприклад, з банками. Як наслідок, межі фінансового сектора стали дещо розмитими. Багато нових гравців не ліцензуються як банки, постачальники фінансових послуг або платіжні установи, але можуть бути залучені на ключових етапах процесів в результаті аутсорсингу або інших форм співпраці.

Все це призводить до більш складного конкурентного середовища та нових форм співпраці, що, звичайно, може призвести до нових і додаткових ризиків. Це піднімає питання про те, наскільки правова база може йти в ногу з трансформацією фінансового сектора.

Таким чином, необхідно оцінити перспективи регулятивного і наглядового режиму країн Європи та України.

Потрібно зазначити, що нормативно-правова база залишилася в значній мірі дещо застарілою, незважаючи на зміни, що відбулися в секторі. Проте, протягом останніх кількох років в Європейських країнах вимоги до ІТ стали більш диверсифікованими і чіткіше визначеними, але сформульованими загально. Оскільки технології і програми відрізняються як в часі, так і у фінансових установах, стандарти мають залишатися придатними і прикладними в кожному конкретному випадку.

Необхідно відмітити, що Європа вже обрала курс на суцільну діджиталізацію та активно і наполегливо регулює питання, які виникають внаслідок її реалізації, зважаючи при цьому на різноманітні етичні та соціальні питання, які виникають внаслідок:

- використання, наприклад, штучного інтелекту;
- регулювання захисту даних.

Аналіз напрацювань країн Європи в цих питаннях відіграє провідну роль у розробці правил для цифрового фінансового сектора в Україні. А в новому законодавчому періоді НБУ та інші регулятори мають бути активними у вирішенні актуальних питань і завдань.

Висновок. Можна констатувати, що цифровізація економіки вже стала складовою частиною економічного життя. Цивілізація має намір здійснити фундаментальну трансформацію фінансових ринків. Тому це не можна зупинити чи заблокувати. Не можна й запобігти розвитку подій. Замість цього законодавцями, наглядачами та учасниками ринку має бути сформовано та юридично окреслено всі пов'язані з цим питання. Навіть якщо певні події не можуть бути зупинені, цифровізація в кінцевому рахунку буде тим, що ми з неї зробимо. Регулятори мають всіляко заохочувати та підтримувати ці розробки за рахунок: прийняття широкого та відкритого підходу до мислення та вирішення питань цифровізації; підвищення обізнаності про те, що ризики можуть змінюватися і змінюватися в будь-який час; створення основи для майбутніх розробок, які не обмежують потенційних можливостей і, водночас, відповідним чином відображають ризик.

Список використаних джерел

1. Wuermeling, J. Digital transformation – opportunities and risks for the financial sector. URL: <https://www.bis.org/review/r190529b.htm>

СИСТЕМА ОЦІНКИ ФАКТОРІВ ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ

Наталя Белоус

*к. е. н., доцент кафедри економіки підприємства та менеджменту,
Академія праці, соціальних відносин та туризму*

Економічна безпека підприємств займає одне із провідних місць в сучасних системах управління. Негативні тенденції в діяльності українських суб'єктів бізнесу спонукають їх до пошуку альтернативних методів управління, а також реалізації в своїй практичній діяльності системи економічної безпеки. Відсутність єдиного наукового підходу щодо оцінки факторів, що мають вплив на формування економічної безпеки підприємств потребують подальшого дослідження і обґрунтування задля практичного застосування. Узагальнена нами економічна сутність даної категорії, дозволяє надати їй визначення, відповідно до якого економічна безпека – це комплексна система заходів суб'єкта господарювання, що направлена на забезпечення його конкурентоспроможності в умовах дестабілізації діяльності під впливом внутрішніх та зовнішніх факторів [1]. Із зазначеного визначення важливим, в системі ефективної реалізації економічної безпеки підприємств є врахування всіх факторів, що мають вплив на процес її формування. Обґрунтування та узагальнення, а також оцінка факторів, що впливають на процес формування системи економічної безпеки підприємств, а також визначення ступені їх впливу – мало досліджена в вітчизняному науковому просторі. Також необхідно зазначити про складнощі, що виникають при оцінці окремих факторів та визначенні їх взаємодії із іншими складовими економічної безпеки.

Нами пропонується механізм оцінки, що побудований на кількісних методах, який є простим та доступним для опанування та, на нашу думку, дозволить не тільки оцінити стан досліджуваних факторів, а й визначить вплив кожного з них на економічну безпеку підприємств в цілому та її окремих складових, зокрема. Система оцінки факторів розрахована на поетапний механізм, що складається із шести складових: здійснення ранжування та встановлення рейтингу факторів; встановлення коефіцієнтів та характеристики бальної шкали щодо оцінки досліджуваних факторів; здійснення бальної оцінки по кожному окремому фактору в динаміці років; розрахунок впливу за факторами формування економічної безпеки в динаміці років; аналіз та оцінка отриманих результатів оцінки; встановлення взаємозв'язку між факторами [3].

На підставі запропонованого механізму нами пропонується здійснити оцінку факторів формування економічної безпеки підприємств. Для дослідження факторів формування системи економічної безпеки підприємств нами обрано п'ять найбільших за обсягами та структурами виробництва, за кількістю персоналу будівельних підприємств.

Відповідно до механізму оцінки, необхідно оцінити зовнішні (на міжнародному рівні та на рівні держави) фактори, які впливають на процес формування економічної безпеки досліджуваних нами підприємств. Достатньо вагомим, на наш погляд, в процесі нашого дослідження стане встановлення динаміки років за узагальненими нами зовнішніми (на рівні держави) факторами. Встановлена нами на підставі рейтингу ієрархічна факторність та взаємодія зовнішніх на рівні держави та міжнародного рівня факторів формування економічної безпеки дозволяє розрахувати індекс зовнішніх факторів [2]:

$$F_z = F_1 \times x_1 + F_2 \times x_2 + F_3 \times x_3 + F_4 \times x_4 + F_5 \times x_5 \quad (1),$$

де F_z – індекс зовнішніх (на рівні держави) факторів на формування економічної безпеки;

F_1, F_2, F_3, F_4, F_5 - коефіцієнти, що характеризують вплив кожного фактору на формування економічної безпеки;

x_1, x_2, x_3, x_4, x_5 – бальна оцінка факторів.

Таким чином, на підставі всіх даних ми можемо розрахувати індекс зовнішніх факторів (на рівні держави) в процесі формування економічної безпеки за 2011 рік по всім

досліджуваним підприємствам. Також на підставі даних ми можемо розрахувати зазначений індекс за всі аналізовані роки та середній показник зокрема:

$$F_{ZS} = \frac{F_{Z1} + F_{Z2} + \dots + F_{Z5}}{T} \quad (2),$$

де F_{ZS} - середній індекс зовнішніх (на рівні держави) факторів, що мають вплив на процес формування економічної безпеки підприємств;

$F_{Z1} + F_{Z2} + \dots + F_{Z5}$ – індекс зовнішніх (на рівні держави) факторів за певний рік;

T – кількість досліджуваних років.

Розрахунок індексів, а також їх середнього значення за зовнішніми (на рівні держави) факторами, що впливають на формування економічної безпеки досліджуваних нами машинобудівних підприємств за аналізований період дозволяють визначити ступінь впливу кожного з них (Таблиця 1).

Таблиця 1

Розрахунок індексів зовнішніх (на рівні держави) факторів формування економічної безпеки досліджуваних підприємств

Роки (Т)	Підприємства Фактори(F)	Підприємство 1	Підприємство 2	Підприємство 3	Підприємство 4	Підприємство 5
2018	$F_1 \times x_1$	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6
	$F_2 \times x_2$	0,5	0,75	0,25	0,5	0,75
	$F_3 \times x_3$	0,2	0,6	0,2	0,4	0,6
	$F_4 \times x_4$	0,45	0,6	0,3	0,45	0,6
	$F_5 \times x_5$	0,3	0,3	0,2	0,3	0,3
	F_{z1}	2,05	2,85	1,55	2,25	2,85
2017	$F_1 \times x_1$	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6
	$F_2 \times x_2$	0,5	0,75	0,25	0,5	0,75
	$F_3 \times x_3$	0,2	0,6	0,2	0,4	0,6
	$F_4 \times x_4$	0,45	0,6	0,3	0,45	0,6
	$F_5 \times x_5$	0,3	0,3	0,2	0,3	0,3
	F_{z2}	2,05	2,85	1,55	2,25	2,85
2016	$F_1 \times x_1$	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9
	$F_2 \times x_2$	0,5	0,75	0,25	0,5	0,75
	$F_3 \times x_3$	0,4	0,6	0,4	0,4	0,6
	$F_4 \times x_4$	0,45	0,45	0,3	0,45	0,45
	$F_5 \times x_5$	0,3	0,3	0,3	0,3	0,4
	F_{z3}	2,55	3,0	2,15	2,55	3,0
T = 3	F_{zs}	2,22	2,9	1,75	2,35	2,9

Як свідчать дані таблиці 1 найпотужніше з негативної точки зору на процес формування економічної безпеки в період з 2016 по 2018 роки вплинули зовнішні (на рівні держави) фактори на «Підприємство 3». Середнє значення за індексами зовнішніх факторів впливу на даному підприємстві складає 1,75. З позитивної точки зору найпотужніше вплив зовнішніх факторів за аналізований період спостерігається «Підприємство 5» та «Підприємство 2», де середнє

значення індексів становить 2,9.

Одержані як позитивні так і негативні результати впливу зовнішніх (на рівні держави) факторів можливо пояснити різними організаційними структурами, особливостями виробництва, а також ефективністю систем управління досліджуваних підприємств.

Список використаних джерел

1. Белоус Н.Д. Теоретичне узагальнення складових та факторів формування економічної безпеки підприємств// Збірник наукових праць Вінницького національного аграрного університету. Серія Економічні науки. 2012. Вип. 1 (56). Т.3.
2. Шваб Л.І. Економіка підприємства. 4-е вид. Київ: Каравела, 2007. С.540-541
3. Шкарлет С.М. Економічна безпека підприємства: інноваційний аспект. Київ: Книжкове видавництво НАУ, 2007. 432 с.

АНАЛІЗ МЕТОДІВ ПЕРЕВІРКИ ЧАСОВИХ РЯДІВ НА СТАЦІОНАРНІСТЬ ПРИ ПОБУДОВІ МОДЕЛІ ОЦІНКИ СТАНУ ФІНАНСОВОГО СЕКТОРУ ¹

Тетяна Бочкарьова

аспірантка кафедри фінансів, банківської справи та страхування,

Олексій Пластун

д.е.н., професор,

Сумський державний університет

Ефективне функціонування фінансового сектору є базовою умовою для зростання економіки, адже він виконує функцію грошово-розрахункового забезпечення, акумулює та перетворює заощадження у інвестиції, сприяючи розширенню економічної діяльності. Зважаючи на умови макроекономічної напруженості, зниження інвестиційної привабливості країни та політичної нестабільності, надзвичайно важливим є нагляд за фінансовим сектором України для своєчасного виявлення слабких місць та здійснення заходів щодо покращення поточної ситуації.

Одним із інструментів для контролю стану фінансового сектору є індикатори фінансової безпеки, запропоновані Міністерством економічного розвитку та торгівлі України [1]. Необхідно відмітити складність механізму розрахунку нормалізованих значень для майбутньої оцінки отриманих інтегрованих показників та обмеженість переліку індикаторів, на основі яких вона здійснюється. З метою удосконалення запропонованої методики, необхідним є розробка нового механізму, який би нівелював зазначені недоліки.

У ході розробки моделі оцінки стану фінансового сектору було розраховано, окрім запропонованих Методикою індикаторів, додатково 31 показник фінансової стійкості. Масив даних був нормалізований методом Харрінгтона, перевірений на аномальність модифікованим методом Ірвіна, аномальні рівні були усунуті задля уникнення зміщення оцінок. Надалі постала задача перевірити часові ряди на стаціонарність для вибору найбільш адекватного варіанту моделі. Для вирішення зазначеної задачі існує декілька простих методів:

- метод перевірки різниць середніх рівнів [2];
- t-критерій Стюдента [3];
- метод Форстера-Стьюарта [4];
- ADF тест [5].

Щоб визначити найбільш об'єктивний метод, нами було імплементовано усі чотири. Для більшої наочності відображаємо деяку відібрану кількість розрахунків та їх інтерпретацію у таблиці 1. Знак «+» означає ряд стаціонарний, знак «-» - нестаціонарний.

Таблиця 1

Результати перевірки часових рядів на стаціонарність

Назва методу	Var 1	Var 2	Var 3	Var 4	Var 5	...	Var 77	Var 78	Var 79	Var 80	Var 81
Метод перевірки різниць середніх рівнів	126,47	3,12	18,8 8	11,5 3	16,5 6	...	1,48	2,32	1,77	2,41	1,66
	-	+	-	-	-	...	+	+	+	+	+
t-критерій Стюдента	3,14	1,03	3,28	0,22	1,36	...	1,04	1,04	2,46	1,80	0,66
	-	+	-	+	+	...	+	+	-	+	+

¹ «Матеріал підготовлено в рамках НДР «Моделювання та прогнозування поведінки фінансових ринків як інформаційний базис забезпечення фінансової стійкості та безпеки держави» № державної реєстрації 0117U003936»

Продовження таблиці 1

Назва методу	Var 1	Var 2	Var 3	Var 4	Var 5	...	Var 77	Var 78	Var 79	Var 80	Var 81
Метод Форстера-Стьюарта (tc)	1,05	1,71	1,05	1,71	1,05	...	0,79	0,79	0,13	0,79	0,79
	+	+	+	+	+		+	+	+	+	+
Метод Форстера-Стьюарта (td)	2,58	2,06	2,58	2,06	0,52	...	0,52	0,52	3,09	1,55	1,55
	-	+	-	+	+		+	+	-	+	+
ADF тест	0,63	-2,63	-0,81	-3,33	-1,31	...	-2,21	-2,35	-2,71	-3,01	-2,14
	-	-	-	-	-	...	-	+	-	+	-

Таким чином, аналізуючи отримані дані, можемо помітити, що тести дають різні результати. Для того, щоб обрати один метод як основу для побудови майбутньої моделі, необхідно порівняти отримані результати з графічним відображенням часового ряду. Виконавши побудову графіків для кожного часового ряду, було підтверджено найбільшу кількість збігів у випадку використання ADF тесту (95%). Тому робимо висновок, що для використаних часових рядів найоб'єктивнішим є саме цей метод, котрий застосовувався у багатьох статтях. Тому, при побудові моделей оцінки стану фінансового сектору, можна рекомендувати застосування ADF тесту для перевірки часового ряду на стаціонарність.

Список використаних джерел

1. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України: Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України №1277 від 29.10.2013. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13> (дата звернення 14.04.2019).
2. Присенко Г.В., Равікович Є.І. Прогнозування соціально-економічних процесів. К.: КНЕУ, 2005. 378 с.
3. Валентинов, В. А. Эконометрика: Практикум. 3-е изд. М.: Дашков и К, 2010. 436 с.
4. Шелобаев С. И. Математические методы и модели в экономике, финансах, бизнесе: Учебное пособие для вузов. М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2000. 367 с.
5. Доугерти К. Введение в эконометрику. М: ИНФРА-М, 2009. 402 с.

ПРОБЛЕМИ КОНТРОЛЮ ТА НАГЛЯДУ ЗА ЯКІСТЮ АУДИТОРСЬКИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

Яна Бразінець

*студентка факультету фінансів та банківської справи
Київський національний торговельно-економічний університет*

Питання якості аудиторських послуг завжди є актуальним напрямом наукових досліджень як в Україні, так і в країнах світу. Якість аудиту відображається у відповідності результатів перевірки наведених у аудиторському висновку реальному стану діяльності суб'єкта господарювання, на якому проводився аудит. Питання нагляду та контролю за аудиторською діяльністю не є новим, адже воно виникло ще на початку дев'яностих років при підготовці та прийнятті першої редакції Закону України «Про аудиторську діяльність». Не зважаючи на те, що в Україні професія аудитора все ще перебуває на стадії розвитку, впродовж останніх десятиліть спостерігаються позитивні тенденції у напрямку розширення ринку аудиторських послуг. Ф. Ф. Бутинець зазначає, що під якістю в аудиторській практиці слід розуміти максимальне задоволення інформаційних потреб користувачів результатами виконаних аудитором робіт, послуг та супутніх аудиту робіт відповідно до інтересів власника, суспільства та конкретного замовника в межах вимог чинного законодавства України, стандартів аудиту та «Кодексу професійної етики аудиторів» [1, с. 479].

З початку ХХІ століття і до нині в рази збільшилася чисельність суб'єктів аудиту, загальна кількість виконаних ними замовлень, саме у зв'язку з цим посилюється відповідальність аудиторських фірм та приватних аудиторів щодо забезпечення високої якості наданих ними послуг, оскільки за негативними результатами проведення зовнішньої перевірки підрозділ АПУ – Комітет з контролю за якістю аудиторських послуг має право порушити питання про виключення суб'єкта аудиторської діяльності із Реєстру аудиторських фірм та аудиторів [2, с.97].

В Україні Аудиторською палатою здійснюється контроль якості не лише аудиту, а й супутніх послуг, у тому числі проведення консультацій. Порівняльна характеристика системи контролю якості аудиторської діяльності в різних країнах наведена в таблиці 1.

Таблиця 1

Порівняльна характеристика системи контролю якості аудиторської діяльності

Критерій	Україна	Німеччина	США
Контролюючий орган	Комітет із контролю за якістю аудиторських послуг на базі Аудиторської палати України (АПУ); Орган суспільного нагляду за аудиторською діяльністю; Рада нагляду; Інспекція із забезпечення якості	Комісія (Палата) по нагляду за професією аудитора (АРАК)	Палата з нагляду за бухгалтерським обліком та звітністю публічних компаній
Модель побудови с-ми нагляду за професією аудитора	Нагляд здійснюється Органом суспільного нагляду за аудиторською діяльністю, що складається з Ради нагляду за аудиторською діяльністю та Інспекції із забезпечення якості	Змішана модель системи нагляду	Нагляд здійснює приватна суспільна організація
Залежність контролюючих органів від урядових організацій	Комітет із контролю за якістю аудиторських послуг є відокремленим структурним підрозділом АПУ та діє від імені і за дорученням АПУ; Органи державної влади не мають права втручатися в діяльність Органу суспільного нагляду за аудиторською діяльністю, Ради нагляду та Інспекції; Склад Ради затверджується центральним органом виконавчої влади	Управління комітетом здійснюється головою Комітету, проте останній призначається і знімається з посади наказом голови АП	Діяльність PCAOB залежить від схвалення і знаходиться під наглядом Комісії з цінних паперів - Securities and Exchange Commission (SEC)

*Примітка: розроблено на основі джерел [2; 3]

Важливою проблема в аудиторській практиці України є формування ціни на послуги аудиту. Оскільки єдина система розрахунку вартості послуг аудиторської фірми відсутня, аудитори часто використовують власну систему формування ціни. А також, постійне зростання кількості аудиторів на ринку спричиняє значне зниження ціни на аудиторські послуги у зв'язку конкуренцією, що, в свою чергу, впливає на зниження якості аудиту.

Відомо, що одним із реальних способів покращення якості аудиторських послуг є підвищення відповідальності аудиторських фірм та аудиторів. З цією метою було прийнято ЗКУ «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» [3], в якому йдеться про застосування стягнень за неналежне виконання роботи у вигляді попередження, зупинення права на надання послуг, накладення штрафу на аудитора або виключення аудитора або суб'єкта аудиторської діяльності з Реєстру.

Важливо зазначити, що прийняття зазначених положень і концепцій свідчить про посилення уваги держави до проблем якості аудиту, але для максимального ефекту зміни мають бути більш ґрунтовними. На рівні суб'єктів аудиторської діяльності здійснюється внутрішній контроль за якістю виконання відповідних процедур, які мають відповідати внутрішній політиці, проте, як відомо, внутрішній контроль не завжди може бути об'єктивним. Саме тому проблема якості аудиторських послуг є і буде актуальною доти, доки не буде розроблено чіткої системи контролю, спираючись на європейський досвід.

Отож, регулярному контролю якості аудиторських послуг повинні підлягати всі аудиторські компанії, бо такий вид контролю попереджує появу помилок у роботі аудитора, поліпшує якість послуг. Поліпшенню якості аудиту в Україні також сприятиме запровадження якісної системи комп'ютеризації аудиту, здійснення контролю над рівнем професійної компетентності аудиторів, оскільки, в першу чергу, незадовільна якість більшості аудиторських перевірок спричинена низьким професійним рівнем аудиторів.

Список використаних джерел

1. Бутинець Ф. Ф., Малюха Н. М., Петренко Н. І. Аудит: стан і тенденції розвитку в Україні. Житомир: ЖДТУ. 564 с.
2. Крот Ю. М. Проблеми нагляду та контролю за якістю аудиторських послуг в Україні // Збірник наукових праць ЧДТУ. 2013. №33. С. 96–102.
3. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність: Закон України від 21.12.2017 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19>

ЗРОСТАННЯ УЧАСТІ ЖІНОК У КЕРІВНИЦТВІ ФІНАНСОВИХ ІНСТИТУЦІЙ ЄС

Оксана Вінська

к. е. н., доцент кафедри європейської економіки і менеджменту,

Володимир Токар

д. е. н., професор кафедри міжнародних фінансів,

ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»

Актуальною тенденцією сучасного розвитку ЄС є прагнення забезпечити сталий поступ країн-членів в умовах глобальної конкуренції. Рушійним чинником такого розвитку є функціонування економіки розмаїття та інклюзивності, яка забезпечує можливості для розкриття творчого та інтелектуального потенціалу всьому населенню, що позитивно позначається на кількісних і якісних характеристиках ВВП інтеграційного утворення. Суттєвим елементом такого типу економіки є розширення прав і можливостей жінок, які досі мають певні обмеження у професійному розвитку через гендерні стереотипи, що все ще мають місце у сучасному суспільстві. Наразі актуальними питаннями у ЄС є розширення жіночого представництва на вищих щаблях у державному та приватному секторах, зокрема й у фінансовому сегменті. На нашу думку, лише рівне представництво жінок і чоловіків на топ-посадах у фінансовій царині гарантує врахування інтересів жіноцтва та прийняття більш збалансованих і відповідальних рішень.

У цьому дослідженні проаналізовано динаміку представництва жінок на керівних посадах головних фінансових інституцій ЄС, зокрема Європейському центральному банку (далі – ЄЦБ), Європейському інвестиційному банку (далі – ЄІБ) та Європейському інвестиційному фонді (далі – ЄІФ), табл.1.

Таблиця 1

Частка жінок у керівництві фінансових інституцій ЄС у 2003-2018 рр., %

Рік	Європейський центральний банк	Європейський інвестиційний банк	Європейський інвестиційний фонд
2003	5,9	14,3	0,0
2004	5,9	4,2	16,7
2005	5,9	4,2	16,7
2006	5,9	4,2	0,0
2007	5,3	11,1	0,0
2008	4,8	7,4	14,3
2009	4,5	14,8	14,3
2010	4,5	14,8	14,3
2011	0,0	14,8	14,3
2012	0,0	7,4	14,3
2013	0,0	7,4	14,3
2014	8,3	3,6	14,3
2015	8,0	7,1	28,6
2016	8,0	17,9	28,6
2017	8,0	10,7	14,3
2018	8,0	21,4	14,3
Середнє значення	5,2	10,3	13,7

Джерело: складено авторами на основі [4]

Слід зазначити, що основною функцією ЄЦБ є підтримання цінової стабільності у зоні євро, при цьому ця фінансова інституція є центральним банком для 19 країн-членів ЄС і забезпечує купівельну спроможність єдиної валюти [1]. ЄІБ є позичковою інституцією ЄС, найбільшим у світі багатостороннім позичальником, який формує фінансовий клімат, допомагає економікам, створює робочі місця та забезпечує рівність [2]. ЄІФ спеціалізується на фінансуванні малого та середнього бізнесу і має на меті сприяння розвитку підприємництва, інновацій, досліджень і створенню нових робочих місць [3].

Вищезазначені фінансові установи мають вирішальний вплив на розвиток ЄС, їхня ефективна робота має сприяти досягненню цілей Стратегії «Європа-2020», зокрема побудові розумного, сталого та всеохоплюючого ЄС. Більше того, вони мають слідувати цінностям ЄС, ключовою з яких є цінність рівних прав та можливостей для чоловіків і жінок.

Як показує аналіз даних (Таблиця), керівництво головних фінансових інституцій ЄС представлене переважно чоловіками, натомість частка жінок є дуже низькою, що викликає справедливе занепокоєння поборників рівних можливостей. Виникає також питання з приводу ефективності гендерної стратегії ЄС, має місце низьке усвідомлення важливості позитивного прикладу для світу. Середнє значення представництва жінок у ЄЦБ склало лише 5,2% за період 2003-2018, у той час як ЄІБ – 10,3%, а у ЄІФ – 13,7. Найвищий рівень жіночого представництва у ЄЦБ був зафіксований у 2014 році і склав лише 8,3%. Натомість ЄІБ досяг жіночого представництва у керівництві на рівні 21,4% у 2018 році. ЄІФ мав найвище жіноче представництво у 2015-2016 роках – 28,6%.

Отже, можна стверджувати, що частка жінок у керівництві головних фінансових інституцій ЄС має тенденцію до значної флуктуації у часовому вимірі й не відповідає частці жінок у населенні ЄС, а також у структурі населення ЄС з вищою освітою, адже 44% жінок у віці 30-34 роки та лише 34% чоловіків мають вищу освіту [5, с. 21]. Немає жодних гарантій збереження жіночого представництва у цих інституціях й відповідно жінки мають дуже низький вплив на прийняття рішень цими установами, які є надзвичайно важливими для сталого розвитку ЄС. Саме тому, для подолання гендерної горизонтальної сегрегації у цій сфері (так званої скляної стелі), тобто низького представництва жінок на вищих щаблях, необхідно запровадити гендерні квоти у керівництві головних фінансових інституцій ЄС. Ці тимчасові спеціальні заходи повинні передбачати, що за рівного рівня компетенції, освіти та досвіду перевагу стосовно просування на вищі щаблі потрібно надавати жінкам. У випадку спостереження позитивних результатів імплементації цієї пропозиції таку практику варто поширити на інші установи фінансового сектору.

Список використаних джерел

1. European Central Bank. URL: <https://www.ecb.europa.eu/ecb/html/index.en.html> (дата звернення 03.05.2019).
2. European Investment Bank. URL: <https://www.eib.org/> (дата звернення 03.05.2019).
3. European Investment Fund. Supporting Entrepreneurship and Innovation in Europe. URL: <https://www.eif.org/> (дата звернення 03.05.2019).
4. Gender Statistics Database. European Financial Institutions: Presidents and Members. URL: https://eige.europa.eu/gender-statistics/dgs/indicator/pa_econfin_wmid_fineur/datatable (дата звернення 22.04.2019).
5. 2018 Report on Equality between Women and Men in the EU. URL: https://ec.europa.eu/newsroom/just/document.cfm?doc_id=50074 (дата звернення 03.05.2019).

СОЦІАЛЬНІ ОСНОВИ ПУБЛІЧНО-ПРИВАТНОГО ТА ГРОМАДСЬКОГО ПАРТНЕРСТВА В СФЕРІ ТУРИЗМУ: ЛЬВІВСЬКИЙ ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ

Алла Гаврилюк

*к. н.д.у., доцент, доцент кафедри готельно-ресторанного і туристичного бізнесу,
Київський національний університет культури і мистецтв*

Розвиток туризму в умовах глобалізації створює підґрунтя для формування нової парадигми управління сферою, яка базується на врахуванні інтересів всіх зацікавлених сторін (стейкхолдерів), що об'єднують зусилля для надання якісних туристичних послуг в регіоні. Серед затребуваних механізмів державного регулювання сфери туризму виокремлюються публічно-приватне партнерство. Особливість його функціонування полягає у створенні тісного співробітництва між державною владою, приватним бізнесом та громадськістю для реалізації суспільно значимих проектів розвитку, які для певної території є стратегічно важливими. Механізм публічно-приватного партнерства реалізується у форматі багатосторонньої співпраці, у процесі якої держава створює умови для розвитку бізнесу на засадах партнерства або рівноправного діалогу.

Незалежно від сфери застосування зміст публічно-приватного партнерства характеризується як система відносин між державними та приватними установами, які використовують всі можливі ресурси для реалізації соціально затребуваних проектів, та водночас, несуть спільну соціальну відповідальність за ризики та отримання винагород. Держава в ролі органів місцевого самоврядування, регіональних органів виконавчої влади, конкурсних комісій тощо скорочує, при цьому, витрати на надання послуг і забезпечує економію фінансових ресурсів, оптимізує розподіл ризиків, стимулює підприємницьке мислення, забезпечує рівний діалог між владою та бізнесом, створює умови для збереження та створення робочих місць. Зі свого боку, представники бізнесу розширюють можливості отримання пільгових кредитів від держави та гарантії від вітчизняних фінансових установ на довший термін, поліпшують співпрацю з органами влади, підвищують соціальний статус реалізованого проекту в очах громадськості, формують позитивний імідж регіону та репутацію приватної структури, зокрема.

На жаль, в Україні наразі реалізовано дуже мало успішних проектів у сфері туризму на засадах «класичного» (відповідно до чинного вітчизняного законодавства) [1] публічно-приватного партнерства. Дослідники [2] вказують, що в 2013 р. за напрямом «туризм, відпочинок, рекреація та спорт» їх було 9, в 2014 – 1; в 2015 – 1, не зазначаючи, при цьому, в якій з указаних сфер вони були реалізовані. Інформації про цей напрям діяльності в мережі Інтернет за 2016-2018 роки немає, що наводить на думку про їх відсутність або неоприлюднення. Вважаємо, що у систематизованому вигляді її варто висвітлювати на сайті Департаменту туризму та курортів Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, зробивши публічно відкритою з огляду на популяризацію кращого вітчизняного досвіду.

Європейська практика засвідчує, що роль громадських організацій в наданні державних послуг змістилася убік останніх. Це призвело до потреби розробки нових галузевих програм розвитку регіональної політики. У процесі такої взаємодії держава зберігає свою центральну місію у формуванні політики, регулюванні та фінансуванні, проте, не завжди, в її реалізації.

Саме за таких обставин підвищується роль приватного сектора в наданні громадських послуг і ключовими, у цьому контексті, стають проекти, які реалізуються за допомогою соціальних контрактів, які не є комерційними. Однак вони закладають соціальну основу для майбутніх перспективних публічно-приватних відносин в сфері туризму.

З урахуванням вищевикладених обставин, більш затребуваною є форма співпраці місцевих органів влади з громадськістю на основі соціальної активності та спільної проектної діяльності. Корисним для України є досвід м. Львова, зокрема Львівської міської ради, яка тривалий час реалізує соціально-культурні проекти за участі громадських організацій, яким надається фінансова підтримка за рахунок коштів міського бюджету. З метою ефективного виконання поставлених завдань у львівській мерії функціонує відділ громадського партнерства.

Наразі у місті реалізуються соціально-культурні проекти в сфері туризму під гаслом «Зробимо Львів кращим», що розроблені з ініціативи громадських організацій і фінансуються за рахунок коштів міського бюджету. Головна вимога до представників громадянського суспільства – не бути прибутковими організаціями, але залучати людські та матеріальні ресурси, впроваджуючи, при цьому, інноваційні підходи до державної політики в сфері туризму на муніципальному рівні. Для отримання місцевих грантів учасники проекту (громадські організації, що не мають статусу бюджетної установи) відкривають рахунок в органах Державного казначейства України.

На веб-сайті Львівської міської ради оприлюднено перелік та сума співфінансування соціально-культурних проектів громадських організацій у галузі «Туризм», для реалізації яких надається фінансова підтримка з коштів міського бюджету. До прикладу, з розміщеної інформації бачимо, що у 2017 р. таких проектів було реалізовано три на загальну суму -120 тис. грн.; в 2018 - два на загальну суму 106,2 тис. грн.; в 2019 – заплановано втілити три проекти на загальну суму 150 тис. грн. [3].

Активна участь громадськості у публічному житті міста та спрямування своїх творчих, інтелектуальних та інноваційних ініціатив на покращання його туристичного іміджу та привабливості відображається і на результатах фахових міжнародних рейтингів. За даними Британського видання The Telegraph (<https://goo.gl/1FSWwX>) Львів посів 5-те місце у рейтингу 12 міст світу, які неодмінно варто відвідати в 2018 р. Британська газета The Independent (<https://goo.gl/gsCXPx>) назвала Львів ідеальним місцем для проведення зимового відпочинку. Також у іншому рейтингу Львів опинився на 2-му місці серед 26-ти європейських міст, де можна комфортно прожити місяць за менше ніж за 600 фунтів стерлінгів (у Львові - 405,51 фунт стерлінгів/ 458,56 євро) (<https://goo.gl/PVo2RF>). Окрім того, згідно з версією американського видання Business Insider (<https://goo.gl/6iE455>) ще у 2016 р. Львів посів перше місце серед найдешевших туристичних міст світу в 2017 р.. Під час дослідження порівнювались вартість проживання у готелі, проїзд на таксі, а також харчування на двох [4].

Як бачимо, наведені показники рейтингів засвідчують про активну діяльність представників громадянського суспільства та довготривале партнерство в сфері туризму зі значною кількістю стейкхолдерів.

Чому для владних інституцій національного та локального рівнів є важливою співпраця органів державної влади та органів місцевого самоврядування з представниками громадянського суспільства? Найперше, це засвідчує про демократичні принципи врядування: відкритості, публічності, партнерства; домінування їх при виробленні державної політики та контролю за виконанням рішень.

Однак, варто зазначити, що співпраця з громадським сектором у сфері туризму не оминає залучення бізнес-структур, які надають комплексні туристичні послуги (харчування, проживання, екскурсійного обслуговування тощо). Тому маємо чітко візуалізований трикутник публічно-приватного партнерства: влада – бізнес – громада. Його домінуюча конфігурація може зміщуватися у бік одного з учасників, проте, сприяє консолідації зусиль навколо спільних завдань розвитку території, стимулює бізнес до активізації та соціальної відповідальності.

В цілому, досвід публічно-приватного та громадського партнерства «по-львівськи» демонструє новий погляд, нові рішення, нові можливості на формування взаємовідносин між громадянським суспільством, владою та бізнесом і може служити взірцем для наслідування в різних регіонах України.

Список використаних джерел

1. Про державно-приватне партнерство : Закон України від 01.07.2000 р. №2404-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2404-17> (дата звернення 30.05.2019).
2. Залознова Ю. С., Бутенко Н. В., Петрова І. П. Публічно-приватне партнерство в Україні: стан проблеми та перспективи розвитку // Економічний вісник Донбасу. № 2 (44). 2016. С 21-28.
3. Львівська міська рада. URL: <https://city-adm.lviv.ua/>
4. Львів туристичний: як змінилося місто у 2017 році. Основні показники. URL: <https://city-adm.lviv.ua/news/tourism/244922-lviv-turystychnyi-iak-zminylosia-misto-u-2017-rotsi-osnovni-pokaznyky>

LEGAL REGULATION OF ENVIRONMENTAL RESPONSIBILITY IN THE EU

Liudmyla Golovko

*PhD., associate professor of the department of international law and comparative law,
member of Jean Monnet project Erasmus + " EU Environmental Policy and Law"
The National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine*

The European Union has gradually developed its legal framework to assist in the proper application of EU environmental protection rules (Hedemann-Robinson, 2017). One of the most important EU instruments in relation to environmental crime is Directive 2008/99/EC of the European Parliament and of the Council on the protection of the environment through criminal law (the Environmental Crime Directive). It requires EU member states to punish the listed offences with "effective, proportionate and dissuasive" criminal sanctions.

The overall objective of the Environmental Liability Directive 2004/35/EC (ELD) is to apply common, legally binding EU standards designed to reduce damage to natural resources (biodiversity, water and land). It sets an environmental liability framework to prevent and remedy environmental damage to pre-damage (baseline) condition when it is caused by economic operators. The ELD aims at ensuring that the financial consequences of accidents which caused environmental damage will be borne by the liable operators and not by the public authorities nor remain non-borne by anybody (Commission, Executive Summary, 2016).

In Ukraine most of the laws on economic activities provide compensation for damage due to environmental pollution, but they are not sufficient to ensure the prevention and elimination of damage caused to the environment. In Ukraine it is necessary to review fines for environmental pollution. In the sphere of industrial production the principle of "contaminated-pay" should operate effectively. At present time the system of fines in Ukraine does not prevent physical and legal persons from pollution of water objects.

In EU member states effective tools were created to notify and register environmental damage cases, through establishment of public accessible national registers of ELD incidents (e.g Poland) (Association Justice and Environment, 2015). Ukraine should use this experience.

On the example of EU member states in Ukraine national automated information system of prevention and elimination of environmental damage should be established. Information system of prevention and elimination of environmental damage should include the following information: a) type of damage caused to the environment or its direct threat, place and date of occurrence of harm or threat of its occurrence, its volume, dates of the beginning and the end of the proceedings in the case of an offense; b) full name and address of the entity; c) adopted and implemented preventive and remedial actions, including measures to mitigate environmental damage, the results of remedial action, d) the amount of spending on preventive actions and the size of spending on remedial actions: 1) incurred by entity; 2) from indemnity insurance; 3) not received from the entity with specifying the reason why they have not been received; 4) from the state budget; e) state of the environment and public bodies and organizations where is possible to get information necessary to determine the state of the environment, as well as other information on the environment, collected, stored and distributed.

In Ukraine it would be also advisable to introduce the institute of environmental liability insurance, since certain consequences of accidents can have global consequences and the costs of their elimination are so large that even a profitable enterprise cannot cover them. The institute of environmental liability insurance can help resolve such cases.

As far as civil society is concerned, in the EU a combination of the evolving jurisprudence of the CJEU together with recent legislative developments have served to provide private persons with a range of rights relevant to area of enforcement of EU environmental law. The potential for civil society to become effectively engaged in supervisory tasks has not, though, yet been fully harnessed, in no small part due to the fact that a number of pieces of EU legislation intended to internalise within the EU's legal order the access to environmental justice and information provisions of the Aarhus Convention have only relatively recently been adopted or are still pending legislative endorsement (Hedemann-Robinson, 2015).

References

1. Association Justice and Environment. (2015). The EU Environmental Liability System. Retrieved from: http://www.justiceandenvironment.org/fileadmin/user_upload/Publications/2015/J_E_ELD_proposals_final.pdf
2. Commission Staff Working Document Executive Summary to the REFIT Evaluation of the Environmental Liability Directive Accompanying the document Report from the Commission to the European Parliament and to the Council Pursuant to Article 18(2) of Directive 2004/35/EC on environmental liability with regard to the prevention and remedying of environmental damage SWD/2016/0122 final
3. Hedemann-Robinson, M. (2017). Environmental Inspections and the EU: Securing an Effective Role for a Supranational Union Legal Framework. Transnational Environmental Law, 6 (1), 31-58.
4. Hedemann-Robinson, M. (2017). Environmental Inspections and the EU: Securing an Effective Role for a Supranational Union Legal Framework. Transnational Environmental Law, 6 (1), 31-58.

РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА: ПЕРСПЕКТИВИ І РЕАЛІЇ

Оксана Гончаренко

*д.е.н., доцент начальник кафедри економіки та соціальних дисциплін
Академія Державної пенітенціарної служби*

Діяльність, спрямовану на вирішення соціальних проблем за рахунок власних доходів, номінують соціальним підприємництвом, що є одним з різновидів бізнесу. У західноєвропейських країнах соціальне підприємництво, як суспільне явище, з'явилося наприкінці XVIII століття, а предметом наукових дискусій вітчизняних вчених стало в останні 15-20 років. Динамічно розвиваючись в світі, соціальне підприємництво забезпечує вирішення соціальних проблем суспільства, які держава не може повністю вирішити, серед них безробіття, соціальний захист тощо. Кім Алтер стверджує, що соціальне підприємництво виникає там, де держава не в змозі належним чином подолати недоліки свого устрою і недосконалість законодавства. На його думку соціальне підприємництво створюється з метою пом'якшення або скорочення соціальної проблеми або усунення «провалів» ринку, що функціонує на основі фінансової дисципліни, інновацій та порядку ведення справ, прийнятого в приватному секторі [1, с.21]. Основними операторами соціальної економіки є соціальні підприємства. Слід зазначити, що соціальне підприємництво має специфічні особливості, зокрема відповідає критеріям некомерційної організації, але його існування не можливе без фінансової складової. Незважаючи на те, що в міжнародній практиці відсутнє чітке визначення соціального підприємства, слід зазначити, що основною метою його діяльності є соціальний вплив, а не отримання прибутку. Отже, якщо досягнення суспільного добробуту є стратегічною метою його діяльності, то отримання доходу є запорукою забезпечення стійкої ініціативи і фінансової спроможності. Сандра Вебер визначає соціального підприємця, як особу, що шукає соціальні можливості для задоволення тих потреб, які не можуть бути задоволені урядом і здійснює соціальні зміни шляхом мобілізації ресурсів. Вирішуючи соціальні проблеми підприємці збагачуються не лише матеріально, а й духовно та морально [2, с. 28]. Такі власники підприємств, реалізуючи підприємницький талант та розвиваючи бізнес, отримані прибутки спрямовують на вирішення соціальних цілей.

В сучасних умовах основними сферами діяльності соціальних підприємств є навчання та працевлаштування людей з інвалідністю та обмеженими можливостями, осіб, які знаходяться в складних життєвих ситуаціях; надають допомогу безробітним знайти роботу, малозабезпеченим сім'ям отримати допомогу та інші види послуг людям похилого віку; захист навколишнього природного середовища, розвиток спорту, мистецтва, культури та збереження історичних пам'яток тощо.

Лідером в розвитку соціального підприємництва є Велика Британія, де налічується близько 70 тисяч соціальних підприємств. За підсумками 2018 року, 68% соціальних підприємств підтримують людей з уразливих груп, 44% працевлаштовують людей з уразливих груп, 28% працюють у найбільш депресивних регіонах країни [4].

На жаль, в Україні така статистика відсутня, як і визначення соціального підприємства в юридичній площині, а тому вони функціонують в різних організаційних формах. За наближеними підрахунками в Україні налічується близько 700 соціальних підприємств. Підтримка діяльності названих підприємств територіальними громадами та державою поки відсутня. Більшість соціальних підприємств мають єдиним джерелом фінансування власну комерційну діяльність, частина фінансується за рахунок грантів міжнародних організацій, а ще одна частина - фінансову підтримку знаходять в кредитних позиках [4].

В. Волкова вважає, що в Україні можливі чотири підходи до розвитку соціального підприємництва, а саме: як спосіб соціальної підтримки певних груп населення, як механізм сприяння економічному розвитку та підтримки підприємництва, як альтернативний державний механізм вирішення соціальних проблем та соціально орієнтований бізнес [5, с.26]. Соціальними підприємцями виступають некомерційні організації, що розвивають власну господарську діяльність. Саме такий сегмент, на думку автора, може стати основою

формування і розвитку соціальних підприємств. Слід зазначити, що до головних характеристик організацій, які займаються соціальним підприємництвом можемо віднести: «позитивну» репутацію в місцевій громаді, бізнесі та засобах масової інформації; орієнтованість на актуальні для регіону соціальні проблеми; забезпеченість технічними та адміністративними ресурсами тощо.

Отже, соціальне підприємництво можна трактувати, як суспільну ініціативу засновану на комерційній моделі господарської поведінки. Тоді як, соціальне підприємство розглядається як само розвиваюча бізнес-структура, що забезпечує соціальну підтримку та інтегрується в суспільну господарську систему.

На думку вітчизняних вчених, що досліджують природу соціального підприємництва, і зокрема створення соціальних підприємств в Україні, існує багато проблем екзогенного та ендегенного характеру, а саме:

1. несприйняття соціального підприємництва суспільством;
2. нестабільна політична та економічна ситуація в країні;
3. абсолютна відсутність підтримки з боку держави;
4. відсутність законодавства, що регулює діяльність соціальних підприємств;
5. відсутність системного підходу в підготовці кваліфікованих кадрів для даної сфери діяльності;
6. відсутність спеціальних кредитних програм для розвитку соціальних підприємств тощо.

На думку М. Рудої, концепція соціального підприємництва корелює з поняттям «соціально відповідальний стартап», тобто стартап створений з соціальною метою. Під стартапом розуміють засновану компанію, в основі якої лежать інновації або інноваційні технології, яка щойно виходить на ринок та володіє обмеженими ресурсами. Автор зазначає, що інновації, на основі, яких стартапи будують свій бізнес є глобальними і локальними. На думку фахівців, створити в Україні соціально відповідальний стартап на комерційній основі, який потенційно може стати глобальною компанією, цілком реально [6, с. 620].

Слід зазначити, що стартап це відносно «молодий вид бізнесу» заснований ентузіастами, які зосереджуються на інноваціях та практичності, що і привертає увагу інвесторів. На думку фахівців основною причиною появи та створення стартапів є низький рівень гнучкості та адаптивності великих корпорацій. Тому, створені стартапи у соціальній сфері, завдячуючи своїй мобільності складають конкуренцію означеним компаніям. Характеризуючи організаційну форму стартапів, можна визначити наступні їх особливості: по-перше, в основу створення стартапу покладено ідею продукту (послуги); по-друге, командний стиль управління, забезпечує постійне генерування ідей та ефективне управління; по-третє, планомірне інвестування забезпечує своєчасне залучення необхідних ресурсів; по-четверте, їх філософія бізнесу - це маркетинг інновацій, коли в «змінах вбачають джерело доходу». [6, с.623]

Напевне не викликає сумніву, що соціальне підприємництво повинне зайняти свою нішу в ринковому середовищі та суспільстві країни. Узагальнюючи світовий досвід функціонування соціальних підприємств (стартапів) та імплементація його в вітчизняний економічний простір, дозволить прискорити позитивні соціальні зміни в суспільстві, забезпечить покращення життя населення та сприятиме розвитку територіальних громад.

Список використаних джерел

1. Alter K. Social enterprise typology /K. Alter//Virtue Ventures LLC, 2007. 133 p.
2. Thompson J.L. The World of the Social Entrepreneur // The international Journal of Public Sector Management. 2002. № 15 (4/5). 413 p.
3. Європейський зліт соціального підприємництва. URL: <http://dt.ua/SOCIUM/socialne-pidpriyemnictvo-yevropeyskiy-zlit-vs-ukrayinskiy-realizm-272250.html>
4. Яке майбутнє у соціального підприємництва в Україні? URL: [http:// platform-msb.org/yake-majbutnye-u-sotsialnogo-pidpriyemnytstva-v-ukrayini/](http://platform-msb.org/yake-majbutnye-u-sotsialnogo-pidpriyemnytstva-v-ukrayini/)
5. Волкова В.М.? Шевченко В.С. Роль соціального підприємництва у забезпеченні сталого розвитку України // Соціальна економіка. 2016. № 1. С.25-29.
6. Руда М.В., Лагода О.Б. Соціально відповідальні стартапи: сутність, світові тенденції та проблеми розвитку в Україні//Економіка і суспільство, 2017. №9. С.619-626.

КРЕДИТУВАННЯ З ДЕРЖАВНОЮ ПІДТРИМКОЮ ЯК ЕЛЕМЕНТ ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Надія Гришук

*асистент кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Вінницький національний аграрний університет*

Значну роль у забезпеченні конкурентоспроможності аграрних підприємств відіграє держава, через реалізацію програм фінансової підтримки товаровиробників. Серед програм підтримки сільського господарства особливе місце займає здешевлення кредитів, що здійснюється з метою залучення в аграрний сектор кредитів та створення реальних умов для їх здешевлення. Відповідно до Порядку № 300 [1], у державному бюджеті передбачена програма КПКВК 2801030 “Фінансова підтримка заходів в агропромисловому комплексі шляхом здешевлення кредитів”, кошти якої спрямовуються на часткову компенсацію відсоткової ставки за залученими у національній валюті банківськими кредитами. Компенсації підлягають відсоткові ставки за короткостроковими кредитами, залученими для покриття виробничих витрат та середньостроковими кредитами, залученими для придбання основних засобів сільськогосподарського виробництва, здійснення витрат, пов’язаних з будівництвом і реконструкцією виробничих об’єктів сільськогосподарського призначення.

За інформацією Мінагрополітики [2], кредитування у 2015 році становило 300 млн грн. Спрямовані у регіони бюджетні кошти дозволили здешевити кредити загальним обсягом 7,8 млрд. грн., в тому числі: 3,2 млрд. грн. – кредити, залучені у 2014 році та 4,6 млрд. грн. – кредити, залучені у 2015 році. Загальна кількість підприємств, які скористались у 2015 році програмою склала 630 підприємств. У 2017 році обсяг фінансування не змінився, як і кількість підприємств, що одержали підтримку. Здешевлено кредити обсягом 12,2 млрд грн, в т.ч. 5,6 млрд грн – кредити залучені у 2015-2016 роках та 6,6 млрд грн – у 2017 році. Із загального обсягу кредитів (12,2 млрд грн): 307,6 млн грн (2,5%) – залучено підприємствами, які мають чистий дохід (виручку) від реалізації до 10 млн грн; понад 3,1 млрд грн (25,8%) - залучено підприємствами, які провадять діяльність з вирощування та розведення ВРХ молочних порід, інших ВРХ; 8,7 млрд грн (71,7%) – залучено іншими підприємствами]. У 2018 р. на програму виділено 266 млн грн, якими скористалися 719 господарств, з них: 546 підприємств, які залучили короткострокові кредити та 265 підприємств, які залучили середньострокові кредити (92 підприємства, залучили як коротко-, так і середньострокові кредити). Спрямовані бюджетні кошти дозволили здешевити кредити загальним обсягом понад 9,1 млрд грн, в тому числі: близько 8,0 млрд грн – короткострокових кредитів та понад 1,1 млрд грн – середньострокових кредитів. Найбільші обсяги кредитів залучено підприємствами-позичальниками Харківської (1,2 млрд грн.), Київської (1,1 млрд грн), Черкаської (848,4 млн грн), Хмельницької (678,3 млн грн.) та Тернопільської (673,4 млн грн) областей.

За даними Вінницької обласної державної адміністрації [4], банки, які брали участь у даній програмі, мали такі обсяги кредитування та відсоткові ставки, що представлені в табл. 1.

Також в Україні є програма для фермерів за Постановою №106 [3], згідно якої здешевлення кредитів здійснюється шляхом надання часткової компенсації відсоткової ставки за залученими у національній валюті кредитами, наданими державним банком. Компенсація надається одержувачам за нараховані і сплачені у поточному році відсотки за користування кредитами у розмірі 1,5 облікової ставки Національного банку, що діє на дату нарахування відсотків, але не вище розміру, передбаченого кредитним договором, зменшеним на 1 відсотковий пункт. Компенсації підлягають відсоткові ставки за кредитом: залученим до одного року, обсяг якого не перевищує 500 тис. грн, для покриття виробничих витрат; залученим до трьох років, обсяг якого не перевищує 9 млн грн, для придбання основних засобів сільськогосподарського виробництва, здійснення витрат, пов’язаних з будівництвом і реконструкцією виробничих об’єктів сільськогосподарського призначення.

Таблиця 1

Кредитування підприємств Вінницької області в рамках програми “Фінансова підтримка заходів в агропромисловому комплексі шляхом здешевлення кредитів” у 2018 році

<i>Банки</i>	<i>К-ть підприємств</i>	<i>Сума кредиту, тис. грн</i>	<i>Відсоткова ставка</i>
ПАТ "РайффайзенБанкАваль"	23	167053	12,5-20,5
ПАТ "Кредобанк"	4	10990	14,95-17
ПАТ "Мегабанк"	6	8449,55	16,9-25
ПАТ "АгропросперісБанк"	6	13350	19-20
АТ "Укрексімбанк"	1	2000	18,5
ПАТ "КредіАгрокольБанк"	2	8670,5	14,35
АТ "ПроКредитБанк"	4	33920	12,75
АТ "Ощадбанк"	3	15211	-
ПАТ "ПУМБ"	1	2600	18,62
АТ "МІБ"	1	8,300	-
Всього:	51	270544,1	-

Джерело: [4].

Щодо підтримки розвитку фермерських господарств та кооперативів у світлі Концепції розвитку фермерських господарств на 2018-2020 роки, за даними Вінницької обласної державної адміністрації [4] у області діє Програма розвитку особистих селянських, фермерських господарств (Постанова від 11.02.2016 р. №40) [4], за 2014-2016 рр. з обласного бюджету виділено та освоєно 4,96 млн грн, які отримали 24 фермерських та 7 особистих селянських господарств, 5 сільськогосподарських кооперативів. Відповідно заходів регіональної Програми розвитку особистих селянських, фермерських господарств, кооперативного руху на селі та дорадництва на 2016-2020 роки надано пільгове кредитування 9 суб'єктам господарювання, з них 2 фермерським господарствам та 7 фізичним особам-підприємцям в сумі 1,35 млн. грн. для розвитку аграрного виробництва. Також, протягом 2017 року на розгляд комісії подано 541 пакет документів для отримання часткового відшкодування вартості закуплених доїльних установок. Загалом сума відшкодування становить 1863,8 тис. грн. У 2017 році 295 фізичних осіб отримали часткове відшкодування витрат за установку індивідуального доїння або холодильну установку, сума якого складає 996,3 тис. грн. Функціонування та розвиток сільськогосподарських підприємств та здійснення сільськогосподарського виробництва уможливорюється функціонуванням дієвої системи банківського кредитування та достатнім забезпеченням з боку держави.

Як узагальнено дослідниками Алескеровою Ю.В., Радченко О.Д., Тодосійчук В. Л., загальний обсяг залучених кредитів за період з 2000 по 2017 рік зріс у 28,6 рази, а пільгових – у 15,8 рази. Середня пільгова ставка з 12,6 % у 2000 р. знизилась до 9% у 2017 р., тоді як загальна ставка – з 56% до 16,6% за цей ж самий період. При цьому щорічний приріст кредитування становив 3,6 млрд грн [5, с.86].

Проте нинішня ситуація на ринку кредитування та інвестування сприяє розвитку компаній в сфері альтернативних фінансів. Коливання курсу гривні та інфляція уповільнюють економічне зростання, тим самим гальмуючи класичне банківське кредитування, а відтак і можливості розширення пільгового кредитування. Зокрема, з 2014 року зростає кількість необслуговуваних позик на балансах банків, досягнувши 57% в 2017 році. Більш того, банківські установи неохоче позичають кошти навіть відносно надійним позичальникам.

У цих умовах держава може використати і інші заходи стимулювання та підтримки конкурентного середовища товаровиробників. Так, новим інструментом фінансового забезпечення може слугувати сегмент P2P (person-to-person), який забезпечує швидкість оформлення угоди та отримання коштів, а також те, що кредити видаються без застави, а лише на підставі інформації, наданої про себе на платформі [6]. Враховуючи фактичну відсутність посередників, відсотки по кредитах є відносно низькими, а прибуток кредиторів – досить високим. Позитивною особливістю є відсутність посередників, що має позитивний вплив на відсотковий пункт та прибуток кредиторів, а також і факт того, що мінімальна сума кредиту не є обмеженою, отримання кредитних коштів є доступним у будь-який час доби.

На наше переконання, головною перевагою такого механізму є по максимуму використання зростання технологій (в тому числі Інтернет) для мінімізації витрат і забезпечення прозорості. Для активізації процесу кредитування сільськогосподарських підприємств саме спрощення процедури одержання банківського кредиту; застосовування нових форм гарантування банківського кредитування, отримує більш лояльні умови, так як заставу виступає своєрідним гарантом того, що кредит буде оплачений.

Вважаємо, що в умовах сьогодення використання зарубіжного досвіду, впроваджуючи Р2Р кредитування в сільськогосподарських підприємствах відкриє нові можливості фінансового забезпечення. Зважаючи на тимчасову стагнацію ринку кредитних інструментів розвитку реальної економіки та низьку довіру до банківської системи, беручи до уваги світові тенденції, стверджуємо, що Р2Р - кредитування в українських реаліях прогресивний інструмент фінансового забезпечення конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств.

Список використаних джерел

1. Порядок використання коштів, передбачених у державному бюджеті для фінансової підтримки заходів в агропромисловому комплексі шляхом здешевлення кредитів. Постанова Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2015 р. № 300.
2. Офіційний сайт Міністерства аграрної політики та продовольства. URL: <http://dotacii.minagro.gov.ua/ua/deshevi-krediti>
3. Порядок використання коштів, передбачених у державному бюджеті для надання фінансової підтримки розвитку фермерських господарств. Постанова Кабінету Міністрів України від 7 лютого 2018 р. № 106.
4. Офіційний сайт Вінницької обласної державної адміністрації. URL: <http://www.vin.gov.ua/>
5. Алескерова Ю. В., Радченко О. Д., Тодосійчук В. Л. Кредитні аспекти державної підтримки розвитку аграрного сектору України. Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики. 2018. № 11 (39). С. 84-94.
6. Р2Р и Р2В кредитование активно замещает классические банковские кредиты и депозиты. URL: <http://ru.tsn.ua/groshi/p2p-i-r2v-kreditovanie-aktivno-zameshaet-klassicheskie-bankovskie-kredity-i-depozity-590062.html>.

МОДУЛЬ ЖАНА МОНЕ «ФІНАНСОВИЙ СЕКТОР ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ЯК РУШІЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ...»: ЗВІТ ПРО РЕАЛІЗАЦІЮ ПРОЕКТУ

Людмила Гуляєва

*керівник проекту Модуль Жана Моне «Фінансовий сектор Європейського союзу як рушій
сталого розвитку: європейська інтеграція, реформи, перспективи мережевої економіки»
грантової програми ЄС «ЕРАЗМУС+», к. е. н., доцент кафедри фінансів,
Академія праці, соціальних відносин і туризму*

З метою підвищення поінформованості українського суспільства щодо розвитку фінансового сектора ЄС та його ролі у забезпеченні сталого розвитку регіону, дослідження можливостей для імплементації досвіду ЄС у вітчизняну практику з 2016р. в Академії праці, соціальних відносин і туризму (АПСВТ) протягом 2016-2019 рр. реалізується освітній проект Модуль Жан Моне «Фінансовий сектор Європейського союзу як рушій сталого розвитку: європейська інтеграція, реформи, перспективи мережевої економіки» програми ЄС «ЕРАЗМУС+» (номер проекту 575275-ERP-1-2016-1-UA-ERPJMO-MODULE) [1; 2] під керівництвом Л. Гуляєвої.

З огляду на сучасні вимоги до розвитку фінансового сектору економічних систем, освітній проект АПСВТ орієнтований на досягнення таких цілей:

1. Просування інноваційного погляду на фінансовий бізнес в ЄС як на стійкий сектор європейської економіки серед студентів нового покоління, професійних груп та представників громадянського суспільства в Україні.
2. Підвищення якості професійної підготовки в Україні та ЄС шляхом створення нового курсу з європейських студій «Фінансовий сектор ЄС як рушій сталого розвитку: європейська інтеграція, реформи, перспективи мережевої економіки» для студентів АПСВТ та широкого кола зацікавлених осіб. Набуття слухачами курсу актуальних знань про розвиток фінансового сектору ЄС, формування навичок цінних для їх академічного та професійної зростання, підвищення їх громадянської активності.
3. Формування нового типу споживачів фінансових послуг, які вимагають від фінансових установ, високої якості послуг та соціально відповідальної поведінки;
4. Сприяння науковим дослідженням та допомога у отриманні першого викладацького досвіду, поширення результатів наукових досліджень для молодих дослідників фінансового сектора ЄС.

Для реалізації поставлених цілей проекту протягом 2016-2019 рр. міжнародною командою проекту проведено заходи для широкого переліку категорій стейкхолдерів (студентів, молоді, академічної спільноти, практиків фінансового сектора, зарубіжних фахівців, осіб, що цікавляться проблематикою проекту). Відзначимо наступні заходи.

- **Навчальний курс з європейських студій «Фінансовий сектор Європейського Союзу як рушій сталого розвитку: європейська інтеграція, реформи, перспективи мережевої економіки» (2016-2019рр.)**, що викладався мультинаціональною командою з 7 досвідчених дослідників з потужним викладацьким досвідом з 4 країн світу: Україна (Л. Гуляєва, Я. Ткаченко, К. Ковтонюк, Т. Шемет), Італія (Дж. Марзано), Німеччина (Т. Буркхардт), Великобританія (Є. Козловський). Відповідно до вимог грантової програми навчальний курс викладався тричі: 2016/2017 н.р. (курс прослухав 171 слухач), 2017/2018н.р.(148 слухачів), 2018/2019н.р. (150 слухачів). Розроблено два формати навчального курсу: 1) класичний формат для денної форми навчання (60 годин лекційних та семінарських занять); 2) інтенсив-курс для заочної форми навчання (24 години лекцій та практичних занять).

- **Воркшоп «Краудфандинг як новий інвестиційний інструмент зі сталим фокусом: досвід Європейського союзу та можливості для України»** (15 грудня 2017 р. [3]), що проводився у формі серії практико-орієнтованих майстер-класів від найкращих в Україні експертів з маркетингу та бізнес-планування краудфандингових кампаній, резидентів

краудфандинових платформ, авторів проектів, що вже здійснили успішні краудфандингові кампанії в Україні та за кордоном. Захід зібрав понад 50 учасників з різних областей України, серед яких представники стартапів, крупних бізнес-компаній, громадських організацій, академічного середовища, приватні підприємці та громадські активісти, об'єднані спільним бажанням - реалізувати власні соціальні або комерційні проекти.

- **Конкурс наукових робіт молодих науковців на тему «Роль фінансового сектору у досягненні сталого розвитку: Європейський досвід та можливості його впровадження у національну практику»** (вересень 2017 р. - березень 2018 р.). Всеукраїнський конкурс, організований на базі АПСВТ, мав на меті мотивувати до співпраці, створити в Україні середовище для дискусій молодих та досвідчених науковців, що досліджують фінансовий сектор ЄС та України у контексті його здатності бути потужним рушієм сталого розвитку суспільства. Учасниками конкурсу могли бути особи, що належать до однієї з категорій: молоді науковці, що мають вищу освіту, віком до 35 років (одноосібні праці, праці у співавторстві з молодими науковцями, праці у співавторстві з досвідченими дослідниками); кандидати наук незалежно від віку, якщо вони отримали науковий ступінь протягом останніх п'яти років, студенти старших курсів у співавторстві з досвідченими науковцями. На конкурс було подано 32 конкурсні роботи; у конкурсі взяли участь 60 молодих та досвідчених науковців – дослідників європейської тематики; широка географія авторів конкурсних робіт охопила 13 областей України; вік авторів коливався від 18 до 67 років, однак, більшість дослідників були молоддю до 35 років, а 40,5% учасників – це дослідники, що стали кандидатами наук протягом останніх 5 років.

Подані на конкурс роботи розкривали різні аспекти дослідження європейських студій, зокрема сучасний стан фінансового сектору ЄС: структуру, модель управління, тенденції розвитку, виклики та суперечності, реформування фінансового нагляду та регулювання, роль фінансового сектора ЄС в забезпеченні сталого розвитку; посилення інтеграційних процесів в європейському фінансовому середовищі; нові інструменти для фінансування сталого розвитку в ЄС та різні аспекти їх практики: проектне фінансування, ринок соціально-відповідальних інвестицій, краудфандинг, фінансова підтримка соціального підприємництва, стартапів, фінансування малого та середнього бізнесу, корпоративна соціальна відповідальність банківського та фінансового бізнесу; забезпеченні стійкості у фінансовому секторі України: сучасний стан та перспективи розвитку банківських та небанківських фінансових установ, їх проблеми та перспективи у контексті європейської інтеграції, шляхи переорієнтації на забезпечення сталого розвитку економіки України, уроки й можливості впровадження досвіду ЄС для фінансової системи України.

Кожна конкурсна робота пройшла: перевірку на оригінальність тексту програмними засобами «Антиплагіат»; сліпе рецензування трьох рецензентів (роботи та рецензенти розподілялися у випадковому порядку з дотриманням анонімності). Конкурсне журі обрало 3 наукові роботи- переможці та чотири найкращі роботи у тематичних номінаціях, що безкоштовно були опубліковані у «Віснику Академії праці, соціальних відносин і туризму» [4; 5; 6]. Молоді науковці-переможці конкурсу провели лекції для студентів АПСВТ для апробації їх наукових здобутків у навчальний процес вищого навчального закладу.

- **Круглий стіл «Впровадження кращих практик ЄС для створення сталого фінансового сектору України» (27 березня 2018р.)** – став завершальним етапом конкурсу наукових праць та передбачав підбиття підсумків, визначення переможців та апробація наукових доробків молодих учених [7]. Круглий стіл став дружньою зустріччю для нетворкінгу, обміну ідеями, неформального спілкування молодих учених та досвідчених науковців, представників академічного середовища та студентства:

1) круглий стіл пройшов у інноваційному форматі TEDx, що означає серію коротких, доступних та оригінальних виступів спікерів в дусі місії TED «Ідеї, гідні розповсюдження». Основними доповідачами були молоді дослідники – учасники конкурсу молодих учених «Роль фінансового сектору у досягненні сталого розвитку: Європейський досвід та можливості його впровадження у національну практику», а лейтмотивом наукової дискусії стали оцінка можливостей впровадження європейського досвіду в Україні, порівняльний аналіз й прогноз наслідків євроінтеграції для вітчизняного фінансового сектору, визначення завдань та викликів, що стоять перед фінансовим сектором України, у цьому процесі.

2) у дискусії взяли участь 67 учасників з 13 областей України та 13 провідних вузів України. Створено неформальну мережу молодих та досвідчених дослідників, що впланує розробку спільних проектів за напрямом Еразмус+ та активно співпрацювати щодо інформування учасників мережі про освітні та наукові заходи, що проводяться в організаціях учасників.

— Наукове дослідження «Кращі сталі практики європейської банківської справи».

Опубліковано статтю «Реализация устойчивых инициатив в банковском секторе Европейского союза» у науковому журналі «Устойчивое развитие (Sustainable development)» (Болгарія, 2017, Гуляєва Л.П., Жук Л. [8]), підготовлено параграф «Зелені ініціативи у банківській практиці на прикладі Приватбанку» (Ткаченко Я.С., Гуляєва Л.П. [9]) книги "Pro-ecological Restructuring of Companies: Case Studies" (Gaşior, A. (ed.) 2019, Великобританія), подано до друку у збірнику матеріалів конференції доповідь «Best sustainable practices in the european banking: sustainability is becoming mainstream» (Болгарія), стаття «Розвиток зеленого банкінгу в Україні» у науковому журналі «Вісник Академії праці, соціальних відносин і туризму» (Україна, 2017, Ткаченко Я.С. [10]).

— Перший міжнародний ярмарок грантів для бізнесу (6 листопада 2018 р., позаплановий захід, проведено в рамках проекту). Ярмарок став додатковим заходом проекту та був організований на запит українських підприємців. Захід унікальний для України, оскільки:

1) вперше в Україні об'єднав на одному заході понад 300 представників українського бізнесу та охопив максимально широке коло грантодавців та фондів, що надають кошти бізнес-структурам, підприємцям в Україні

2) співорганізаторами заходу стали Академія праці, соціальних відносин і туризму, Київська торгово-промислова палата, Консалтингова компанія «Якість гарантовано».

3) офіційно проводився заходом в рамках Всесвітнього тижня підприємництва (Global entrepreneurship week 2018) [11].

5) визнано частиною пан-європейської кампанії з підтримки малого й середнього бізнесу та популяризації підприємництва" та включений до заходів Європейського тижня малого та середнього бізнесу (European SME Week 2018) [12].

6) мав серйозну зацікавленість з боку бізнесу (українських підприємців, власників підприємств та топ-менеджерів). Вперше в Україні понад 300 підприємців і власників бізнесу, представники 15 міжнародних та українських донорів, що надають гранти або мають пільгові програми фінансування для підприємницьких структур, зібралися разом щоб обговорити можливості залучення фінансових ресурсів в український бізнес. Учасники Ярмарку не лише змогли знайти партнерів для спільних проектів, ознайомитися з успішними кейсами залучення грантів від українських компаній, але й наживо поспілкувалися з офіційними представниками більшості донорів, що працюють з підприємствами в Україні.

— Міжнародний ярмарок грантів, кредитів та інвестицій (16 квітня 2019 р., участь як співорганізатор). Організаторами заходу виступила Консалтингова компанія «Якість гарантовано» за підтримки Київської торгово-промислової палати, Державної інноваційної фінансово-кредитної установи, журналу «Бізнес» та проекту «Фінансовий сектор ЄС як рушій сталого розвитку: європейська інтеграція, реформи, перспективи мережевої економіки» програми ЄС «ЕРАЗМУС+», який реалізує Академія праці, соціальних відносин та туризму. Лідер проекту Гуляєва Л.П. ввійшла до організаційного комітету Ярмарку [11] та стала співорганізатором. Даний захід свідчить про сталість проекту: ідея проведення масштабного ярмарку грантів для бізнесу, що була реалізована в рамках проекту 6 листопада 2018 (**Перший міжнародний ярмарок грантів для бізнесу**) була продовжена професійною спільнотою та вдруге була реалізована 16 квітня 2019р. Міжнародний ярмарок грантів, кредитів та інвестицій., що об'єднав понад 300 представників українського бізнесу та широке коло грантодавців, фондів, кредитних установ, що працюють в Україні, мав на меті поширення серед українських підприємницьких структур інформації про можливості та надання практичних рекомендацій щодо залучення міжнародних та національних грантів, використання пільгових програм кредитування/фінансової підтримки для розбудови власного бізнесу та формування позитивного соціального впливу на українське суспільство.

— Міжнародна конференція «Фінансовий сектор ЄС та сталий розвиток: європейський досвід, стратегічні орієнтири для України» (6 червня 2019 р., 146 учасників з 8 країн світу) мала на меті стати платформою для обміну досвідом, новими ідеями та

результатами наукових досліджень, що розкривають різні аспекти функціонування фінансового сектора ЄС та України та їх впливу на сталий розвиток. Щоб максимально залучити представників з різних регіонів України, дослідників з інших країн було реалізовано два формати участі: очна участь з виступом на конференції (57 осіб) та дистанційна участь (89 осіб). Серед учасників заходу були представники закладів вищої освіти, дослідники, аспіранти, представники органів влади, професійних груп, громадянського суспільства, чиї дослідження чи інтереси зосереджені на взаємозв'язку між фінансовим сектором та сталим розвитком.

За роки реалізації проекту в АПСВТ отримано вагомі результати:

- створено неформальну мережу молодих та досвідчених дослідників, що передбачає розробку спільних проектів грантової програми «Еразмус+» та співпрацю щодо інформування учасників мережі про освітні та наукові заходи, що проводяться в організаціях учасників;
- учасниками різноманітних заходів проекту стали понад 1800 осіб, що здобули нові знання та навички з фінансової грамотності, пошуку фінансових ресурсів для проектної діяльності, бізнесу, громадських організацій, менеджменту фінансових установ на засадах сталого розвитку, застосування нових інструментів фінансування проектної діяльності організаціями різних сфер та організаційно-правових форм діяльності;
- АПСВТ перетворюється на майданчик для дискусій, старту нових грантових проектів, підвищення кваліфікації та саморозвитку студентства, аспірантів, науковців та педагогів вищих навчальних закладів, бізнесу, фінансових установ та грантодавців, представників громадянського суспільства з активним залученням гостей спікерів та експертів з країн ЄС.

Список використаних джерел

1. The EU financial sector as a driver for sustainable development: European integration, policy reform and networked economy perspectives // Erasmus+ Project Results Platform. URL: <http://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/projects/eplu-project-details-page/?nodeRef=workspace://SpacesStore/d21367ee-7a9a-4fb3-9a31-2c0d84eca551>
2. Фінансовий сектор ЄС як рушій сталого розвитку: європейська інтеграція, реформи, перспективи мережевої економіки // Академія праці, соціальних відносин і туризму. URL: <https://www.socosvita.kiev.ua/node/1874/>
3. Усі матеріали воркшопу «Краудфандинг як новий інвестиційний інструмент зі сталим фокусом: досвід Європейського союзу та можливості для України» (оновлено) // Академія праці, соціальних відносин і туризму. 2017. 20 грудня. URL: <https://www.socosvita.kiev.ua/node/2021>
4. Конкурс наукових робіт молодих науковців на тему «Роль фінансового сектора у досягненні сталого розвитку: Європейський досвід та можливості його впровадження у національну практику» // Академія праці, соціальних відносин і туризму. 2018. URL: <https://www.socosvita.kiev.ua/node/2119>
5. Круглий стіл «Впровадження кращих практик ЄС для створення сталого фінансового сектору України» // Академія праці, соціальних відносин і туризму. 2018. URL: <https://www.socosvita.kiev.ua/node/2057>
6. Гуляева Л. Дпровадження сталих ініціатив у фінансовому секторі Європейського Союзу: орієнтири для України // Вісник Академії праці, соціальних відносин і туризму. 2018. № 3. С. 7-13.
7. Вісник Академії праці, соціальних відносин і туризму. 2018. № 3. С. 14-88. URL: https://www.socosvita.kiev.ua/Visnyk_3_2018
8. Гуляева Л., Жук Л. Реализация устойчивых инициатив в банковском секторе Европейского союза // Устойчивое развитие (Sustainable development). 2017. №2. С. 51-57.
9. Tkachenko Y., Huliaieva L. Pollutions - Social Responsibility and Green Banks as a Driver for Sustainable Development in Ukraine, on the Example of Privatbank // Pro-ecological Restructuring of Companies: Case Studies / Ed. by Gąsior, A. London: Ubiquity Press, 2019. P. 159-169.
10. Ткаченко Я.С. Розвиток зеленого банкінгу в Україні // Вісник Академії праці, соціальних відносин і туризму. 2017. № 2. С. 90-92.
11. The First International Grants Fair for Business. URL: <https://genglobal.org/ukraine/first-international-grants-fair-business?fbclid=IwAR1M5pXc5cCjbub4hcS4wW-tx2QtbGggVldI8SNSLkuNOWRNm6Q-NwBuss4>

12. First International Grants Fair for Business. URL: http://ec.europa.eu/growth/tools-databases/sme-week/index.cfm?fuseaction=sme.viewPublishedEvent&event_id=9607&edition_id=11326&country_cd=UA&fbclid=IwAR29M_0KGY18i5Aqwmk3_8EUMBFzMBmf45_R8znNODGA4i53XzyV1o6xXSY
13. Міжнародний ярмарок грантів, кредитів та інвестицій. URL: <http://bizforum.org.ua/>.

ЗБАЛАНСОВАНИЙ РОЗВИТОК: ВИКЛИКИ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ФІНАНСУВАННЯ В НІМЕЧЧИНІ

Михайло Діба

д.е. н., професор, професор кафедри корпоративних фінансів і контролінгу

Юлія Гернего

*к. е. н., доцент кафедри корпоративних фінансів і контролінгу
ДВНЗ «КНЕУ ім. Вадима Гетьмана»*

Посилення глобалізаційних тенденцій та тренди стрімкого розвитку сучасного суспільства у ХХІ ст. зумовили поширення досліджень щодо потенціалу збереження рівноваги у суспільстві, науковій сфері та в програмних документах міжнародних організацій. У світі мають місце стрімкі зміни та трансформації, що формують низку соціально-економічних та екологічних викликів в умов сьогодення. Тому, у розвинених країнах світу поряд із економічними індикаторами особливого значення набувають соціальні компоненти та параметри екологічного розвитку. Адже, глобальний ринок вимагає комплексних рішень задля досягнення параметрів конкурентоспроможності. Це зумовлює підвищення уваги як до теоретичних аспектів збалансованого розвитку, так і до прикладних питань стосовно структурних компонентів та якісних характеристик індикаторів збалансування людського розвитку на глобальних, регіональних та національних ринках. Виникає необхідність систематичного фінансового забезпечення швидкозмінних процесів збалансування. Зокрема, метою даного дослідження є обґрунтування організаційних аспектів фінансування збалансованого розвитку в Німеччині.

З огляду на актуалізацію наведених вище питань та численні виклики, які є невід’ємною компонентою розвитку сучасного глобалізованого суспільства, на рівні міжнародних організацій набули поширення дослідження стосовно концептуальних засад збалансованого розвитку. Зокрема, у 1983 році зусиллями Генеральної Асамблеї ООН було сформовано Міжнародну комісію з навколишнього середовища і розвитку (World Commission on Environment and Development, WCED). За результатами роботи цієї комісії було опубліковано «Наше спільне майбутнє» (*Our common future*), де було презентовано концепцію якісно нового альтернативного розвитку (*sustainable development*), яка заснована на необмеженому економічному зростанні. Визначено необхідність підтримки «розвитку, що задовольняє потреби сьогодення, не позбавляючи майбутні покоління можливості задовольняти свої потреби»[1].

Поширення концептуальних досліджень стосовно питань «*sustainable development*» (в перекладі з англ. «розвиток, що підтримується» від «*sustain*» – «опора, підтримувати, витримувати») відбулося в результаті Конференції ООН з навколишнього середовища і розвитку (Ріо-де-Жанейро, 1992 рік) та Всесвітнього саміту із збалансованого розвитку (Йоганнесбург, 2002 рік). Одним із уживаних трактувань «*sustainable development*» є визначення, запропоноване в 1987 році Міжнародною комісією з охорони навколишнього середовища та розвитку. Згідно із ним «*sustainable development*» є економічним та соціальним розвитком, який здатний задовольнити потреби сучасного покоління без обмеження можливостей майбутніх поколінь стосовно використання широкого спектру ресурсів. На думку члена Римського клубу Н. Моїсєєва «*sustainable development*» є «Розвитком, який є допустимим або узгодженим із станом Природи та її законами» [2].

В розвинених країнах Європи підтримка збалансованого розвитку має системний характер, оскільки слугує основою для становлення параметрів конкурентоспроможності національної економіки на міжнародних ринках. Зокрема, в основі такої системності часто лежить проектний підхід. Так, однією із країн-лідерів його успішного застосування для фінансування збалансованого людського розвитку є Німеччина. Функції держави полягають у формуванні дієвого механізму конкурентоспроможності, стимулюванні ініціатив та фінансуванні соціально-орієнтованих проектів. Метою державної політики є формування та підтримка економіки добробуту, яка передбачає належний рівень та якість життя для усіх верств населення. Держава є ключовим суб’єктом під час визначення стратегічних цілей

розвитку на національному рівні, формування національної доктрини соціально-економічного розвитку. Згідно із прогнозами німецьких фахівців у випадку справдження оптимістичного прогнозу внаслідок залучення соціальних інвестицій державний бюджет протягом наступних двох десятиріч здатний поповнитися на суму понад 20 млрд. євро. Натомість, у разі справдження песимістичного сценарію економіка зазнає витрат на суму близько 400 млрд. євро. У вказаному контексті вартою уваги є теза щодо того, що «подібні інвестиції здатні прискорити зростання німецької економіки у майбутньому, одночасно розвантажуючи соціальний бюджет» [3]. Реалізація конкретних заходів, націлених на збалансування людського розвитку, відбувається зусиллями цільових фондів, соціально-орієнтована діяльність яких стимулюється зусиллями держави.

Після завершення Другої світової війни у країні було створено Кредитну установу для відбудови (KfW), яка займає чільне місце в рейтингах журналу Global Finance з-поміж найбільш надійних банків світу. Основний посыл Кредитної установи для відбудови звучить, як "ми просуваємо Німеччину". Просування Німеччини полягає у тому, що "ми вкладаємо фінансові ресурси в майбутнє людей Німеччини; ми фінансуємо інновації для того, щоб німецька економіка залишалася сильною; ми сприяємо структурним змінам та покращенню" [4]. У свою чергу, актуалізація питань фінансової підтримки компонентів людського розвитку в Німеччині стали підставою не лише для перерозподілу ресурсів на цілі соціальних інвестицій на рівні федеральних бюджетів, але й для виникнення на рівні окремих земель інвестиційних банків ресурси яких націлені на вирішення конкретних соціально-економічних викликів.

Зокрема, з-поміж таких банків, в контексті нашого дослідження, звертаємо увагу на інвестиційний банк Берліну, Baader Bank AG, VR Bank Rhein-Neckar eG. На фінансову підтримку проектів конкретного галузевого спрямування націлені ресурси UmweltBank AG та Landwirtschaftliche Rentenbank. У зв'язку із глобальним розповсюдженням інтернет-технологій, поряд із проектним підходом поширення набуло фінансування за посередництвом краудфандингу. В узагальнюючому аспекті обсяги краудфандингу в Німеччині стрімко зростають та за версією німецьких статистичних організацій зростатимуть також надалі. Експерти відзначають, що, якщо на початковому етапі становлення ринку краудфандингу в Німеччині обсяги однієї угоди коливалися від 50-ти до 100 тис. євро, на сучасному етапі такі обсяги перевищують 3 млн. євро. Згідно із прогнозів національних експертів тенденція зростання обсягів однієї угоди краудфандингу збережеться, змін відбуватимуться згідно із лінійною тенденцією [5].

Поряд із потенціалом краудфандингу в контексті людського розвитку Німеччини також розвиваються можливості ендавменту. Однією із ключових компонентів людського розвитку є освіта, інноваційним інструментом фінансування якої є ендавмент, а саме спеціальний фонд, який формується на базі освітнього закладу та передбачає виділення ресурсів на цілі освітньої та наукової діяльності. У Німеччині практика ендавменту є вдалою. Наприклад, серед європейських вишів один із найбільш значних ендавмент-фондів є фонд Технічного університету Цюриха (ETH Zurich), якому належить приблизно 400 млн. дол. США [6].

Отже, фінансова підтримка збалансованого розвитку в Німеччині є багатогранною із особливим акцентом на наукову компоненту, що дозволяє у найбільшій мірі реалізувати існуючий потенціал інструментів залучення соціальних інвестицій. Відбувається перерозподіл цілей та ресурсів забезпечення збалансованого людського розвитку, починаючи від державного та регіонального рівнів, закінчуючи бізнесовими, приватними та особистими ініціативами.

Список використаних джерел

1. Development and international economic co-operation: environment Report of the World Commission on Environment and Development. URL: http://www.channelingreality.com/Documents/Brundtland_Searchable.pdf
2. Запатріна І. В. Посилення ролі бізнесу в досягненні ЦСР в Україні. Керівництво. Цілі сталого розвитку. Київ, 2018. 69 с.
3. Скільки Німеччині коштують біженці. Економіка // Deutsche Welle/ URL: <http://www.dw.com/uk/скільки-німеччині-коштують-біженці/a-19495350>
4. Annual Report 2015. KfW. Bank aus Verantwortung. 2015. 126 s.

5. Statista. Das statistic Porta Deutschland. Offizielle website/ URL^
<https://de.statista.com/outlook/335/137/crowdfunding/deutschland#>

6. Рябков К., Покідіна В. Ендавмент у вищій освіті: світова практика і українське сьогодні // Популярна економіка: ціна держави. 2015. № 34. С. 1 – 18.

THE ROLE OF INNOVATIVE BUSINESS TO ACHIEVE THE SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS: EXPERIENCE OF "KATALITPRYLAD" COMPANY

Sergey Dubinevych

Director,

Scientific and Production Enterprise "Katalitprylad" LLC

Liudmyla Hulciaeva

Phd in Economics, Associate Professor

Academy of Labor, Social Relations and Tourism

The level of the transport system development and its accessibility to the public is a sign of democratic and economic development of country/EU region. Road transport is a vital for the EU's economy: It carries more freight and more passengers than all other modes combined, and it provides jobs for 10.6 mln people. The level of car ownership and number of vehicles in the EU-28 area is growing rapidly and stably. The EU passenger car fleet grew by 5.7% over the 2012-16; the number of vehicles on the road went from 243 to 257 mln. [1]

The increase in the number of vehicles in the EU and Europe on the one hand is a positive consequence of the rise in living standards of the European population, the intensification of passenger and business carriage, while also provoking problems for society, government and business:

1) **Road vehicles in use have a long average age** in the EU that is 10.5 years old. Lithuania and Romania have the oldest fleets, with vehicles older than 16 years. Among the EU's, Greece has the oldest light commercial vehicle fleet (18.7) and oldest trucks with an average age of almost 21 years [2]. Depreciation of vehicles causes high fuel consumption (low cost-effectiveness) and greenhouse emissions and other harmful substances into the atmosphere. It seemed that a new EU policy on greenhouse emission reductions and environmental requirements for cars would have to reduce the urgency of the call. In November 2017, the Commission presented a legislative proposal setting new CO2 emission standards for cars and vans for the period after 2020, on which a provisional agreement was found by the European Parliament and the Council in December 2018 [3]. However, the EU standards requirements relate primarily to new cars, while the replacement of commercial vehicle fleet by businesses and cars by citizens is slowly. Logically, such cars will operate in the economy for many years, so it is important to find ways to reduce their negative impact on the environment.

2) **Low development of sustainable transport segment** (zero- and low-emission vehicles). Despite an increase in registrations in recent years, alternatively-powered cars (electric, natural gas, LPG) represent only 5.1% of the total EU vehicle fleet, and 5.8% of new passenger car registrations in 2017 [4]. Over 96% of the total EU vehicles fleet use petrol or diesel fuel. High hopes are pinned on zero tailpipe emission technologies that might solve the problem in the longer term, particularly in the road sector. However, fleet renewal is too slow to just wait for all vehicles on the road to be replaced by electrified ones in order to solve the air quality issue. Also, emissions from other sectors, such as ships in ports, internal waterways can contribute significantly to the problem, and zero emission technologies are not often available. It is therefore urgent to address in as many ways as possible the reduction of the impact of the existing internal combustion transport fleets and support initiatives with the provision of appropriate/advanced tools.

3) **Transport is the main cause of air pollution** and represents almost a quarter of Europe's greenhouse gas emissions and. In 2016, transport (including aviation and shipping) contributed 27% of the EU's total emissions of carbon dioxide (CO₂), the main greenhouse gas, and were still more than 26% above 1990 levels. Road transport is by far the biggest emitter accounting for almost 72% of those transport emissions.

The air quality situation in Europe has not sufficiently improved for some pollutants and significant exceedances are still found. With the global shift towards a low-carbon, circular economy already underway, the European Commission's low-emission mobility strategy, adopted in July 2016, aims to ensure Europe stays competitive and able to respond to the increasing mobility needs of people and goods. Its goal: to eradicate emissions from road transport by 2050. Indeed, all EU member states have

already agreed to reduce their total greenhouse emissions 40% by 2030 compared to 1990 levels [5].

The problem is still unsolved: how to reduce the fuel costs of vehicle owners, thus saving financial and natural resources, and at the same time reduce the negative transport impact on air quality. "KATALITPRYLAD" Company proposes **innovational solution - device FuelWell [6]**. It is action fuel catalyser processing the fuel going into the engine to significantly lower the whole spectrum exhaust toxicity (include emission of smaller nanoparticles) and increase engine performance & economy on account of to reach much higher energy conversion. Innovation device FuelWell produced by "KATALITPRYLAD" Company is fuel catalyser processing the fuel going into the engine to significantly lower the whole spectrum exhaust toxicity (include emission of smaller nanoparticles) and increase engine performance & economy on account of to reach much higher energy conversion.

FuelWell is able to solve problem in more effective way in comparison with existing alternatives: 1) simultaneously reducing fuel consumption and emissions of harmful substances without degrading the quality of fuel; 2) has higher efficiency: cheaper than competitors on 30-40%, the higher level of fuel economy (up to 30%) and the better reduction of wider list of emissions (CO₂ 15%, CO 39%, PM 90%, NO_x 35%) that is confirmed by laboratory tests. 3) is based on simple and unique technology with lower cost and easier way of production technology, simpler installation and exploitation; 4) is effective for different types of road, water, agricultural, construction and railway vehicles using diesel or petrol fuels, 5) with fast payback and high return on investment for the buyers (1-10 month).

The proposal advantages:

- contribute to the achievement of the EU's commitments under the Paris Agreement.

Expected benefits include reduce harmful emissions to the atmosphere are by 30-90%. Around 180 million tonnes of CO₂ can be reduced potentially in the period of 1 year If the all road vehicles in EU will be equipped with a FuelWell device and better air quality, especially in cities (equivalent of the total annual emissions of Austria and Greece together; 170 mln tonnes of CO₂ is planned to reduce in the period 2020 to 2030 according to new EU policy [5]. Calculations is done for road vehicles only! Our device is effective for many diesel/ petrol vehicles types: agricultural, construction machinery, water, rail transport, special equipment.

- reduce fuel consumption costs for consumers of vehicles. Also, according to estimates, the average annual cost of gasoline for a European citizen is quite high: 6,150 € for a compact subcompact, diesel "minivan" - 7,950 €, diesel 4x4 - 15,750 €. Expected reduce fuel economy with FuelWell – from 10% (for new **vehicles**) to 30% (for vehicles in used with over 3 years). On average, a consumer will save up to around €310-415 (benefit without cost of device and installation) for a used car over 3 years and older, €726 for an average used EU vehicles. The profit of the buyer will increase with increasing intensity of use of the vehicle (longer average distance travelled for period using **FuelWell**). FuelWell will support more than €13 300 per year for vehicle in passenger transportation; freight transportation; agricultural machinery; construction and special equipment; water transport. It is expected **using and importing less oil** because of reduce petrol and diesel consumption.

References

1. Production // The European Automobile Manufacturers' Association. URL^ <https://www.acea.be/statistics/tag/category/production>
2. ACEA Report Vehicles in use Europe – 2018 // The European Automobile Manufacturers' Association. 2018. URL: https://www.acea.be/uploads/statistic_documents/ACEA_Report_Vehicles_in_use-Europe_2018.pdf
3. Proposal for a REGULATION OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL setting emission performance standards for new passenger cars and for new light commercial vehicles as part of the Union's integrated approach to reduce CO₂ emissions from light-duty vehicles and amending Regulation (EC) No 715/2007
4. Trends in New Car Registrations //The European Automobile Manufacturers' Association. URL: <https://www.acea.be/statistics/tag/category/trends-in-new-car-registrations>
5. EU climate action. Key EU targets for 2030. URL: https://ec.europa.eu/clima/citizens/eu_en
6. FuelWell. URL: <https://ua.fuel-well.com/>

ПРАКТИКИ ФІНАНСУВАННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ В РІЗНИХ ТИПАХ РИНКОВИХ СТРУКТУР

Анна Дяченко

аспірант, кафедра економіки, підприємництва та бізнес-адміністрування,

Світлана Тарасенко

*к.е.н., старший викладач кафедри міжнародних економічних відносин,
Сумський державний університет*

Діяльність підприємств ЄС та інших розвинутих країн відбувається в умовах чітких екологічних норм та соціальної відповідальності бізнесу. Зростання уваги до процесів впливу економічної діяльності на навколишнє середовище в ЄС та світі актуалізує вибір джерел та механізмів фінансування процесів екологізації. Актуальність питання фінансування екологічних витрат підприємства зумовлена також необхідністю балансування між середньою ринковою ціною на продукції та послуги та витратами суб'єкта господарювання на їх виробництво.

Для різних типів ринкових структур можливості включення екологічних витрат у ціну також різні. На ринку досконалої конкуренції підвищення ціни компанією можливе лише у разі зростання середнього рівня витрат у галузі. Тобто у разі індивідуального підвищення витрат підприємства ціна не може бути підвищена, а отже екологічні витрати, як додаткові, не можуть бути перенесені на собівартість. Інакше – втрата частки ринку, нерентабельність виробничо-господарської діяльності (у зв'язку з реалізацією за цінами, що нижче собівартості). Створити ринкову нішу екологічних товарів, що відрізняються за ціною від аналогічних неекологічних товарів на ринку досконалої конкуренції, досить важко, можна говорити про відсутність такої можливості, адже відсутність бар'єрів входу на ринок, велика кількість продавців, однаковий товар не дозволяють встановлювати ціни вище середньоринкової, а отже і включати у собівартість витрати, пов'язані з екологізацією.

У межах монопольної ринкової структури можливості підприємства у встановленні ціни і обсягу виробленої продукції формуються, виходячи з цілей та бажаної величини прибутку суб'єкта господарювання [1, 2]. Відповідно, включення величини екологічних витрат у собівартість можливе і розцінюється ринком як позитивне, тобто витрати, пов'язані з використанням екологічної сировини, встановленням очисного обладнання, перероблення відходів екстерналізуються, внутрішні витрати суб'єкта господарювання стають зовнішніми, компенсуються на ринку.

Наявність монопольної ренти надає можливості варіації у поведінці і виробничих процесах компанії у розрізі зростання витрат на встановлення очисних споруд, продукування екологічних інновацій, тобто саме монополісти та олігополісти з точки зору ефективності господарської діяльності можуть забезпечувати «екологічність» виробничих процесів.

Також у монополій та олігополій резерви фінансових ресурсів, що можуть бути використані на підвищення екологічної безпеки на виробництві, екологізацію технологій, встановлення додаткових очисних споруд суттєвіші, ніж у суб'єктів господарювання, що функціонують на ринку досконалої та монополістичної конкуренції.

Водночас відсутність конкуренції знижує мотивацію до екологізації виробничих процесів у монополістів та олігополістів. Тому монопольне становище виступає засобом екстерналізації екологічних витрат підприємства, проте не забезпечує функціонування механізму екологізації виробничо-господарської діяльності суб'єкта господарювання.

В цілому підприємствами в різних типах ринкових структур для екологізації виробничих процесів можуть бути використані такі практики фінансування:

- фінансування за рахунок власних коштів (амортизаційний фонд, фонд накопичення);
- кредитні ресурси;
- програми державно-приватного партнерства (місцевий бюджет);
- фінансування за рахунок державних програм;
- грантові кошти іноземних фондів.

Власні кошти є найдорожчим ресурсом для фінансування процесів екологізації, оскільки вартість даного капіталу найвища. Кредитні ресурси дозволяють оптимізувати витрати на

екологізацію, проте потребують зваженого підходу у системі ризик-дохід. Програми державно-приватного партнерства передбачають часткове фінансування екологізації виробництва за рахунок власних коштів підприємства. Участь у таких проектах означає перекладання частини ризиків та фінансування витрат на державу, тобто дозволяє оптимізувати ризики та фінансові витрат в процесі прийняття рішень щодо екологізації діяльності підприємства.

Фінансування за рахунок державних програм здебільшого не потребує додаткових коштів підприємства. Проте участь у таких програмах потребує виконання певної низки нормативно-фінансових умов та наявності чітких критеріїв, показників результатів екологізації (досить часто їх результати екологізації важко виміряти відразу, вони можуть проявлятися через рік, п'ять років, або у віддаленій перспективі). Аналогічно для покриття екологічних витрат грантовими коштами суб'єкту господарювання потрібно провести значну роботу щодо підготовки пакету документів та обґрунтування запланованих витрат, прогнозування результатів використання грантових коштів, підтвердити розрахунками сталість запропонованого проекту після закінчення фінансування іноземним донором.

Отже, для підприємств, що функціонують у різних типів ринкових структур можливості фінансування процесів екологізації діяльності різні. Існують загальні практики фінансування екологічних витрат. Проте у межах монополії підприємство має менше ринкових обмежень щодо фінансування екологічних витрат за рахунок власних коштів. Потенційно саме підприємства, що є монополістами, забезпечують впровадження нових технологій, що забезпечують екологізацію виробничих процесів.

Список використаних джерел

1. Шумпетер Й. История экономического анализа /пер. с англ. под ред. В.С. Автономова, в 3-х т. СПб.: Экономическая школа, 2001 г.
2. Chamberlin E. Measuring the Degree of Monopoly and Competition // Monopoly and Competition and Their Regulation / Ed. by E. Chamberlin. London, 1954.

THE ADVANTAGES AND DISADVANTAGES OF CRYPTOCURRENCIES IN THE CONDITIONS OF MODERN MARKET ECONOMY

Aleksandr Zhmai

Senior Lecturer of Management and Innovations Department

Marina Mamunenکو

3rd year student of speciality «Finance, banking and insurance»

Odessa I. I. Mechnikov National University

Today in the financial world, cryptocurrency, or virtual money, is gaining popularity. Governments and central banks of different countries are often very ambiguous in applying these innovations. Some consider them as an instrument of the shadow economy, while others as a revolution in the world of finance. In Ukraine, there has not been developed a unanimous opinion regarding cryptocurrency yet, and the legislative basis almost does not exist. It is clear that the world is changing hence requiring its participants to adapt. Particularly for changes in the field of payments, as it is directly related to the expansion of the economy and the welfare of the population. Moreover, if cryptocurrency market research and its regulations, as a tool for calculations and payments, will not be implemented in time, then existing institutions will affect the modern financial system by losing financial flows.

Cryptocurrency is a digital asset designed to work as an exchange tool using cryptography (secure communication from third parties) to provide transactions, oversee the creation of additional units, and verification of transfer of assets [1].

Cryptocurrency, on the one hand, is similar to ordinary money: it can be exchanged for dollars, euros, hryvnias, etc. Virtual money can be used to pay during online shopping; they can be stolen. On the other hand, there is very little in common with hryvnia and Bitcoin. It has no physical form, and there is no issuer - a legal entity that issues it. Moreover, there is no single place where cryptocurrency data is stored - this information is kept on hundreds of computers at the same time as torrent files. Therefore, there is no bitcoin itself, only information about its transmission.

The difference between cryptocurrency and ordinary money is based on how transfers from one person to another are made.

The process of issuing a cryptocurrency is called «mining» and uses the power of computer systems to generate unique sets of characters that form a cryptocurrency [3].

The miners, in return, receive money for the contribution to the work of the blockchain. All information in the blockchain is divided into blocks, and each block carries a certain number of recordings about performed operations. Saving information about those operations is called «block creation». The miner receives a cryptocurrency for the processing of such information. In addition, sometimes the commission fee must be paid, in case the message containing information about transactions weighs more than 1000 bytes. Furthermore, the sender can assign a reward to the miner, so his transaction is processed before others.

Currently, Bitcoin is one of the most common and expensive cryptocurrency. To date, it costs more than \$ 8,000 per unit (changing day by day in the direction of growth), the volume of capitalization of the world's first decentralized crypt is more than 154 billion dollars USA, which states 60% of the cryptocurrency's world market [2].

As for Ukraine's attitude towards cryptocurrency, there is an imbalance between the economic realities of the market and the development of legislation. It increases the complexity of the establishment of formal institutional rules for regulating the issuance procedure and the circulation of crypto-currency, not to mention the rising risks at macro and micro levels. Cryptocurrency in Ukraine can be earned, bought or given, but it is not an ordinary payment method among enterprises, it is also «difficult to pay for goods or services, because only a few online stores and businesses inform on their websites that they accept cryptocurrency as payment for goods or services» [3]. In spite of institutional uncertainty, Ukraine confidently became one of the leading countries in 2017 using

cryptocurrency. In Ukraine, the most popular cryptocurrencies in 2017 were Bitcoin, Ethereum, Dash, Monero, Ripple.

It can be said that the two most significant advantages of cryptocurrency are that it cannot be falsified, and transactions cannot be disputed nor cancelled by the payer. In addition, transactions using cryptocurrency are anonymous. It also allows to avoid being tied to the exchange rates, interest rates and transaction fees. However, despite its popularity and constant price growth, the digital currency is still associated with a particular risk. The sharp fluctuation of cryptocurrency, the inevitable collapse on the market - all these factors only increase the risk of using cryptocurrency in the modern economy.

The prospects of using cryptocurrency in Ukraine resulting from the modern Ukrainian consumer who is particularly in need of promptness, security calculations, certainty, the absence of third parties, the independence of the monetary unit value from the political situation in the country, and cryptocurrencies meet these needs, while Ukrainian users admit their efficiency. State structures are ignoring the fact that such advanced technologies, to which electronic money belong, are becoming one of the means of mutual settlements between citizens and legal entities in Ukraine. Moreover, it is an unproductive way of optimizing the market. It is possible to delay the process of development of cryptocurrency without creating the necessary infrastructure condition, but eventually, they will still take their place in the world financial system.

Consequently, if the cryptocurrency occupies a significant place in the financial calculations in the future, we will ultimately get full control over our finances and have the opportunity to openly choose the recipient of transfers, while paying the minimum commission.

References

1. Mainer kak professiya, ili kak zarabotat dostoinye dengi v krizis [Miner as a profession, or how to earn decent money in a crisis]. Retrieved from <http://gordonua.com/news/business/mayner-kak-professiya-ili-kakzarabotat-dostoinye-dengi-v-krizis-129748.html> [in Russian].
2. Bitkoin VS Ethereum: sravnenie kriptovaluty [Bitcoin VS Ethereum: comparison of cryptocurrency]. Retrieved from <https://thecoinshark.net/ru/ethereum-vs-bitcoin-comparison-of-the-biggest-cryptocurrencies-ru/> [in Russian].
3. Istoriia bitkoina: kratkii ekskurs v proshloe i budushchee kriptovalut [Bitcoin history: a brief excursion into the past and the future of cryptocurrencies]. Retrieved from <https://ru.ihodl.com/investment/2017-09-08/istoriya-bitkoina-kratkij-ekskurs-v-proshloe-i-budushee-kriptovalyut/> [in Russian].

СОЦІАЛЬНА КОРПОРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ У МАРКЕТИНГОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ФІНАНСОВИХ УСТАНОВ

Оксана Жук

*старший викладач кафедри маркетингу
Академія праці, соціальних відносин і туризму*

Соціальна корпоративна відповідальність маркетингу – важлива складова будь-якої фінансової і банківської діяльності, оскільки очікування суспільства від фінансових організацій і саме від банків, як і від будь-яких інших великих організацій, набагато більші, ніж лише необхідність сплати податків, забезпечення заробітної плати співробітникам і доходу акціонерам [1]. Суспільство чекає від фінансового бізнесу вкладу у вирішення багатьох соціальних проблем та орієнтації на задоволення потреб споживачів. Корпоративна соціальна відповідальність – це таке ведення підприємницької діяльності, коли компанія трансформує економічні, екологічні та соціальні ризики в можливості.

У фінансових інститутів є своя специфіка, адже у сучасному світі будь-яка велика компанія використовує залучений капітал, джерелом якого часто служать фінансові інститути. Тобто тим самим опосередковано впливає як на соціальне так і на навколишнє середовище і несе за це відповідальність. Прихильність принципам соціальної відповідальності означає, що фінансові організації, наприклад, не будуть видавати кредити на реалізацію проєктів, які здійснюються підприємствами, що не дотримуються соціальних норм і політик з охорони навколишнього середовища. Також повинна підтримуватися ініціатива по обов'язковому оприлюдненню цими корпораціями інформації про забруднення навколишнього середовища та викиди парникових газів. Перевагами реалізації стратегій корпоративної відповідальності фінансовими установами є зростаюче задоволення персоналу, скорочення плинності кадрів, задоволеність клієнтів і збільшення цінності корпоративного бренду. Компанії, що не виконують правила цієї гри, упускають великі можливості в бізнесі, втрачають свої конкурентні переваги на ринку і є відстаючими в управлінні. Не впроваджуючи стратегії соціальної відповідальності, вони контролюють вплив своєї діяльності на окремого споживача, суспільство і навколишнє середовище, та не в повній мірі реалізують свій економічний потенціал.

Соціальна відповідальність перед клієнтами виражається в постійній роботі з покращення якості обслуговування. Тому фінансові організації повинні прищеплювати певні навички роботи персоналу з клієнтами. На всіх етапах корпоративних тренінгів і програм навчання співробітники знайомляться з внутрішньою політикою та процедурами банку, які стосуються не тільки бізнесу, а й корпоративної культури та внутрішніх правил поведінки. Зарубіжний досвід показує, що при однаковій ціні і якості споживачі будуть обирати продукти тієї компанії, яка, на їх погляд, є соціально відповідальною.

Багато українських компаній, в тому числі і банки, дотримуються думки про важливість запровадження та розвитку принципів корпоративної соціальної відповідальності. Якщо раніше компанії лише купували подарунки дитячим будинкам, то тепер багато з них думає про підтримку освітніх програм дітей-сиріт. Соціальні інвестиції фінансових інститутів – це, перш за все, вкладення в людські ресурси, які будуть рости і в економічному плані. Вже зараз у багатьох українських банків є стратегії в області корпоративної соціальної відповідальності, спрямовані на боротьбу з фінансовою неграмотністю населення, підтримку людей з низькими доходами, розробку для них спеціальних продуктів, і вже через пару років можна буде відчути позитивні результати від таких дій. На майбутнє потрібно, щоб фінансові установи притримувались такого гасла, що кожна фінансова компанія прагне стати найбільш поважною та престижною фінансовою корпорацією в світі. Це не заява про те, що кожна з них хоче стати найбільшою або прибутковішою. Фінансові компанії повинні стати соціально-престижними та орієнтованими на споживачів, щоб до них йшли з радістю наймані працівники, які працюватимуть із задоволенням, та клієнти, що будуть отримувати якісне, приємне та вигідне для всіх сторін обслуговування.

Список використаних джерел

1. Колот А. Сучасна філософія корпоративної соціальної відповідальності: еволюція // Україна: аспекти праці. 2013. № 8. С. 3-17.

ШЛЯХИ ПЕРЕОРІЄНТАЦІЇ ФІНАНСОВОГО СЕКТОРУ НА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ ТА ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ: СТРАТЕГІЧНІ ОРІЄНТИРИ

Наталія Зачосова

*д. е.н., доцент, професор кафедри менеджменту та економічної безпеки,
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького*

У контексті обрання Україною на перспективу курсу сталого розвитку, потребує суттєвих змін ресурсорієнтована та енергоємна модель національної економіки. Останні двадцять років економічних трансформацій у різних країнах під впливом глобальних тенденцій демонструють, що потужною тяговою силою еволюції економіки держави, її каталізатором виступають регіональні та світові фінансові центри. У рейтингу The Global Financial Centres Index у 2018 році світовим лідером серед фінансових центрів визнано Нью-Йорк [1], хоча традиційно цю позицію тривалий час посідав Лондон, що свідчить про доцільність звернення уваги вітчизняних фахівців на європейські фінансові традиції та практики. Також у першій десятці рейтингу представлено два міста західної Європи – Цюрих і Франкфурт, які за минулий рік піднялись у рейтингу вгору на сім і десять позицій відповідно. Київ не увійшов навіть у ТОП-100 цього списку. Домінувати ж у світовій фінансовій системі продовжують міста, які лише пару десятиліть тому мали досить сумнівні перспективи економічного розвитку, а нині є зразками для наслідування для усіх мало і середньо розвинутих країн світу – Гонконг, Сінгапур, Шанхай, Бейджинг. Таким чином, орієнтирами для еволюції вітчизняного фінансового ринку можуть стати європейські фінансові центри, зважаючи на подібність бізнес-традицій та менталітету й партнерські зв'язки, однак, конкретний шлях і інструментарій досягнення цілей фінансового розвитку варто визначити на державному рівні з використанням досвіду Китаю і інших країн Азії. Їх соціалістичне минуле створило спектр фінансових проблем, ідентичних до тих, які є притаманними нині для України. Однак, завдяки грамотному державному управлінню та адмініструванню їм вдалося їх подолати.

У 2015 році було визначено цілі сталого розвитку, які поділяє та яким намагається слідувати Україна на шляху до свого майбутнього. У восьмій цілі із сімнадцяти, визначених на період до 2030 року, йдеться про необхідність «заохочувати офіційне визнання і розвиток мікро-, малих і середніх підприємств, у тому числі шляхом надання їм доступу до фінансових послуг». Тут же підкреслено завдання «зміцнювати спроможність національних фінансових установ заохочувати і розширювати доступ до банківських, страхових і фінансових послуг для всіх» [2]. Доступність фінансових продуктів і послуг визнається загальносвітовою економічною проблемою, про що свідчать численні дослідження, присвячені питанню фінансової інклюзії. Експертами НБУ на Форумі з фінансової інклюзії у 2018 році було запропоновано таку дефініцію: фінансова інклюзія – це рівний доступ до використання фінансових продуктів і послуг [3]. За інформацією Світового банку, рівень фінансової інклюзії у 2018 році в Україні становив 62,9%, а в середньому по Європі – 65,3% [4, с.153]. Проте, цей показник демонструє рівень залучення населення до використання можливостей ринків фінансових послуг, і не відображає попиту малого і середнього бізнесу на фінансові продукти. Водночас, аналіз стану вітчизняного фінансового ринку та діяльності його учасників схиляє до висновку, що можливості сегментів ринку використовуються суб'єктами підприємницької діяльності та населенням України не надто активно. Так, продовжує скорочуватись кількість банківських установ – станом на 1 грудня 2018 року на фінансовому ринку залишилось 77 діючих банків, а рентабельність їх діяльності в цілому по банківській системі склала 1,66%. Частка непрацюючих кредитів у активних операціях банків становить: для корпоративного сектору – 56,26%, для фізичних осіб (включно з фізичними особами – підприємцями) – 48,22%, для органів місцевої влади та самоврядування – 34,87%. Загалом, частка непрацюючих кредитів у банківській системі склала 53,73%, а частка непрацюючих активів – 35,21% [5].

У страховому сегменті фінансового ринку також прослідковуються негативні тенденції. Так, кількість страхових компаній зменшується, і за 9 місяців 2018 року порівняно з аналогічним періодом 2017 року, скоротилась на 11 установ. Спад чистих страхових премій зафіксовано в

сегментах авіаційного страхування (-37,7%) та страхування фінансових ризиків (-14,0%). Валові страхові виплати за 9 місяців 2018 року збільшилися на 18,7% порівняно з аналогічним періодом 2017 року, чисті страхові виплати збільшилися на 18,3%. Але справедливо зазначити, що в цілому обсяг валових страхових надходжень зріс, а також збільшився загальний обсяг активів фінансових компаній (однак, зростання склало лише 4%). Показники перестраховування свідчать про тісні партнерські зв'язки вітчизняного страхового сектору зі страховими ринками Європейських країн – Німеччини, Швейцарії, Польщі, Австрії, Франції [6], що дозволяє вести мову про можливість адаптації їх досвіду до вітчизняних реалій.

Інформація про стан і розвиток кредитних установ України засвідчує факт скорочення кількості кредитних спілок, кількості їх членів, кількості членів кредитних спілок, які мають внески на депозитних рахунках або які мають діючі кредитні договори [7]. Зменшилось число недержавних пенсійних фондів й укладених із ними договорів [8].

Отже, показники більшості сегментів фінансового ринку демонструють зменшення кількості професійних їх учасників, обсягів і результативності їх фінансової діяльності.

Стан національного фінансового ринку визначає рівень банківської безпеки та безпеки небанківського фінансового ринку, які є важливими складовими фінансової безпеки держави. Результати проведеного у дослідженні аналізу свідчать про необхідність розробки стратегічних орієнтирів для стабілізації стану фінансового ринку та визначення подальших перспектив його розвитку, а важливість виконання цього завдання у контексті необхідності слідування цілям сталого розвитку та підтримання належного рівня національної фінансової безпеки, зумовлюють потребу запропонувати шляхи переорієнтації фінансового сектору на забезпечення фінансової безпеки держави та сталого розвитку економіки України: по-перше, розширити філіальну мережу професійних реалізаторів фінансових продуктів і послуг для підвищення рівня їх доступності; по-друге, переглянути вимоги до створення і діяльності фінансових установ задля надання можливості виконання окремих фінансових операцій представниками малого та середнього бізнесу; по-третє, створювати у великих містах фінансові супермаркети для комплексного обслуговування фінансових потреб громадян і підприємницьких структур; по-четверте, модернізувати інфраструктуру фінансового ринку, виокремивши у ній мобільні фінансові консультаційні центри для підвищення рівня фінансової грамотності населення, що проживає у відділених районах, із можливістю надання фінансових послуг «першої необхідності»; по-п'яте, знизити вартість мікрокредитування та забезпечити реалізацію через інструментарій фінансового ринку програм державної підтримки мікрокредитування у пріоритетних для розвитку економіки галузях; по-шосте, розширити межі гарантування вкладів фізичних осіб і запровадити аналогічний механізм для компенсації депозитів юридичних осіб; по-сьоме, ініціювати процес співпраці суб'єктів підприємницької діяльності, що використовують найманих працівників, з недержавними пенсійними фондами; по-восьме, на рівні національних регуляторів провести комплексний моніторинг стану економічної безпеки професійних учасників фінансового ринку з метою своєчасного виведення з фінансової системи установ, не спроможних виконувати свої зобов'язання та забезпечувати реалізацію фінансових інтересів клієнтів й інших категорій стейкхолдерів.

Список використаних джерел

1. The Global Financial Centres Index GFCI 24 Ranks and Rating. URL: <http://globalfinancialcentres.net/explore/> (дата звернення 25.01.2019).
2. Цілі сталого розвитку 2016-2030 URL: <http://www.un.org.ua/ua/tsili-rozvytku-tysiacholitia/tsili-staloho-rozvytku> (дата звернення 25.01.2019).
3. Вітальне слово Голови НБУ Я.Смоляна на Finclusion UA: Форум з фінансової інклюзії URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/printable_article.jsessionid=D4037130530F6AACBDD8B984DDD8BF725?art_id=71600439&showTitle=true (дата звернення 25.01.2019).
4. World Bank. 2018. The Little Data Book on Financial Inclusion 2018. World Bank, Washington, DC. © World Bank. URL: <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/29654> License: CC BY 3.0 IGO (дата звернення 25.01.2019).
5. Показники банківської системи URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=34661442 (дата звернення 25.01.2019).
6. Підсумки діяльності страхових компаній за 9 місяців 2018 року. URL: https://www.nfp.gov.ua/files/OgliadRinkiv/SK/2018_rik/9_mis_2018/sk_9_mis_2018.pdf (дата звернення 25.01.2019).

7. Підсумки діяльності кредитних спілок за 9 місяців 2018 року. URL: https://www.nfp.gov.ua/files/OgliadRinkiv/KS/ks_9%20mis%202018.pdf (дата звернення 25.01.2019).
8. Підсумки розвитку системи недержавного пенсійного забезпечення станом на 30.09.2018 URL: https://www.nfp.gov.ua/files/17_Dep_Repetska/NPF_III_kv2018.pdf (дата звернення 25.01.2019).

ОСОБЛИВОСТІ ВИВЕДЕННЯ КАПІТАЛУ З ФІНАНСОВОГО СЕКТОРУ КРАЇНИ В УМОВАХ ФІНАНСОВОЇ ЛІБЕРАЛІЗАЦІЇ

Ігор Кобушко

д. е. н., професор кафедри фінансів і підприємництва,

Інна Тютюнник

к. е. н., старший викладач кафедри фінансів і підприємництва,

Яна Кобушко

*канд. екон. наук, старший викладач кафедри управління,
Сумський державний університет*

Нівелювання кордонів між країнами, прискорення руху капіталу, трансформація основних векторів розвитку економічного, фінансового, екологічного, промислового секторів, відповідно до вимог європейської спільноти, виступають головною особливістю функціонування фінансового сектору України протягом останніх років. В цьому контексті лібералізаційні процеси виступають невід'ємною складовою сучасної фінансової системи країни та здебільшого визначають ключові засади її розвитку. Саме даний напрямок задекларовано в Угоді про Асоціацію між Україною та Європейським Союзом та визначено одним із пріоритетних завдань розвитку вітчизняного фінансового сектору.

Однак, незважаючи на низку переваг та можливостей для зростання показників економічного та соціального розвитку, зростання темпів та обсягів переміщення капіталу між країнами ставить перед його учасниками нові виклики та загрози, пов'язані з необхідністю більш жорсткого контролю за рухом фінансових потоків в країні. Відповідно до задекларованих в нормативних актах положень, заходи з лібералізації капіталу в банківській сфері включають:

- зняття обмежень на купівлю валюти в готівковій та безготівковій формах;
- скасування обмежень на переказ валюти за кордон;
- створення для населення можливостей до вільного використання міжнародних платіжних систем;
- можливість переказу коштів між рахунками в різних банківських установах;
- можливість відкривати рахунки в іноземних банках [3].

Для суб'єктів підприємницької діяльності, крім вище перелічених заходів, запровадження лібералізації руху капіталу передбачає запровадження нульового коефіцієнту обов'язкового продажу валютної виручки та подовження строків розрахунків за експортно-імпортними операціями з 90 до 180 днів, або їх повна відміна, створення можливості вільного строкового або дострокового погашення іноземних кредитів, регресних платежів за договорами поруки.

В рамках процесів лібералізації капіталу, останніми роками в Україні ведуться активні дискусії щодо введення податку на виведення коштів, що сприятиме посиленню контролю з боку держави за легальними та виведення з тіні ряду нелегальних операцій.

Умовою входження до європейської спільноти є і затвердження на рівні держави обов'язкових норм щодо розкриття інформації та визначення досить жорстких санкцій за їх порушення.

Враховуючи той факт, що досить часто переміщення капіталу відбувається від високорозвинених країни до країн з середнім або низьким рівнем розвитку, за умови реалізації неефективних та недовірливих реформ в середині даних країн, лібералізаційні процеси лише поглиблюють асиметрію між обсягами зовнішнього та самофінансування національних економік, ставлять країни перед загрозою хронічної боргової залежності та поглиблення фінансового дисбалансу [5].

Крім вищезазначеного, стримуючим фактором для України може слугувати низький рівень розвитку інвестиційного ринку в країні. За відсутності відкритого та інвестиційно привабливого фінансового середовища, рівноважного платіжного балансу в країні, зняття

валютних та фінансових обмежень в процесах переміщення капіталу лише поглиблюватиме вразливість зовнішнього сектору економіки, збільшуватиме відтік національних заощаджень [2].

Як правило, країни з транзитивною економікою характеризуються високим рівнем корупції, тіньового виведення капіталу та фінансової злочинності. Зняття будь-яких обмежень в банківській сфері, при страхових операціях, обмеження при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності, за цих умов, гальмуватиме розвиток національного фондового ринку, знижуватиме рівень зовнішньої ліквідності і платоспроможності країни.

Науковці серед основних загроз лібералізації виведення капіталу виділяють наступні:

1) зниження темпів інвестиційної та інноваційної діяльності, погіршення показників економічного зростання за рахунок зменшення можливостей для фінансування інвестицій в економіку країни;

2) погіршення показників функціонування банківського сектору країни, що зумовлене зниженням активності резидентів на вітчизняному ринку капіталів та скороченням частки внутрішніх депозитів;

3) зростання попиту на іноземну валюту, що зумовлено зняттям обмежень щодо обсягу конвертації заощаджень у іноземну валюту та їх переведенням у іноземні банки чи придбання цінних паперів закордонних емітентів;

4) збільшення розміру дефіциту платіжного балансу України, внаслідок відтоку капіталу за кордон [2].

В той же час, ефективна реалізація процесів лібералізації руху капіталу підсилена дієвими антикорупційною та антитінізаційною стратегіями розвитку держави, дозволить забезпечити прискорення темпів її економічного розвитку, залучення додаткових інвестицій в країну, виведення частини операцій з тіні, підвищення довіри з боку іноземних інвесторів і партнерів. За цих умов, державна політика у сфері підвищення ефективності функціонування фінансового ринку України повинна включати уніфікований та збалансований комплекс заходів, спрямованих на забезпечення стабільності та стійкості фінансової системи, контроль за рухом фінансових потоків та ефективністю використання коштів в країні. Вирішенню вищезазначених проблем сприятиме реалізація комплексу заходів спрямованих на боротьбу з правопорушеннями і корупцією у фінансовій сфері країни, основні з яких можна поділити на загальні (макроекономічного характеру) та спеціальні. До загальних належать:

- ✓ узгодження основних показників функціонування внутрішнього фінансового ринку (ліквідності, вартості позичкового капіталу, тощо) з показниками міжнародного ринку;
- ✓ забезпечення стабільної банківської системи в країні;
- ✓ розвиток інструментів хеджування та управління фінансовими ризиками;
- ✓ створення сприятливих умов функціонування у господарській сфері, за яких здійснення тіньових фінансових операцій припиняє бути економічно вигідним для резидентів;
- ✓ формування сприятливого середовища для осідання внутрішніх заощаджень в країні;
- ✓ зростання рівня матеріального добробуту населення, в т.ч. за рахунок підвищення заробітних плат;
- ✓ удосконалення податкової системи і процедур адміністрування податків;
- ✓ стимулювання репатріації капіталів;
- ✓ підвищення ефективності в боротьбі з фінансовою злочинністю і корупцією [1, 4].

Список використаних джерел

1. Mathieson D., Rojas L. Liberalization of the Capital Account: Experiences and Issues // IMF Working Paper. 1992. N46-EA.
2. Богдан Т. Експертний висновок до проекту закону "Про валюту" (№ 8152) URL: <http://optimacenter.org/research/ekspertnyj-vysnovok-do-proektu-zakonu-pro-valjutu-8152/>
3. Репко М., Антоненко Г., Кашко О., Пionтківська І. Зняття валютних обмежень та лібералізація капіталу: як і коли? // Центр економічної стратегії. 2015. URL: <https://ces.org.ua/wp-content/uploads/2015/10/ces-capital-controls-report.pdf>
4. Ринок капіталів в Україні: проблеми та перспективи розвитк / За ред. С.С.Арутюнян. Одеса: Атлант, 2017 149 с.
5. Фінансова глобалізація і євроінтеграція / за ред. О. Г. Білоруса, Т. І. Єфименко; ДНУ "Акад. фін. управління". Київ, 2015. 496 с. URL: http://www.afu.kiev.ua/getfile.php?page_id=448&num=3

РОЛЬ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СТАЛОГО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Юлія Ковальчук
магістрантка

Академія праці, соціальних відносин і туризму

Питання розвитку податкової системи в сучасних умовах не втрачає своєї актуальності, оскільки саме податки є основним джерелом надходження коштів до державного бюджету, а перехід економічної системи на засади сталого розвитку потребуватиме від держави проведення реформ та відповідного фінансового забезпечення економічної політики.

У вересні 2015 р. в рамках 70-ї сесії Генеральної Асамблеї ООН відбувся Саміт ООН зі сталого розвитку та прийняття Порядку денного розвитку після 2015 року, на якому було затверджено нові орієнтири розвитку. Україна, як і інші країни-члени ООН, приєдналась до глобального процесу забезпечення сталого розвитку [1]. 12 січня 2015 року Президент Петро Порошенко підписав Указ "Про Стратегію сталого розвитку «Україна — 2020» [2].

Система оподаткування в Україні істотно впливає на формування дохідної частини бюджетів всіх рівнів, які утворюють державну скарбницю країни. Згідно з статистичними даними, станом на 1 квітня 2019 року податкові надходження до Державного бюджету України становили 186923,4 млн. грн, це становило 88.75% доходів бюджету [3].

Податкова система, що діє в нашій країні, не сприяє ефективному розвитку українського суспільства. За даними спільного рейтингу Світового банку та PwC- Tax Paying Rank (TPR), який досліджує податковий клімат економік світу, Україна у 2018 році займала 159 місце серед 190 країн по кількості часу, що витрачається бізнесом на підготовку податкової звітності. [4].

Нормативно-правова база, яка регулює сферу оподаткування є складною, неоднорідною та нестабільною, а окремі законодавчі норми – недостатньо узгоджені, інколи суперечливі. Питання оподаткування і досі регулюються не тільки законами, а і відповідними наказами Міністерства фінансів України та центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову політику. Такий стан правової бази може бути виправданий, коли тільки починається формування податкової системи, однак неприйнятний на теперішньому етапі розвитку української економіки. Адже чимало норм мають неоднозначне тлумачення при їх застосуванні, що негативно позначається на діяльності підприємницьких структур, знижує привабливість національної економіки для іноземних інвесторів і створює умови для тіньового сектору економіки і, значною мірою, корупції в державі [5].

Зміцнення нормативно-правової бази є необхідною умовою для належної реалізації Стратегії сталого розвитку. Для цього необхідно створення нової законодавчої бази в сфері оподаткування, яка повинна віддзеркалювати традиції існуючої податкової системи та відповідати світовим тенденціям розвитку податкових систем. В Україні необхідно формувати податкову політику, направлену на побудову стабільної та зрозумілої системи оподаткування, зменшення податкового тягара і забезпечення збалансованості інтересів держави та інтересів суб'єктів господарювання.

Забезпечення сталого економічного розвитку України неможливе без досягнення оптимального розподілу податкового навантаження. Тому варто було б встановити рівномірний розподіл податкового навантаження відповідно до доходів населення. Таким чином зменшиться ухилення від сплати податків і при цьому зростуть надходження до бюджету.

Окрім того, необхідно здійснювати боротьбу з тіньовою економікою. За даними Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, розмір тіньової економіки складає 33% від рівня ВВП країни. Детінізація є запорукою збільшення дохідної частини бюджету, адже тіньовий сектор не сплачує податків і фактично паразитує на «офіційному» сегменті [6].

Отже, на сучасному етапі розвитку вітчизняної системи оподаткування важливим є удосконалення ефективності податкового законодавства, зниження загального рівня оподаткування, підвищення податкового контролю з метою детінізації економіки. Для сталого

розвитку національної економіки та забезпечення зростання добробуту населення, податкова система має функціонувати з урахуванням вітчизняного та світового досвіду.

Список використаних джерел

1. Національна доповідь Міністерства економічного розвитку і торгівлі України «Цілі Сталого Розвитку: Україна», 2017. URL: http://un.org.ua/images/SDGs_NationalReportUA_Web_1.pdf
2. Указ Президента України Про Стратегію сталого розвитку "Україна - 2020". URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>
3. Доходи бюджету України 2019 - Мінфін. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/income/>
4. Мінфін започатковує проект "Податки Просто", щоб спростити адміністрування податків. URL: <https://www.minfin.gov.ua/news/view/minfin-zapochatkovuie-proekt-podatky-prosto-shchob-sprostyty-administruvannia-podatkov?category=dohidna-politika&subcategory=podatki>
5. Нагорняк Г. Проблеми податкового регулювання в Україні та шляхи їх вирішення / Г.Нагорняк, Ю.Вовк // Галицький економічний вісник. 2010. №2(27). URL: http://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/123456789/704/2/GEB_2010_v27_No2-G_Nagorniak_Y_Volkov-The_problems_of_tax_regulations_140.pdf
6. Кравчук О. Кому на руку податки в Україні: європейські моделі та можливі альтернативи. URL: <https://commons.com.ua/uk/komu-na-ruku-podatki-v-ukrayini-yevropejski-modeli-ta-mozhlivi-alternativi/>

ФІНАНСОВІ АСПЕКТИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ ЯК ОСНОВИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ АГРАРНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

Олена Корчинська

д. е. н., професор, завідувач кафедри маркетингу,

Андрій Голубєв

аспірант,

Академія праці, соціальних відносин і туризму

Нині фермерські господарства стали вагомим складовим аграрного сектора України. Так, за даними Державної служби статистики у 2017 році кількість зареєстрованих фермерських господарств в Україні становила 34,1 тис., що дорівнює близько 75% від загальної кількості підприємств, що здійснюють сільськогосподарську діяльність у країні.

Хоча більшість фермерських господарств є дрібними та мають у своєму користуванні до 50 га сільськогосподарських угідь (70%), поряд з тим, в Україні існує більше сотні фермерських господарств, що використовують більше 3000 га сільськогосподарських угідь. Відмітимо, що в Україні фермерські господарства за показником землекористування значно випереджають країни Східної Європи, де середні розміри індивідуальних господарств не перевищують 20 га, але поступаються США – 195 га [1].

Внесок фермерських господарств у виробництво валової продукції сільського господарства поки що незначний. Проте у період 2000-2017 рр. спостерігаються певні позитивні зрушення. Так, за аналізований період частка виробництва сільськогосподарської продукції фермерських господарств в загальних обсягах виробництва збільшилась із 2,1 до 7,9%, в тому числі – продукція рослинництва з 3,1 до 10,4%, тваринництва з 0,4 до 1,9 % України [2].

Позитивною на наш погляд, є також тенденція зростання обсягів виробництва валової продукції у розрахунку на одне фермерське господарство. Так, за останні 15 років цей показник збільшився більш, ніж у 7 разів.

Фермерські господарства спеціалізуються переважно на виробництві продукції рослинництва, приділяючи незначну увагу галузі тваринництва. Безумовно, вони утримують худобу і птицю, проте у більшості випадків для задоволення власних потреб. Наприклад, у 2017 році у середньому на одне фермерське господарство припадала лише одна корова, вісім свиней і одна коза чи вівця. Разом з тим, можна говорити про позитивні зрушення в цьому напрямку, оскільки за період 2000 – 2017 рр. збільшилась як загальна кількість більшості видів сільськогосподарських тварин, так і обсяги виробництва продукції тваринництва у фермерських господарствах.

Наразі фермерські господарства за результатами своєї діяльності у 2017 році, нарощуючи з року в рік валове виробництво продукції та підвищуючи її ефективність, забезпечили виробництво сільськогосподарської продукції на суму 21743,1 млн грн. (у постійних цінах 2010 року), що на 15 % більше порівняно з 2015 роком.

Фермерські господарства мають досить високий рівень товарності. Наприклад, по насінню соняшнику цей показник сягає 97 %. Фермерські господарства реалізують майже всю вироблену продукцію. Ті господарства, які не можуть реалізувати вироблену продукцію, частину її використовують як оплату праці, в рахунок отриманих послуг, взаєморозрахунків, на внутрішньогосподарські та особисті потреби. У цьому полягає відмінність фермерських господарств від інших форм господарювання і є характерною для їх діяльності.

Отже, маємо підстави стверджувати, що даний напрямок підприємницької діяльності в аграрній сфері має позитивні характеристики, які окреслюють подальші перспективи його розвитку, а підвищення ефективності діяльності фермерських господарств слугує основою сталого розвитку аграрної галузі України.

Водночас, певні показники, що визначають ефективність фермерської діяльності, ще знаходяться не на достатньо високому рівні. Це обумовлено низкою проблем, з якими стикається більшість фермерів.

Це і недостатнє матеріально-технічне оснащення господарств, і слабка державна підтримка, і брак коштів для поновлення основних фондів, та закупівлі МТР, і нерегульованість ринку збуту сільськогосподарської продукції, а також низьке та неефективне інформаційно-консультативне забезпечення фермерської діяльності, що призводить до нестачі спеціальних знань фермерів як у сфері виробництва, так і збуту сільськогосподарської продукції.

Список використаних джерел

1. Грищенко О. В. Кооперація як один із шляхів вирішення проблем розвитку фермерських господарств в Україні // Проблеми ефективного функціонування АПК в умовах нових форм власності та господарювання: / За ред. П. Т. Саблука, В. Я. Амбросова, Г. Є. Мазнева. Київ: ІАЕ, 2001. Т.1. С. 804-806.
2. Державний сайт Державної служби статистики. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

ФІЛОСОФІЯ BLOCKCHAIN У СТРАХОВІЙ СФЕРІ

Ганна Кравчук

професор, д.е.н., професор кафедри економіки та соціальних дисциплін,

Наталія Доній

*професор, д. ф. н., професор кафедри економіки та соціальних дисциплін,
Академія Державної пенітенціарної служби*

Реалії сьогодення у функціонування страхової сфери свідчать про наявність однієї глобальної структурної проблеми, що проявляється дуально - довіра. Дуалізм даної категорії полягає у збільшенні недовіри як страхувальників до страховиків, так і навпаки. Саме виникнення цієї проблеми стрімкого зростання рівня недовіри у страховій сфері зумовлює необхідність обґрунтування нової філософії, яка буде базуватися на чітко визначених правилах, що реалізуються за визначеним алгоритмом [7] побудови відносин від страхувальників до страховиків та у реверсі.

Зростання рівня недовіри обох учасників процесу страхування призводить до збільшення негативних поглядів на даний процес, що наносить загрозу меті страхування та результату діяльності всієї страхової сфери. Вирішення цього проблемного питання можливо при розробці філософії використання blockchain, технології розподілу баз даних. При проведенні даного дослідження, технологія розподілу баз даних буде трактуватися як послідовність дій спрямованих на страхувальників та страховиків з метою диференціації та систематизації складових, для вирішення дискусійності їх взаємовідносин щодо страхових відшкодувань.

Формування філософії будь-якої категорії передбачає саме пряме використання сутності її трактування[5]. Формулюючи категоріальний базис філософії blockchain слід відзначити необхідність вивчення взаємодії у страховій сфері через формування загальних суттєвих характеристик і фундаментальних принципів реальності і пізнання, між страховиками і страхувальниками. Ієрархія філософії blockchain у страховій сфері передбачає послідовне зростання та забезпечення довіри з боків обох головних учасників процесу страхування. Збільшення недовіри як страховиків, так і страхувальників пов'язано зі страховими відшкодуваннями. Зважаючи на суттєве зростання частоти страхових випадків та рівня страхових відшкодувань за усіма видами страхування, а за транспортними перш за все (КАСКО, ОСАГО, Зелена картка)[2], у страховиків виникає логічне питання, що на це вплинуло. Збільшення рівня страхових відшкодувань призводить до втрати прибутків страховиків і нерентабельності страхової діяльності[4]. Для збалансування страхових премій [6] і страхових відшкодувань необхідно знайти оптимальне їх співвідношення, але з урахуванням дотримання усіх специфічних принципів страхування, а саме: максимальна сумлінність; відшкодування в межах реально завданих збитків; суброгація; франшиза; контрибуція[1]. Саме порушення страхувальниками специфічних принципів страхування призводить до зростання недовіри до них страховиками, які в свою чергу починають більш ретельно вивчати усі документи щодо страхових випадків.

Так, загальновідомо, що за останні роки рівень шахрайства у страховій сфері підвищився у декілька разів, що призвело до отримання додаткових збитків страховиками та збільшення судових позовів. З іншого боку, страховики, проявляючи превентивні заходи щодо запобігання зловживанням з боку страхувальників починають відмовляти страхувальникам у здійсненні відшкодувань, навіть безпідставно, що призводить до збільшення кількості скарг до МТСБУ. Виходячи з цих фактів сформувалася філософія всебічної недовіри у страховій сфері [3], за якої жодна із сторін не хоче стати ошуканою та намагається захистити свої права усіма доступними шляхами.

Запровадження філософії blockchain дозволить прописати чітку послідовність дій кожної із сторін для отримання максимального результату. Етапами формування філософії blockchain для страховиків є градація страхувальників: за рівнем відповідності соціального статусу та вартістю транспортного засобу; користування страховими послугами однієї й тієї ж страхової компанії; практичний досвід керування транспортним засобом; використання транспортного засобу не за призначенням; керування транспортним засобом без права власності на нього; частота ДТП за участю страхувальника протягом останніх трьох років; рівень нанесених збитків страхувальником; стан здоров'я страхувальника; вік страхувальника; можливість керування транспортним засобом іншими особами; метод реєстрації ДТП (виклик поліції або Європротокол); кількість оформлення

ДТП; посада та місце роботи страхувальника. Застосувавши такі етапи blockchain страховик вже за відповідями може зробити висновок про ймовірність зловживання страховими послугами даним страхувальником.

Етапами формування філософії blockchain для страхувальників є вивчення даних діяльності страховиків у такій послідовності за такими критеріями: тривалість функціонування на страховому ринку; місце у рейтингу страховиків за страховими преміями; страховими відшкодуваннями; розміром прибутку; тривалість здійснення страхового відшкодування; відгуки клієнтів цієї компанії на сайтах; вартість страхової послуги.

Поєднавши обидва етапи формування філософії blockchain у страховій сфері можна досягти максимального рівня взаємодії між страховиками і страхувальниками для зростання довіри та відповідно скорочення шахрайства у даній сфері. Безперечно необхідно формувати систему контролю за якістю надання страхових послуг перш за все через забезпечення страхового відшкодування, але з другого боку необхідно здійснювати контроль за страхувальниками, які доволі часто зловживають у страховій сфері за рахунок підтасовки результатів ДТП, домовленості з автомайстернями, інсценування ДТП для отримання відшкодування за раніше пошкоджений автотранспорт, завищення вартості ремонтів, використання європротоколів по декілька разів на рік. При формування філософії blockchain необхідно переглянути ряд статей чинного Закону України «Про страхування», що дозволить підвищити рівень безпеки обох сторін від зловживань. Саме страховики мають створити умови за яких страхувальники не матимуть бажання маніпулювати та фальсифікувати результати ДТП, через формування системи безпеки на рівні страховика. Одним з напрямків підвищення безпеки страховиків та зміни філософії страхувальників є формування єдиної бази страхувальників-шахраїв, наявність страхових слідчих та фейс-контролю, що дозволить одразу уникати шахраїв за результатами співбесіди під час оформлення страхового полісу.

Список використаних джерел

1. Про страхування: Закон України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws>
2. Інформація про стан і розвиток страхового ринку URL: www.dfp.gov.ua.
3. Гончаренко О.Г., Кравчук Г.В., Доній Н.Є. Добровільне страхування як вектор підвищення соціальної безпеки населення //Економіка, облік, фінанси та право: сучасні тенденції та перспективи розвитку в Україні та світі: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції: у 3 ч. Полтава: ЦФЕНД, 2018. Ч. 1. С.59-60.
4. Гончаренко О.Г., Кравчук Г.В. Підвищення якості страхового врегулювання: методичний аспект // Virtus. 2018. Vol. 23(2). Р. 135-138.
5. Доній Н.Є., Кравчук Г.В. Критичне мислення у форсайті вартості інтелектуального капіталу людини //Proceedings of the 3rd International scientific congress of scientists of Europe. Vienna: Premier Publishing, 2019. Р. 677-681
6. Кравчук Г.В. Координати сталого розвитку ринку обов'язкового страхування цивільної відповідальності власників автотранспортних засобів /// Virtus. 2018. № 2. Р. 175-179
7. Доній Н.Є., Кравчук Г.В. Критичне мислення як нематеріальний капітал в просторі постінформаційного суспільства // Virtus/ 2019. № 30. Р.281-285

EVALUATING THE RELATIONSHIP BETWEEN FINANCIAL STABILITY AND DEVELOPMENT

Viktoria Kremen

*Doctor of Economics, Professor
National Transport University*

Andrii Semenog

*PhD, Associate Professor
Sumy State University*

Along with such a characteristic of the financial sector as sustainability, an important aspect of the financial sector functioning is its development, which eventually ensures its positive impact on the country's economic growth.

The complexity of developing criteria for financial sustainability is determined by the absence of unity in understanding the concept and types of "system stability".

Thus, of the International Monetary Fund and World Bank (FSAP) involves assessing the reliability of individual subsystems (the banking system in the first place), the quality of the banking, insurance, financial markets and supervision of international standards, conducting stress tests, evaluating the ability of monetary authorities to react effectively in case of systemic stress [1].

The research and systematization of scientific and methodological approaches to the definition of the essence of the concept of "financial development" has shown a lack of a unified approach to its content. In most scientific works, the concept of "financial development" is considered as improving the functions of the financial system or the development of financial institutions. In most studies, financial development is limited to specific quantitative indicators that characterize the size of the financial assets of the banking sector or the stock market, while the attention is not drawn to the stability of the financial sector, which does not correspond to the theoretical basis of understanding of financial development. Therefore, there is a need for a holistic and integrated formulation of a scientific and methodological approach to assess the relationship between financial development of the country and the stability of the financial sector.

Improving prudential financial supervision requires the assessment and monitoring of the strength and vulnerability of the financial system at the macroeconomic level. For this, the IMF developed a system of financial sustainability indicators: current financial health and strength of countries' financial institutions and their counterparties – corporations and households. Indicators include both aggregated information about individual institutions activities and indicators that characterize the markets where financial institutions operate. The set of financial sustainability indicators includes the ones that characterize the level of development of other financial corporations, non-financial corporations, households, securities market, and real estate market.

As a result of a detailed analysis of the system of financial stability indicators developed by the IMF and the experience of its practical use in many countries of the world, it can be argued that its benefits are the calculation of indicators on a quarterly and annual basis. One should take into account the peculiarities of functioning not only the financial sector but also non-financial corporations, households and the real estate market, the use of indicators of financial sustainability in stress tests and macroprudential analysis. The disadvantages include the duplication of some indicators by others, the difficulty of formulating conclusions through a multivectoral change in various indicators, the lack of normative values of indicators and, the lack of calculations of some indicators in different countries.

We have selected the countries and indicators based on the existing IMF statistical base [2]. For a comprehensive assessment of financial sustainability, we selected 7 developed countries – Austria, Great Britain, Canada, Germany, Poland, the USA and the Czech Republic, and 7 developing countries – Georgia, Kazakhstan, South Africa, Russian Federation, Romania, Turkey, and Ukraine.

It should be noted that since 2008 the WEF annually has been publishing Global Competitiveness Report that represents the global competitiveness index for more than 130 countries. It is worth noting that this indicator is complex and, in its calculations, WEF specialists take into account the assessment of the basic requirements, the amplifiers of efficiency and innovations.

We must admit that the pillar 8 “Financial market development” occupies 17% in the index of global competitiveness. The development of the financial market is a complex indicator of financial services availability, ease of access to credit resources, the availability of venture capital, stability of banking institutions, stock exchange regulation, rights protection. For each country according to pillar 8 we determine the importance of category and rank in the overall rating. The maximum value of the global competitiveness index categories and the index itself varies from 1 to 7 [3].

In order to combine evaluation and tracking the relationship between the financial sector's soundness and the financial development of the country, we suggest applying a matrix approach. The proposed approach is based on the construction of the Financial Development - Financial Soundness (FD - FS) matrix, which will combine these critical characteristics of the country's financial sector and assess the relationship between the level of financial sustainability and financial development of the countries.

None of the countries during the investigated period had either high financial stability or high financial development, while a low level of financial development was observed at the same time as a low level of financial sustainability. So, the high level of financial stability of the country remains unattainable for any level of financial development even the high one. The low level of financial stability of the countries was observed in combination with low, medium, and high level of financial development, and the average level of financial stability – with medium and high levels of financial development. The level of development of the country affects its level of financial development and does not affect its level of financial stability. Low financial sustainability leads to a decrease in the level of financial development of the country. In contrast to financial development, financial stability can be improved only in a few countries in the short and medium term.

References

1. The Financial Sector Assessment Program. (2018). Retrieved from International Monetary Fund: <https://www.imf.org/external/np/fsap/fsap.aspx>
2. Financial Soundness Indicators: Compilation Guide. (2018). Retrieved from International Monetary Fund: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/fsi/guide/2006/index.htm>
3. Schwab, K. (2017). The Global Competitiveness Report (Rep.). Retrieved from World Economic Forum: <http://www3.weforum.org/docs/GCR2017-2018/05FullReport/TheGlobalCompetitivenessReport2017%E2%80%932018.pdf>

КАПІТАЛЬНЕ ІНВЕСТИВАННЯ У СФЕРІ ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

Ігор Кулиняк

к. е. н., доцент кафедри менеджменту організацій,
Національний університет "Львівська політехніка"

Як свідчить досвід розвинутих країн, високий результат роботи туристичних підприємств та результативність віддачі сфери туризму потребує початкових інвестиційних вкладень. Питання поліпшення інвестиційного клімату в Україні є завжди актуальним. Політична нестабільність, конфлікт з Російською Федерацією, низький рівень економічного розвитку тощо є дестимуляторами активності як внутрішніх, так зовнішніх інвесторів. Брак інвестиційних вкладень не тільки у сфері туризму негативно відбивається на діяльності суб'єктів туристичної діяльності, а й інших суміжних галузей – розміщення, харчування, перевезення, рекреація, дозвілля тощо. Важливу роль у розвитку туристичної сфери та забезпеченні її життєдіяльності відіграють капітальні інвестиції, які у науковій літературі трактують як витрати на придбання або створення матеріальних і нематеріальних необоротних активів.

Динаміку освоєння (використання) капітальних інвестицій у сфері туризму в Україні за 2017-2018 рр. подамо у табл. 1.

Таблиця 1

Динаміка освоєння (використання) капітальних інвестицій у сфері туризму за 2017-2018 рр.*

Сфера (галузь)	Код за КВЕД -2010	Освоєно (використано) капітальних інвестицій, тис. грн.		Відхилення	
		2017 р.	2018 р.	абсолютне, тис. грн.	відносне, %
Капітальні інвестиції (всього в Україні)	-	448461518	578726385	130264867	29,0
Капітальні інвестиції у сфері туризму	-	3886831	6574909	2688078	69,2
Тимчасове розміщування й організація харчування	I	2133519	2675101	541582	25,4
Тимчасове розміщування	55	1380054	1473043	92989	6,7
Діяльність готелів і подібних засобів тимчасового розміщування	55.1	1231268	1231042	-226	0,0
Діяльність засобів розміщування на період відпустки та іншого тимчасового проживання	55.2	131053	223910	92857	70,9
Діяльність із забезпечення стравами та напоями	56	753465	1202058	448593	59,5
Діяльність ресторанів, надання послуг мобільного харчування	56.1	664385	1091217	426832	64,2
Постачання готових страв	56.2	77213	80226	3013	3,9
Обслуговування напоями	56.3	11867	30615	18748	158,0
Діяльність туристичних агентств, туристичних операторів, надання інших послуг із бронювання та пов'язана з цим діяльність	79	104087	236640	132553	127,3
Діяльність туристичних агентств і туристичних операторів	79.1	89122	47959	-41163	-46,2
Надання інших послуг із бронювання та пов'язана з цим діяльність	79.9	14965	188681	173716	1160,8
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	R	1649225	3663168	2013943	122,1
Функціонування бібліотек, архівів, музеїв та інших закладів культури	91	321736	601399	279663	86,9
Діяльність у сфері спорту, організування відпочинку та розваг	93	1062982	2636470	1573488	148,0
Діяльність у сфері спорту	93.1	563434	1820718	1257284	223,1
Організування відпочинку та розваг	93.2	499548	815752	316204	63,3

*дані наведено без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській обл.

Джерело: складено та розраховано автором за даними Держстату (<http://www.ukrstat.gov.ua>).

За даними Держстату (табл. 1), приріст капітальних інвестицій у 2018 р. порівняно з попереднім 2017 р. у сфері туризму відбувався швидшими темпами (+69,2 %), ніж загальних капітальних інвестицій по Україні (+29 %). Це свідчить про посилення уваги інвесторів до розвитку сфери туризму в Україні. Найбільшу частку капітальних інвестицій спрямовано на

тимчасове розміщування й організацію харчування (54,9 % у 2017 р. та 40,7 % у 2018 р.) та мистецтво, спорт, розваги та відпочинок (42,4 % у 2017 р. та 55,7 % у 2018 р.). Капітальні інвестиції, спрямовані на діяльність туристичних агентств та операторів, є досить низькими і становили лише 3,6 % у 2018 р. та 2,7 % у 2017 р. від загальних капітальних інвестицій у сфері туризму. У структурі загальних капітальних інвестицій частка сфери туризму збільшилась з 0,9 % у 2017 р. до 1,1 % у 2018 р.

Основними джерелами фінансування капітальних інвестицій у сфері туризму є кошти державного та місцевого бюджетів, власні кошти підприємців та організацій, банківські кредити та позики і кошти іноземних інвесторів (табл. 2).

Таблиця 2

Розподіл капітальних інвестицій за джерелами фінансування у сфері туризму у 2018 р.,
тис. грн.*

Галузі туризму	Код за КВЕД-2010	Освоєно (використано) капітальних інвестицій	у тому числі за рахунок:					
			коштів державного бюджету	коштів місцевих бюджетів	власних коштів підприємств та організацій	кредитів банків та інших позик	коштів іноземних інвесторів	інших джерел фінансування
Тимчасове розміщування й організація харчування	I	2675101	44069	40065	2095965	119591	к	к
Тимчасове розміщування	55	1473043	44069	35487	1279949	106015	к	—
Діяльність із забезпечення стравами та напоями	56	1202058	—	4578	816016	13576	—	к
Діяльність туристичних агентств, туристичних операторів, надання інших послуг із бронювання та пов'язана з цим діяльність	79	236640	—	2033	232915	к	—	—
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	R	3663168	565806	639783	2376462	75324	к	—
Діяльність у сфері творчості, мистецтва та розваг	90	419403	82584	194121	122154	к	к	—
Функціонування бібліотек, архівів, музеїв та інших закладів культури	91	601399	360852	121499	112587	к	к	—
Діяльність у сфері спорту, організування відпочинку та розваг	93	2636470	122370	324163	2135825	к	—	—

*дані наведено без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській обл.

к - дані не оприлюднюються з метою забезпечення виконання вимог Закону України "Про державну статистику" щодо конфіденційності статистичної інформації.

Джерело: складено та розраховано автором за даними Держстату (<http://www.ukrstat.gov.ua>).

Найважливішими напрямками посилення інвестиційної привабливості України та збільшення обсягів капітального інвестування у сфері туризму є такі:

- удосконалення інвестиційного законодавства відповідно до міжнародних вимог і стандартів;
- стимулювання реінвестування;
- забезпечення гарантій інвесторам;
- зниження тиску на інвесторів;
- стимулювання довгострокового інвестування у будівництво сучасних туристичних комплексів, реконструкцію важливих архітектурних пам'яток та споруд тощо;
- формування позитивного іміджу країни та її регіонів;
- стимулювання попиту на вітчизняну туристичну продукцію;
- активізація фінансування розвитку туристичної інфраструктури та суміжних галузей;
- розроблення державних, місцевих і регіональних програм розвитку сфери туризму та програм підтримки діяльності суб'єктів туристичної діяльності;
- співпраця з міжнародними організаціями та підтримка зв'язків із міжнародними інвестиційними туристичними фондами тощо.

ІНФОРМАЦІЙНО-ПРАВОВІ МЕХАНІЗМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ СКЛАДОВОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Віктор Ладиченко

д. ю. н., професор,

завідувач кафедри міжнародного права та порівняльного правознавства
Національний університет біоресурсів і природокористування України

Правове регулювання інформаційних відносин є проблемою світового масштабу. У контексті формування глобального інформаційного суспільства постає світове питання забезпечення загального доступу до інформації.

Це відповідає взятим Україною міжнародним зобов'язанням щодо забезпечення екологічної безпеки людства. Одним із глобальних викликів, що стоїть сьогодні перед світовою спільнотою є кліматичні зміни та боротьба із глобальним потеплінням. 12 грудня 2015 текст Паризької кліматичної угоди був погоджений всіма зацікавленими сторонами. Стаття 14 Паризької угоди передбачає так зване глобальне підведення підсумків. Результат глобального підведення підсумків повинен слугувати інформаційним підґрунтям для Сторін при посиленні національно визначених внесків відповідно до положень Паризької угоди. Однак, з серпня 2015 по вересень 2017 України була відключена від Реєстру з боку Міжнародного журналу трансакцій щодо антропогенних викидів та абсорбції парникових газів.

На нашу думку, еобхідним є впровадження нової парадигми **інформаційно-екологічної складової національної безпеки на основі забезпечення інформаційних прав та свобод людини**. Виходячи із положення про міжнародний характер інформаційного права, нова парадигма повинна включати концепцію світового інформаційного простору та відповідати вимогам міжнародної спільноти у цій сфері.

У державах сучасного світу національна безпека стала невід'ємним атрибутом, своєрідним категоричним імперативом їх зовнішньої, внутрішньої та військової політики. Незважаючи на це, поняття національної безпеки залишається терміном із багатьма значеннями. В американській політичній науці національну безпеку визначають як довготривалу підтримку цінностей або системи, і відсутність загрози стосовно них, або як політику, що забезпечує соціальну автономію груп, рівень політичного статусу, певний мінімум очікуваного економічного добробуту, а не лише фізичне виживання індивідів усередині національних кордонів. На розуміння поняття національної безпеки впливають історичний і політичний досвід держав, характер політичних режимів, особливості міжнародної ситуації в конкретний історичний період, цілі зовнішньої та військової політики тощо.

У Концепції (Основах державної політики) національної безпеки України, схваленій Верховною Радою України 16 січня 1997 р., це поняття визначено як "стан захищеності життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства і держави, за яких забезпечуються сталий розвиток суспільства, своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізація реальних та потенційних загроз національним інтересам".

Національна безпека функціонує через систему різноманітних відносин між особою та суспільством, між громадянином і державою, між суспільством і державою, між різними державами. Тому національна безпека — це стан внутрішніх і міждержавних відносин, який визначає ефективність системи державних, правових і суспільних гарантій прав та свобод людини та громадянина, базових цінностей та інтересів суспільства й суверенної держави від внутрішніх і зовнішніх загроз.

Національна безпека України за суспільними сферами функціонування поділяється на такі основні види: політичну, економічну, державну, соціальну, інформаційну, науково-технологічну, екологічну, гуманітарну та військову безпеки. Вони характеризуються своєрідністю, але перебувають у тісних взаємозв'язку і взаємозалежності. Вказані елементи є однаково важливими для формування комплексної системи безпеки, але, залежно від історичних обставин, різноманітних чинників кожна складова може набувати особливого значення.

Екологічна безпека — це стан правових норм і відповідних інститутів, що гарантує захист навколишнього середовища, раціональне використання та відновлення природних ресурсів, зберігання і розвиток довкілля для забезпечення повноцінної життєдіяльності людини. Екологічна безпека — це компонент національної безпеки, що забезпечує захищеність життєво важливих інтересів людини, суспільства, довкілля та держави від реальних чи потенційних загроз, які створюються антропогенними чи природними чинниками відносно навколишнього середовища.

Інформаційна безпека суспільства і держави характеризується рівнем захищеності, стійкістю основних сфер життєдіяльності (економіки, сфери управління, військової справи тощо) щодо небезпечних, дестабілізуючих інформаційних впливів. Інформаційна безпека особистості відображає рівень і якість її інформування щодо реального стану справ у всіх сферах життєдіяльності, захищеність її психіки та свідомості від небезпечних інформаційних впливів — маніпулювання, дезінформування тощо. Це такий стан правових норм та відповідних інститутів, що забезпечує постійну наявність достовірної інформації для прийняття обґрунтованих управлінських та політичних рішень і захист інформаційних ресурсів держави.

Поняття інформації про навколишнє природне середовище визначено Конвенцією про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля від 25.06.1998 р. (Орхуська Конвенція). Відповідно до Конвенції «екологічна інформація» означає будь-яку інформацію в письмовій, аудіовізуальній, електронній чи будь-якій іншій матеріальній формі про:

а) стан таких складових навколишнього середовища, як вода, її компоненти, відповідність її чинним санітарно-гігієнічним нормам, включаючи генетично змінені організми, та взаємодію між цими складовими;

б) фактори, такі як речовини, енергія, випромінювання, а також діяльність або заходи, включаючи адміністративні заходи, угоди в галузі питного водопостачання, політику, законодавство, плани і програми, що впливають або можуть впливати на складові показники, які включає: аналіз затрат і результатів та інший економічний аналіз і припущення, використані в процесі прийняття рішень з питань, що стосуються навколишнього природного середовища;

в) стан здоров'я та безпеки людей, вплив на життя людей.

Список використаної літератури

1. Паризька угода. Документ 995_I61. — Ратифікація Україною від 14.07.2016, підстава - 1469-VIII.
2. Постанова Верховної ради України «Про Концепцію (основи державної політики) національної безпеки України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1997, N 10, ст.85.

ОСОБЛИВОСТІ РОЗПОДІЛУ ПРИБУТКУ ЯК СКЛАДОВА ФІНАНСОВОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ МАЛОГО БІЗНЕСУ

Маргарита Лишенко

*д. е.н., завідувач кафедри статистики, АГД та маркетингу,
Сумський національний аграрний університет*

Особливості функціонування підприємства малого бізнесу в ринкових умовах господарювання пояснюються важливістю отримання позитивних кінцевих фінансових результатів. Отриманий прибуток виконує ряд важливих функцій для подальшої ефективної діяльності підприємства. Його використання за різними напрямками, питома вага часток у загальній величині може призвести до підвищення прибутковості та ринкової вартості підприємства, до формування його позитивного іміджу, зростання добробуту працівників, окреслення позитивних тенденцій розвитку. Проте не вмiле його використання приносить втрати вже досягнутих позицій, погіршує перспективи розвитку підприємства, формує внутрішні негативні тенденції в фінансово-господарській діяльності підприємства за сприятливих умов зовнішнього середовища. Уникнення даних проблем забезпечується розумінням важливості розподілу прибутку в управлінні підприємством малого бізнесу. Значна кількість науковців минулого та сьогодення схилиються до думки, що найважливішою проблемою економіки є проблема розподілу, конкретизуючи – проблема справедливого розподілу. Слід відмітити, що зміна суспільної формації, типу економічної системи, значення державного регулювання, не зменшує важливості завдань, що повинні бути вирішені в ході проведення розподілу прибутку, а тим більше не вирішує їх автоматично. Отже, розподіл прибутку підприємства, що характеризується появою та необхідністю використання низки економічних інструментів, слід розглядати як систему, важливу ділянку в управлінні підприємством.

Розподіл прибутку має вплив на інші процеси у фінансово-господарській діяльності підприємства (рис. 1).

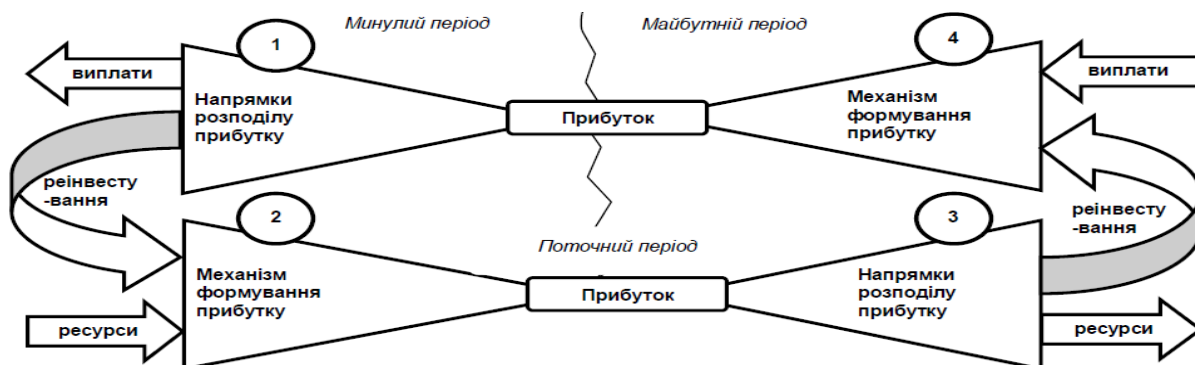

Рис.1. Вплив системи розподілу прибутку на перспективну результативність підприємства малого бізнесу

Даний вплив не може не позначатися на вирішенні проблем управління, забезпечення виконання поставлених завдань, підвищення продуктивності праці, зростання прибутковості та загальної вартості підприємства, таким чином, впливаючи в перспективі на саму себе. Процес розподілу прибутку в минулому періоді (складова 1 на рис. 3.1) має вплив на процес формування прибутку поточного періоду (складова 2) та на процес його розподілу в цьому ж таки періоді (складова 3). В свою чергу розподіл прибутку звітного періоду за аналогією впливає на формування та розподіл прибутку в майбутньому періоді. В сукупності правила та способи розподілу прибутку за досліджувані періоди становлять систему. А так як процес розподілу в окремому періоді має вплив на розподіл в майбутньому, тобто існує потенціал саморозвитку, то дана система є складною. Складні системи – це насамперед динамічні, з точки зору наявного потенціалу саморозвитку, системи.

Зважаючи на важливу роль системи розподілу прибутку в управлінні діяльністю підприємства, сутність даної системи слід розглядати через призму взаємопов'язаності

елементів системи розподілу у визначенні об'єктів розподілу, способів, напрямків використання прибутку для досягнення мети діяльності підприємства.

Ще одним із напрямків розподілу прибутку було його використання для формування резервних фондів. Головне призначення – запобігання суттєвим коливанням, що не пов'язані з роботою трудового колективу при формуванні фондів економічного стимулювання. В більшості випадків дані резервні фонди знаходилися у розпорядженні об'єднань. Ефективність та раціональність побудови системи розподілу прибутку багато в чому залежала від об'єктивності отриманого показника фінансового результату. Дана проблема залишається досить актуальною і в нинішніх умовах господарювання.

Головна вимога, яка пред'являється сьогодні до системи розподілу прибутку, що залишається на підприємстві, полягає в тім, що вона повинна забезпечити фінансовими ресурсами потреби розширеного відтворення на основі встановлення оптимального співвідношення між засобами, що направляються на споживання і накопичення.

При розподілі прибутку виходять з наступних принципів:

- першочергове виконання фінансових зобов'язань перед бюджетом;
- прибуток, що залишився в розпорядженні господарюючого суб'єкта, розподіляється на накопичення і споживання відповідно до економічно обґрунтованих пропорцій.

Орієнтиром для встановлення співвідношення між накопиченням і споживанням повинні бути стан виробничих фондів і конкурентоспроможність продукції, що випускається. У процесі розподілу чистого прибутку господарюючий суб'єкт малого бізнесу має право самостійно визначити спосіб розподілу прибутку.

На основі проведених досліджень можна зробити наступні висновки: сукупність операцій, що фіксують розподіл прибутку – це складна система, яка характеризується сукупністю елементів, взаємовідносинами між ними, цілісністю, впливом на зовнішнє середовище. Дана система потребує раціональних правил, способів та методів формування даних, що мають важливе значення у прийнятті управлінських рішень для досягнення мети діяльності підприємства. Взаємозв'язок елементів системи базується на суперечності інтересів суб'єктів розподілу та їх симбіозі у досягненні мети діяльності підприємства. Вимоги до системи розподілу прибутку підприємства: система розподілу прибутку повинна відповідати встановленим та визначеним цілям і задачам діяльності підприємства; пропорції розподілу за визначеними напрямками повинні відповідати інтересам усіх суб'єктів та темпам реалізації стратегії підприємства; система розподілу прибутку повинна розглядатися як інструмент впливу на ріст ринкової вартості підприємства, а також бути однією із дієвих форм впливу на трудову активність працівників; повинна характеризуватися чіткістю у відображенні руху інформаційних потоків та формуванні кінцевих даних.

Список використаних джерел

1. Єпіфанова І. М. Основні аспекти розвитку малого бізнесу в Україні // Труды Одесского политехнического университета. 2009. № 1(31). С. 211–215.
2. Макаренко Н.О., Лищенко М.О. Маркетинг в малому бізнесі. Теоретичні основи. ПП «Буринська районна друкарня», 2018 104 с.
3. Шмиголь Н.М. Доходи підприємств: сучасні методи управління // Економіка: проблеми теорії та практики. 2010. Вип. 228.

ВИДИ ЕФЕКТІВ ТРАНСФОРМАЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ В АГРАРНОМУ КОМПЛЕКСІ

Юлія Негода

к.е.н., доцент кафедри фінансів

Національний університет біоресурсів і природокористування України

В умовах інтеграції економіки України до світового економічного простору важливого значення набувають теоретичні дослідження трансформації економіки та визначення нагальних проблем в процесі її трансформації. В процесі ринкових перетворень постає необхідність створення умов для зростання добробуту та реальних доходів населення, економічного зростання; впровадження новітніх технологій, підвищення продуктивності та якості праці, раціональне використання ресурсів та ін.

Результативність (ефективність) є важливим індикатором будь-якої економічної діяльності і характеризує ступінь використання потенційних можливостей процесів, що відбуваються, тому відноситься до важливого показника вимірювання трансформаційних змін в аграрних комплексах. Сучасною наукою розроблена система показників, що дозволяє визначити ступінь якісних і кількісних змін в аграрних комплексах, проте вони не дозволяють в повній мірі визначити ступінь реформованості національної економіки. Крім того, традиційні показники націлені на кількісний вимір різних параметрів існуючої економічної системи, тоді як в трансформаційній економіці на перший план висуваються саме якісні зміни.

На думку більшості дослідників, метою трансформаційного процесу в аграрних комплексах є соціально-економічний розвиток суспільства, а засобом її досягнення - стійке економічне зростання. Г. Бардиш визначає мету трансформації як «адаптацію країни до вимог і умов глобального середовища, глобального процесу науково-технічного розвитку на основі гармонійних економічних та соціальних відносин й сильного вектора технологічного розвитку» [1].

Стійке економічне зростання аграрного комплексу - багатоцільова (багатоаспектна) категорія, що включає кілька складових:

- економічну стійкість і забезпеченість фінансовими ресурсами для розширеного відтворення;
- розширене відтворення всіх ресурсів;
- розвиток виробництва на основі інновацій;
- поліпшення екології;
- стійкий соціальний розвиток сільських територій.

При цьому мета і засоби її досягнення в трансформаційній економіці зводяться до проблеми співвідношення економічної ефективності та соціальної справедливості, тобто якісні обмеження процесу трансформації засновані на соціальному контролі з боку суспільства за тим, щоб процес в своєму розвитку не переступав деякі норми, які суспільство сприймає як надзвичайно значущі. Обмеження можуть виступати у вигляді вимог, наприклад, припинення зниження рівня життя сільського населення, погіршення екологічної ситуації тощо. Це не означає відмову від класичних вимірників макроекономічної динаміки, проте їх необхідно доповнити системою показників, здатних відстежити зміни основних параметрів трансформаційних процесів [2].

Трансформаційний процес в аграрному комплексі може бути охарактеризований різними видами ефектів:

- політичний ефект. З одного боку, була забезпечена неможливість повернення до колишньої господарської системи, з іншого - в країні не склалися повноцінні демократичні інститути;
- ефект з точки зору формування ринкових сил. Прискорився процес створення ринку, проте одночасно з цим виникли і перешкоди на шляху розвитку цивілізованих ринкових відносин, так як діючий механізм приватизації перерозподіляв виробничі ресурси на шкоду економічним інтересам сільгосптоваровиробників;
- ідеологічний ефект. Громадяни країни неоднозначно сприйняли введення інституту

приватної власності, а численні порушення в ході приватизації прав інвесторів викликали масове неприйняття результатів;

- економічний ефект. Не були створені умови для ефективної фінансово-господарської діяльності аграрних підприємств, становище більшості з них ще більше погіршилося. Не були взяті до уваги галузеві особливості;

- соціальний ефект. У процесі трансформації помітно зросла кількість соціальних конфліктів, посилилася майнова диференціація населення, підвищився рівень безробіття;

- інституційний ефект. Не був створений ефективний механізм контролю, не отримала достатнього розвитку інфраструктура ринку, не була визначена роль держави як власника.

Список використаних джерел

1. Бардиш Г. О. Проблеми трансформації і реструктуризації української економіки в напрямі соціальної спрямованості. Львів, 2006. 479 с.
2. Гражевська Н. І. Еволюція сучасних економічних систем. Київ: Знання, 2011. 287 с.

COMMUNITY MEDIA DEVELOPMENT AS PART OF INFORMATION SECURITY: CHALLENGES AND PERSPECTIVES

Yulia Nechyporenko

*PhD in Political Science, Advisor, Head of Council Member Office
Ukraine National Television and Radio Broadcasting Council (Kyiv)*

Ukraine faces numerous challenges because of hybrid warfare, in particular information warfare. In addition, in this context, the role of community media as a factor of information security strengthening is crucially important. As local content provides information on local issues and increases communities' responsibility on made decisions. According to *State register of subjects of information activity in the field of television and radio broadcasting*, there are over 200 local radio stations as of May 2019. Moreover, in the framework of Decentralization Reform, started in 2014, which is being implemented by the Government, 882 amalgamated territorial communities appeared. This is 38% of Ukraine's territory and 69% of population. Local authority received more funding to improve its economic capacity from January 1, 2015, as the Tax and Budget Codes were amended [1]. These figures show that potentially the number of local media outlets will be increased in the future. The amount of financial assistance for community media to be decided by the local government. There are no fixed legislative requirements. Currently, community media function according to the media legislation on a general basis. MPs registered a draft law "On Principles of Community Media Broadcasting in Ukraine" in 2016, which could define this kind of media from private [3]. The document was not adopted.

Ukrainian Media Regulator's project "Community Media" promotes the development of local media outlets. Over 80 local broadcasting companies got FM-frequencies during open tenders in 2015-2019. The programme concept of such tenders suggests that at least 15% of its broadcasting a radio station should devote to its region, as well as cover the local interest. In addition, only rebroadcasting of the Public Service Broadcasting programmes – "UA:Ukrainian Radio", "UA:Radio Promin", "UA:Radio Culture" – is permitted [2]. Such a mechanism ensure that local radio stations to get a frequency. However, the issue of financing remains open and up-to-date.

Popular All Ukrainian media outlets belong to oligarchs and it greatly influences media content in the interests of owners. In such circumstances, journalists' standards could be violated and the necessity of objective informing is not taken into consideration. That is why community media should be able to find independent sources of financing providing the right of locals' access to local information content and inspiring civil society development. To be successful in applying for international funding and sustainable cooperation, community media should be aware of mechanisms and ways of interaction with foreign partners. The first step in this process could be systematic meetings with foreign partners as an initiative of local media managers or authority, organizing trainings and experience exchange events. Afterwards, a strategy document on support of community media and implementing of sustained initiatives could be developed as a Guideline. Practice proved that such roadmaps for the representative of community media are highly appreciated.

References

1. Decentralization Reform. Government Portal. Retrieved from:
<https://www.kmu.gov.ua/en/reformi/efektivne-vryaduvannya/reforma-decentralizaciyi>
2. Report on Local Radio Broadcasting Development in Ukraine: 2015-2018. Community Media Project of Ukraine National Television and Radio Broadcasting Council. Retrieved from:
<https://www.nrada.gov.ua/analytic-reports/rozvytok-mistseвого-radiomovlennya-v-ukrayini-2015-2018/>
3. Verkhovna Rada of Ukraine (2016). Pro zasay dialnosti movlenia terytorialnykh hromad: Proekt Zakonu № 5582 registered 22.12.2016 [On Principles of Community Media Broadcasting in Ukraine: Draft Law № 5582 registered 22.12.2016]. Retrieved from:
http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?pf3516=5582&skl=9

ШЛЯХИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТАБІЛЬНОСТІ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ В КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Юрій Олейніков

к.е.н., доцент міжнародних економічних відносин,

Людмила Серова

к.е.н., доцент міжнародних економічних відносин,

Київський Національний торговельно-економічний університет

Як відомо, банківський сектор є важливим елементом економічної системи України та головним чинником її сталого економічного зростання. В той же час, як показує світовий досвід, банківські установи є носіями певних видів негативних наслідків та загроз як для банківської системи так і для економіки країни в цілому, що отримали назву системних ризиків. Головною причиною появи системного ризику в банківському секторі є макроекономічні дисбаланси: дисбаланс між розвитком фінансової сфери та реальним сектором економіки на світовому рівні; дисбаланс у розвитку матеріального виробництва та споживання окремих країн. [1, 104].

В цьому зв'язку, виникає необхідність регулювання діяльності банківського сектору з боку держави. Основними пріоритетними напрямками регулювання діяльності фінансових установ з метою фінансової стабілізації є: підвищення інтенсивності та ефективності контролю та нагляду; ефективне врегулювання неспроможності фінансових інститутів (банків, страхових компаній, об'єктів інфраструктури фінансових ринків) без залучення коштів платників податків; введення додаткових вимог до достатності капіталу системно важливих фінансових інститутів; підвищення стійкості системно значимих об'єктів інфраструктури фінансового ринку. Регулювання діяльності банківського сектору базується, головним чином, на макропруденційному регулюванні яке спрямоване на виявлення та оцінку системних ризиків для фінансової стабільності та вжиття заходів щодо мінімізації цих ризиків.

У процесі регулювання банківського сектору слід використовувати як існуючі так і інші інструменти, які мають на меті упередження системних ризиків або, принаймні, зменшення їхнього впливу. До таких інструментів відносяться інструменти макро-пруденційної політики, що визначенні в рекомендаціях Базельського комітету з банківського нагляду [3, 117].

У відповідності до чинників виникнення системних ризиків, інструменти макро-пруденційної політики поділяються на такі групи: інструменти для подолання надмірного зростання кредитування та кредитного плеча; інструменти для подолання надмірної невідповідності строків погашення та ліквідності ринку; інструменти для прямого та непрямого контролю концентрації впливу СВБ (Системно Важливих банків). [3, 119].

Для реалізації макро-пруденційних інструментів, НБУ необхідно здійснити оцінку загрози фінансової стабільності за порівняльними показниками ідентифікації системних ризиків. До таких ідентифікаторів слід віднести порівняльні показники, що характеризують взаємозв'язок між певними економічними явищами, що відбуваються як в реальному так і грошовому секторах національної економіки. Такими показниками можуть бути, наприклад, показники, що характеризують непропорційність змін між зростанням цін на нерухомість та збільшенням іпотечного кредитування та кредитного плеча, зміни в структурних показниках ліквідності СВБ, що пов'язані зі непропорційністю скороченням частки високоліквідних активів при одночасному зростанні частки одного джерела в структурі зобов'язань банку. Такі показники також можуть відображати ймовірність виникнення шоків в національній фінансовій системі внаслідок непропорційної зміни світової або національної процентної ставки, інституціональні структурні зрушення в банківському секторі, що пов'язані з посиленням непропорційності між зростанням банківських активів та їх концентрацією. Поєднання інформації, отриманої від кількох показників, швидше за все, забезпечить краще уявлення про посилення ймовірності загрози фінансовій стабільності з боку банків та інших фінансових установ. [2, 54]

При проведенні макро-пруденційної політики, також слід звернути увагу на те, що використання комбінації інструментів може бути більш ефективним, ніж використання одного

інструменту, особливо в ситуації коли системний ризик має структурні та циклічні виміри. Це також може бути у ситуаціях, коли один інструмент, сам по собі, не може бути достатньо ефективним засобом. Окрім того, поєднання інструментів дає можливість ефективно обмежувати арбітражні можливості.

Список використаних джерел

1. Белова І. В. Системний фінансовий ризик : особливості регулювання у світовій практиці // Економіка реалії часу. 2015. №3(19). С. 104-109.
2. Borio C. Towards a macroprudential framework for financial supervision and regulation // BIS Working Papers. 2003. No. 128. URL: <http://www.bis.org>
3. The ESRB Handbook on Operationalising Macro-prudential Policy in the Banking Sector. URL: https://www.esrb.europa.eu/pub/pdf/other/140303_esrb_handbook_mp.en.pdf

ФІНАНСОВИЙ АСПЕКТ МЕРЕЖЕВИХ СТРАТЕГІЙ РОЗВИТКУ ВИСОКОТЕХНОЛОГІЧНИХ СЕКТОРІВ (ІНСТИТУЦІЙНИЙ АНАЛІЗ)²

Віталій Омеляненко

к.е.н., доцент, доцент кафедри бізнес-економіки та адміністрування

Олена Красна

молодший науковий співробітник,

Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка

В сучасних умовах фінансово-мережева модель розвитку є специфічним інституціональним механізмом структурної координації, формування національних конкурентних стратегій з потужним фінансовим потенціалом. Актуальним завданням є формування відповідної організаційно-фінансової складової, що включає широкий спектр координаційних механізмів. Інвестори в економіку США відзначають, що найбільшою капіталізацією в технологічному секторі мають компанії саме з мережевими ефектами [1]. Це обумовлено тим, що розвиток глобальних електронно-мережових форм фінансової інфраструктури є зараз найбільш важливою частиною мережевої економіки.

За одним з визначень, наведеним у дослідженні [2], під мережею розуміється комплекс вузлів, пов'язаних інформаційними, транспортними, фінансовими, товарними та іншими потоками. Вузлом може бути людина або певний соціальний суб'єкт, що ухвалює, накопичує, переробляє та створює нову інформацію. Вузлом мережі може бути група, лабораторія, фірма, підприємство, організація чи держава. Мережеві структури поєднують рівних суб'єктів з метою кооперації та співробітництва для досягнення загальних цілей. Даний підхід дає змогу перейти до практичного втілення методології інституційного проектування, розглянутого нами у дослідженнях [3; 4], зокрема й через аналіз фінансового аспекту створення мереж для розвитку високотехнологічних секторів.

Розглядаючи особливості мережових фінансів, автор дослідження [5] відзначає, що найбільшу загрозу несуть у собі взаємозв'язки, які формуються між учасниками в процесі мережових фінансових відносин. При цьому в рамках методології інституційного проектування доцільно проводити ситуаційний аналіз таких іманентних характеристик фінансових мережових взаємозв'язків: наповнення (потоки капіталу) та віртуальний характер; кризогенний характер (невизначеність, ризики, прив'язка до динамічних інновацій); наявність каналів «зараження фінансовим вірусом», «ефект доміно»; одночасно наявність та відсутність інституціональних обмежень (наявність одночасно регульованих та нерегульованих відносин); контрактний характер та договірні відносини в основі; катастрофічні наслідки у випадку розриву мереж.

Приклад вказаних аспектів знаходимо в політиці США, де інституційна траєкторія спрямована на формування власних технологічних переваг і наразі призвела до протистояння з КНР. Наразі результатом цієї політики є намагання «відрізати» компанію Huawei від глобальних ринків, що у перспективі сприятиме розвитку Apple та американських компаній-виробників чіпів (Intel, Google, Qualcomm). Тому для вироблення ефективної політики необхідно прораховувати фінансові ефекти створення мереж, що за одним універсальним підходом зробити не можна. Для цього можна використати різні способи моделювання цін на активи, у тому числі, з урахуванням залежностей між ними, а також розглянути математичні (імовірнісні) об'єкти для оцінки вартості фінансових інструментів. Для кожного бізнесу (галузі, проекту тощо) необхідно визначити свої метрики. Серед таких метрик можуть, наприклад, бути віральність (показник швидкості, з якої продукт поширюється від одного користувача до іншого), Net Promoter Score (Індекс лояльності, що дозволяє з'ясувати, наскільки споживач задоволений послугами), Life Time Value (Цінність клієнта протягом життєвого циклу, що дозволяє з'ясувати довгострокову цінність клієнта), а також галузеві індикатори та технологій-форсайту.

Фінансовий аспект варто розглядати в контексті того, що промислова політика «має бути

² Публікація містить результати досліджень, проведених за проектами «Інституційно-технологічне проектування інноваційних мереж для системного забезпечення національної безпеки України» та «Розробка науково-методичних засад та практичного інструментарію оцінювання комерційних (ринкових) перспектив товарних інновацій»

спрямована на використання синергетичного ефекту взаємодії факторів попиту та пропозиції для створення сприятливого середовища з новими секторами й компаніями в цифровій сфері, ростом інвестицій та інновацій, прискоренням росту продуктивності праці, збільшенням доходів і розширенням ринків» [6].

В умовах мережевої економіки актуальності набуває цілеспрямована політика усунення існуючих ринкових диспропорцій. Наприклад, уряд може здійснювати прямі інвестиції в нові цифрові платформи або купувати великі пакети акцій через державні інвестиційні цифрові фонди, щоб забезпечити більш широке поширення переваг високих темпів росту продуктивності праці, обумовлених технологічними змінами.

Цілеспрямована міжінституційна політика також обумовлена зміною структури інвестицій. На відміну від матеріальних активів нематеріальні активи (програмне забезпечення, аналіз ринку, організаційна структура, патенти, авторські права і т.д.) є унікальними, що ускладнює їх використання та оцінку в окремих конкретних ситуаціях. Внаслідок цього для стимулювання інвестицій у нематеріальні активи може знадобитися підвищення ролі ряду інститутів, наприклад, банків розвитку як джерел фінансування або спеціалізованих фінансових механізмів, а також стратегічних заходів для зміцнення зв'язку між прибутками й інвестиціями (зміна вимог до фінансової звітності, введення обмежень відносно виплати дивідендів і викупу акцій, преференційний податковий режим для реінвестованого прибутку).

Експерти OECD розглянули фінансові аспекти мереж при досягненні цілей «зеленого зростання» [7]. В контексті формування спектру політичних заходів, спрямованих на боротьбу з факторами, що обмежують «зелене зростання», відзначаються такі мережеві ефекти як зміцнення конкуренції в мережевих індустріях та надання субсидій (гарантій) позик для нових мережевих проектів. Експерти також підкреслюють, що «зеленому зростанню» потрібні політичні заходи для створення мережевої інфраструктури, що підходить для технологій наступного покоління, особливо в області енергії, транспорту, води та комунікацій.

Аналізуючи фінансовий аспект «зеленого зростання» можемо відзначити, що інвестиції у відповідну інфраструктуру і технології можуть допомогти уникнути замкнутості неефективних технологічних систем та схем розвитку. Вони можуть підвищити економічний ріст та забезпечити переваги для здоров'я та суспільства. Експерти OECD розглядають вказані інвестиції як можливість країн, що розвиваються, зробити стрибок до нових форм розвитку інфраструктури. Однак беручи до уваги масштабність інвестицій, необхідних більшості країн, будуть потрібні залучення ряду інститутів, наприклад, шляхом різного ряду партнерств, комбінації тарифів і податків, сприяння інвестиціям за допомогою великих інституціональних партнерів за допомогою реформування нормативних бар'єрів і обґрунтованих довгострокових політичних сигналів. Таким чином, фінансово-мережева стратегія розвитку високотехнологічних секторів має моделюватися на основі специфічних інституційних траєкторій на цілеспрямованого формування нових фінансових, організаційних та інформаційно-мережевих технологій, націлених на забезпечення параметрів фінансової стійкості.

Список використаних джерел

1. Наибольшей капитализацией в технологическом секторе обладают компании с сетевыми эффектами // Велес Капитал. 2018. URL: <https://veles-capital.ru/ru/company/news/2018-10-18-alimov> (дата звернення 30.05.2019).
2. Куркина Е.С., Князева Е.Н. Сетевая революция // Центр междисциплинарных исследований. 2017. URL: <http://spkurdyumov.ru/networks/setevaya-revoluciya/> (дата звернення 30.05.2019).
3. Красна О., Омеляненко В. Фінансове забезпечення інноваційного процесу у сфері національної безпеки. Вісник АПСВТ. 2018. № 3. С. 51–65.
4. Omelyanenko, V. Analysis of conceptual aspects of institutional and technological design. Technology audit and production reserves. 2018. № 2/5(40). С. 31-36.
5. Саввина О. В. Сетевые финансы // Вестник РЭУ. 2014. № 1. С. 59-67.
6. Доклад о торговле и развитии: власть, платформы и иллюзия свободной торговли. UNCTAD, 2018. URL: https://unctad.org/en/PublicationsLibrary/tdr2018overview_ru.pdf (дата звернення 30.05.2019).
7. Курс на зеленый рост. Резюме для лиц, принимающих решения. OECD, 2011. URL: <https://www.oecd.org/greengrowth/48634082.pdf> (дата звернення 30.05.2019).

STARTUP ECOSYSTEM IN POLAND AS THE KEY ELEMENTS OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT

Olga Pankiv

SWPS University of Social Sciences and Humanities

Nowadays, the largest enterprises in the technology industry are created in the incubation process. A typical company starts from a small start-up to often huge enterprises called unicorns such as Spotify or Uber, which can employ many thousands of people. The most effective in creating space for start-ups is the United States with the entire Venture Capital system. Investors through incubators (the most famous is "Y Combinator"; where Uber and AirBnB were created) finance the new start-ups.

The region of Central and Eastern Europe, despite the potential, has not yet become the European Mecca for the start-up ecosystem. The ranking of 60 digital cities in Europe include such cities as Tallinn (18), Budapest (33), Prague (37), Warsaw (38) and Bratislava (41) [1]. Well-known brands such as Skype, TransferWise and Avast were also developed in Central and Eastern Europe (Estonia and the Czech Republic).

The European Union does not have such a developed Venture Capital system, besides investors are less prone to risk than in the United States. Therefore, one of the most important instruments supporting the creation of new start-ups is European Union funds that support technology entrepreneurs at the first stage of their activity.

The most important instrument is the Horizon 2020 program (i.e. the 8th Framework Program of the European Union) aimed at the development of science, new technologies and innovation. As a part of the SME Innovation tool, the European Union co-finances the most promising start-ups and provide support (consulting, coaching, etc.) allowing them to increase their competitiveness in the global market of new technologies. Poland belongs to the least innovative EU countries, which also translates into co-financing initiatives in this category. For example, Poland received more than 10 times less funding [2] for start-ups under the Horizon 2020 program than Spain.

The Deloitte report [3] about the start-up ecosystem in Poland has identified five most important ecosystem elements ie: financing, institutional environment, human capital, legal regulations and social capital. Poland falls the lowest in the area of social capital and receives a score of 1.5 on a scale from 1 to 4. Low trust level and social capital in Poland significantly reduce the possibilities of creating new startups. The report shows the historical conditions that affect the distrust of start-up founders towards themselves, but also the Polish science world, as well as investors who can use other good ideas or offer inadequate financial support. The report also indicates that Polish society has an unwillingness approach to risk, which makes the so-called serial entrepreneurs are afraid of approaching the next projects after the defeat. Low social capital also means that universities or companies do not want to share with a spin-off or even spin-out companies, which are usually the most effective new companies, because they already benefit from the market knowledge.

The Social Diagnosis 2015 shows Poland as a country with the lowest level of social capital in Europe. For example, the least of the 15 countries surveyed people from Poland believe that other people have good intentions towards us. According to the survey, it turns out that in Denmark 76% of people believe in good intentions of their countrymen, while in Poland it is only 24%. Similar data indicates in the European Social Diagnosis of 2014, where it turns out that only 13% of Polish people believe that other people have good intentions (in this case only two countries: Bulgaria and Portugal are behind). Poland is also a country with one of the lowest levels of trust in others. Social Diagnosis has shown that only 15.2 % of Polish people think so (2015) and when it comes to the European Social Diagnosis is only 16%, which is 4 times less than in Scandinavian countries. In 2003 and 2005 only one to ten Poles believed that we can trust most people! Polish people have also a low level of tolerance in the approach to diversity, only 7% (Social Diagnosis 2015) and 13% (European Social Diagnosis 2014) believe that homosexual people should live their own lives according to their beliefs.

In this intolerance ranking, only Russia is lower than 6% and a comparable level of Kosovo and surprising Estonia (12% each). The place of Estonia is very surprising and need more research because it is one of the most computerized societies in Europe (up to 85% of citizens use the Internet

which gives them the 1st place in Europe), as well as the headquarters of many innovative companies in Europe. e.g. Skype.

The quantitative and qualitative researches show that the most important problem for the development of the startup ecosystem in Poland is the low level of tolerance and social values that inhibit the development of innovation, non-standard ideas and solutions. The research results show that Warsaw, Poznan, Krakow, Wroclaw and Rzeszow has the highest level of creative potential. The leading position of Warsaw lies in the innovation and entrepreneurship of international corporations' job offer. The increasing number of start-ups in Warsaw may become a potential for the development of super-creative core and specialists as well as the creative development of the capital's economy at all. The results of the obtained research give the opportunity to assess the creativity of Polish cities and further recommendations towards efficient and effective development and development of cities in Poland.

References

1. European Digital City Index. www.digitalcityindex.eu/about 02.06.2019.
2. "42 highly innovative SMEs funded by Horizon 2020 SME Instrument" European Commision, <https://ec.europa.eu/easme/en/news/142-highly-innovative-smes-funded-horizon-2020-sme-instrument> 30.05.2019.
3. „Diagnoza systemu start-upów w Polsce”, Deloitte 2016, link: https://pl.Deloitte/raport_startup.pdf, 25.05.2019.
4. Florida R. "The Flight of the Creative Class. The New Global Competition for Talent", HarperBusiness, HarperCollins, 2005.

ЗАПРОВАДЖЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ В УКРАЇНІ

Лариса Першко

канд.ек.наук, доцент, старший науковий співробітник

Ольга Козлова

аспірантка

Віталій Козлов

аспірант

ІНЦ “Інститут аграрної економіки”

Соціально-економічний розвиток територіальних громад, які є фінансовою основою виконання завдань органів місцевого самоврядування, забезпечують місцеві бюджети. З початком євроінтеграції економіки України виникла необхідність реформування бюджетної системи через децентралізацію влади і надання більших прав місцевому самоврядуванню.

Процеси європейської інтеграції не минули і фінансове забезпечення місцевих бюджетів в Україні. Проаналізувавши тексти низки міжнародних актів публічно-правового характеру щодо захисту прав місцевого самоврядування, можна зробити висновок, що їхні положення можна розглядати лише як загальні принципи, а не конкретизовані заходи, спрямовані на доведення бюджетної системи до задовільно децентралізованого вигляду.

Серед розглянутих міжнародних договорів у цій галузі саме Європейській хартії місцевого самоврядування [1] належить провідна роль, оскільки вона узагальнює вимоги своїх попередників, а більш пізні акти у тій чи іншій мірі повторюють її положення. Ця Хартія була беззастережно ратифікована нашою державою у 1997 році, проте виникають питання щодо виконання її вимог на практиці.

Однією з важливих вимог Хартії є диверсифікований і гнучкий характер фінансового забезпечення і повинні забезпечувати можливість приводити наявні ресурси, наскільки це практично можливо, у відповідність до реального зростання вартості виконуваних ними завдань. Навіть із врахуванням окремих позитивних здобутків у сфері бюджетної децентралізації, дотепер не вдалося забезпечити належний рівень фінансової самостійності місцевої влади. Сьогодні органи місцевого самоврядування стикаються з проблемою недостатності фінансових ресурсів для належного виконання делегованих повноважень, що ставить їх у залежність від головного бюджету. Наразі у 2018 р. взаємовідносини з державним бюджетом матимуть 1288 місцевих бюджетів: 24 обласні бюджети, 148 бюджетів міст обласного значення та бюджет м. Києва, 450 районних бюджетів та 665 бюджетів об'єднаних територіальних громад. Базову дотацію отримуватимуть 930 місцевих бюджетів, реверсну дотацію – 223 [2]. Протягом 2017 р. надходження до загального фонду місцевих бюджетів України (без урахування міжбюджетних трансфертів) склали 192 млрд. грн., що більше від прогнозних показників Міністерства фінансів України на 21,3 млрд. грн. А у порівнянні з 2016 р. надходження до місцевих бюджетів зросли майже на третину.

Це свідчить про посилену зацікавленість органів місцевого самоврядування у збільшенні надходжень до місцевих скарбниць, у реалізації заходів для пошуку резервів їх наповнення та підвищення ефективності фіскального адміністрування. Частка фінансових ресурсів, яку отримують місцеві скарбниці з державного бюджету, сягає майже 50%, тобто органи місцевої влади володіють половиною фінансових ресурсів зведеного бюджету. Органи місцевої влади мають у своєму розпорядженні досить вагомий фінансовий ресурс, щоб ним ефективно управляти, спрямовуючи на розвиток громад. Наступне, право на фінансові ресурси - за європейськими стандартами частка місцевих фінансових ресурсів у консолідованому бюджеті країни має становити 40-60% [3].

Незважаючи на обраний та декларований «європейський вектор», в Україні більша частина ресурсів держави акумулюється у Державному бюджеті України (близько 80%). Отже, закладене у Європейській хартії право місцевої влади накопичувати ресурси шляхом

надходження відповідних доходів до бюджету «де-факто» виконується, проте європейським стандартам за використанням фінансових інструментів та у кількісному плані не відповідає.

В ст. 9 Європейської Хартії сказано, що принаймні частина фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування формується за рахунок місцевих податків та зборів, розмір яких вони мають повноваження встановлювати в межах закону. Джерела наповнення місцевих бюджетів було розширено, починаючи з 2015 року. Так, місцеві органи влади збирають 10% податку на прибуток підприємств, 100% державного мита, 100% плати за надання адмінпослуг. Крім того, у місцеві бюджети надходять збори з роздрібного продажу підакцизних товарів (пива, алкогольних напоїв, тютюнових виробів, нафтопродуктів) за ставкою 5% вартості реалізованого товару [4].

Крім того, в Хартії визначено, що захист більш слабких у фінансовому відношенні органів місцевого самоврядування передбачає запровадження процедур бюджетного вирівнювання. Так, після прийняття Закону України «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо реформи міжбюджетних відносин» [5], в Україні, починаючи з 2015 року, почала функціонувати нова система міжбюджетних відносин, яка згідно зі ст. 98–99 Бюджетного кодексу України базується на принципово новому механізмі горизонтального вирівнювання податкоспроможності територій, складовими якого є базова та реверсна дотації.

За результатами горизонтального вирівнювання визначається розмір міжбюджетного трансферту для місцевих бюджетів, що мають прямі міжбюджетні відносини з державним бюджетом, а саме місцеві бюджети з рівнем надходжень: – нижче 0,9 середнього показника по Україні отримують базову дотацію (80 відсотків суми, необхідної для досягнення показника 0,9), що підвищить рівень їх забезпеченості; – нижче 0,9 середнього показника по Україні отримують базову дотацію (80 відсотків суми, необхідної для досягнення показника 0,9), що підвищить рівень їх забезпеченості; – в межах від 0,9 до 1,1 – вирівнювання не здійснюється; – вище 1,1 середнього показника по Україні частину надходжень передаватимуть до державного бюджету (реверсна дотація) [6]. Вирівнювання здійснюється за двома податками: – податком на прибуток підприємств приватного сектору економіки (10%) – по обласних бюджетах; – податком на доходи фізичних осіб – по бюджетах міст, районних та обласних бюджетах. Всі решта платежів залишаються в розпорядженні місцевих органів влади в повному обсязі.

Враховуючи досвід європейських країн, в нинішніх умовах економічного розвитку варто було б відійти від практики поділу бюджету на загальний та спеціальний фонди, а виділити у складі місцевих бюджетів фонди коштів, що враховуються, та що не враховуються при визначенні міжбюджетних трансфертів із віднесенням до останнього джерел так званого другого кошику, а також сучасного спеціального фонду, що дозволить наочно продемонструвати рівень державного забезпечення фінансовими ресурсами виконання делегованих місцевій владі повноважень.

Таким чином, процес децентралізації влади, запущений в Україні у 2014 році, незважаючи на об'єктивні перешкоди (війна), знаходиться у своїй активній фазі і ще далекий до завершення. Орієнтиром у цьому процесі є досвід європейських країн, в яких децентралізація відбувалась на десятки років раніше, але вже можна робити висновки про її доцільність.

Список використаних джерел

1. Європейська хартія місцевого самоврядування. Ратифіковано Законом України № 452/97-ВР від 15.07.97 URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_036
2. Офіційний сайт Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України. Децентралізація URL: www.minregion.gov.ua <https://decentralization.gov.ua/news>
3. Офіційний сайт Державної казначейської служби України. URL: <http://www.treasury.gov.ua>
4. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <http://www.minfin.gov.ua>
5. Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо реформи міжбюджетних відносин. - Закон України від 28 грудня 2014 року №79-VIII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/79-19>
6. Бюджетний кодекс України. Затверджено 8 липня 2010 року № 2456-VII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ РОЗРАХУНКІВ ЗА ІНКАСОВИМИ ДОРУЧЕННЯМИ В УКРАЇНІ

Володимир Петрина

*к. ю. н., доцент кафедри фінансового права та фіскального адміністрування
Національна академія внутрішніх справ*

В Україні, економіка якої все ще перебуває у стані переходу від радянської адміністративно-командної до вільної ринкової, відбуваються певні зрушення щодо її фінансової системи і, зокрема, банківської системи та системи безготівкових розрахунків. Особливо помітними ці зрушення стали за останні роки, що віддзеркалюється у відповідних міжнародних економічних рейтингах. Так, наприклад, у 2019 році за Індексом економічної свободи (Index of economic Freedom 2019) Україна посіла 147 місце серед 180 країн, що досліджувалися, та вперше за усю свою історію була віднесена до передостанньої категорії країн - країн з невільною (mostly unfree) економікою [1]. А у 2013 році в зазначеному рейтингу Україна посідала 161 місце серед 177 країн, що досліджувалися, і знаходилась у найнижчій п'ятій категорії країн - країн з репресованою (repressed) економікою [2].

Проте, хоча динаміка руху України в зазначеному рейтингу і свідчить про певний прогрес в розширенні економічної свободи в Україні за останні роки, очевидно, що 147 місце в зазначеному рейтингу не можна вважати почесним, а статус країни з невільною економікою не характеризує позитивно країну і не приваблює до неї інвесторів. Треба також, відмітити, що згідно зі Звітом щодо конкурентоспроможності країн світу у 2018 році (the Global Competitiveness Report 2018) Україна за якістю своєї фінансової системи (financial system) зайняла 117 місце, а за якістю своєї банківської системи (soundness of banks) зайняла 135 місце серед 140 країн, що досліджувались [3] (для порівняння: в 2013 році за останнім показником Україна займала 142-е місце серед 144 країн, що досліджувались [4]).

Серед недостатньо досліджених та неналежним чином врегульованих питань, пов'язаних з фінансовою системою України, зокрема, із системою безготівкових розрахунків, є питання про розрахунки за інкасовими дорученнями між суб'єктами господарювання України.

На законодавчому рівні регулюванню розрахунків за інкасовими дорученнями присвячено параграф 4 глави 71 Цивільного кодексу України (надалі – «ЦКУ»), який називається «Розрахунки за інкасовими дорученнями». Згідно зі статтею 1099 ЦКУ «випадки застосування та порядок здійснення розрахунків за інкасовими дорученнями встановлюються законом, банківськими правилами та звичаями ділового обороту» [5]. Серед нормативно-правових актів Національного банку України (надалі – «НБУ») норми, направлені на регулювання розрахунків в національній валюті України за інкасовими дорученнями, містяться в Інструкції про безготівкові розрахунки затвердженій Постановою Національного банку України від 21 січня 2004 р. N 22 (надалі – «Інструкція»).

Згідно зі статтею 1099 ЦКУ «у разі розрахунків за інкасовими дорученнями (за інкасо) банк (банк-емітент) за дорученням клієнта здійснює за рахунок клієнта дії щодо одержання від платника платежу та (або) акцепту платежу» [5], із чого з очевидністю випливає, що суб'єкти господарювання України в процесі здійснення господарської діяльності можуть здійснювати між собою розрахунки за інкасовими дорученнями.

В той же час, коли ми звертаємось до Інструкції, то бачимо, що вона містить правила використання інкасових доручень (розпоряджень) тільки для здійснення розрахункових операцій, пов'язаних з виконання банками заходів щодо арешту коштів на рахунках клієнтів (глава 9 Інструкції) та списання банками коштів з рахунків платників податків/суб'єктів господарювання (глава 11 Інструкції), де стягувачами виступають державні органи (відповідно

державний виконавець та відповідний орган державної фіскальної/податкової служби). Що ж стосується правил використання такого виду платіжних інструментів як інкасове доручення для здійснення розрахункових операцій суб'єктів господарювання України між собою, то в Інструкції, так само як і в інших нормативно-правових актах Національного банку України, вони відсутні. Що, безумовно, є колізією між нормами ЦКУ та правилами нормативно-правових актів НБУ, зокрема Інструкції.

Ще одна суперечність між нормативно-правовими актами України, направленими на регулювання розрахунків за інкасовими дорученнями, полягає в тому, що ЦКУ ототожнює поняття «інкасові доручення» та поняття «інкасо», в той час, як Інструкція ці поняття розмежовує.

Так, в частині 1 статті 1088 ЦКУ, яка називається «Види безготівкових розрахунків», зазначається, що «при здійсненні безготівкових розрахунків допускаються розрахунки із застосуванням платіжних доручень, акредитивів, розрахункових чеків (чеків), розрахунки за інкасо, а також інші розрахунки, передбачені законом, банківськими правилами та звичаями ділового обороту» [5]. Надалі, в ЦКУ розкриттю суті кожного з вищезазначених видів розрахунків присвячено окремий параграф. Такому виду розрахунків, як розрахунки за інкасо, присвячено Параграф 4 глави 71 ЦКУ, який називається «Розрахунки за інкасовими дорученнями». Одна із статей цього параграфу, а саме стаття 1099 «Загальні положення про розрахунки за інкасовими дорученнями» зазначає, що «у разі розрахунків за інкасовими дорученнями (за інкасо) банк (банк-емітент) за дорученням клієнта здійснює за рахунок клієнта дії щодо одержання від платника платежу та (або) акцепту платежу» [5]. З наведених уривків тексту ЦКУ очевидно, що в ньому ототожнюються такі поняття як «інкасові доручення» та «інкасо», а від цього і такі поняття як «розрахунки за інкасовими дорученнями» та «розрахунки за інкасо».

В той же час Інструкція (пункт 1.4) чітко відмежовує поняття інкасового доручення (розпорядження), як окремого розрахункового документа, форма якого визначена в Додатку 22 до Інструкції, від поняття інкасування (інкасо), як банківської операції, даючи наступні визначення цих понять:

«інкасове доручення (розпорядження) - розрахунковий документ, що містить вимогу стягувача (контролюючий орган) до банку, що обслуговує платника, здійснити без погодження з платником переказ визначеної суми коштів з рахунку платника на рахунок отримувача;

інкасування (інкасо) - здійснення банком за дорученням клієнта операцій з розрахунковими та супровідними документами з метою одержання платежу або передавання розрахункових та/чи супровідних документів проти платежу, або передавання розрахункових та/чи супровідних документів на інших умовах» [6].

Не дивлячись на те, що ГКУ має вищу юридичну силу, комерційні банки керуються не його нормами, а правилами НБУ, посилаючись на статтю 51 Закону України «Про банки і банківську діяльність», яка зазначає, що «*банківські розрахунки проводяться у готівковій та безготівковій формах згідно із правилами, встановленими нормативно-правовими актами Національного банку України*» [7].

Узгодження зазначених вище норм Цивільного кодексу України та правил Національного банку України, безумовно, буде сприяти подальшому удосконаленню правового регулювання порядку розрахунків між суб'єктами господарювання України.

Список використаних джерел

1. 2019 Index of Economic Freedom. URL: <https://www.heritage.org/index/ranking> (дата звернення 29.05.2019).
2. 2013 Index of Economic Freedom. URL: https://www.heritage.org/index/pdf/2013/book/index_2013.pdf. (дата звернення 29.05.2019).

3. The Global Competitiveness Report 2018. URL: <http://www3.weforum.org/docs/GCR2018/05FullReport/TheGlobalCompetitivenessReport2018.pdf> (дата звернення 29.05.2019).
4. The Global Competitiveness Report 2012–2013. URL: http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2012-13.pdf (дата звернення 29.05.2019).
5. Цивільний кодекс України. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення 29.05.2019).
6. Постанова Національного банку України від 21 січня 2004 N 22 «Про затвердження Інструкції про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті». URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0377-04> (дата звернення 29.05.2019).
7. Закон України «Про банки і банківську діяльність». URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2121-14> (дата звернення 29.05.2019).

ОЦІНКА РИЗИКІВ СУТТЄВОГО ВИКРИВЛЕННЯ ВНАСЛІДОК ШАХРАЙСТВА

Євгенія Петрова

*студентка IV курсу факультету фінансів та банківської справи
Київський національний торговельно-економічний університет*

Причиною викривлень у фінансовій звітності може бути не тільки помилки, але й шахрайство. Відмінність шахрайства від помилки полягає в навмисності основної дії, яка призводить до викривлення фінансової звітності.

Відповідно до Міжнародних стандартів аудиту, шахрайство – це навмисна дія однієї або кількох осіб з управлінського персоналу, тих кого наділено найвищими повноваженнями, працівників або третіх осіб, що пов'язана із застосуванням оман для отримання неправомірної або незаконної переваги.

Згідно з Міжнародними стандартами аудиту аудитор має провести повинен ідентифікацію і оцінити ризики суттєвого викривлення внаслідок шахрайства, на рівні фінансової звітності і на рівні тверджень для класів операцій та сальдо рахунків. Ризики суттєвого викривлення, спричинені шахрайством, є досить значними. Для зниження ризиків пов'язаних з шахрайством аудитор повинен здійснити відповідні заходи контролю по відношенню до суб'єкта[1].

Аудитор має нести відповідальність за проведення аудиту тому, що аудиторські процедури, які є ефективними для виявлення помилки, можуть бути неефективними для виявлення шахрайства.

В рамках процедур оцінки ризику суттєвого викривлення внаслідок шахрайств аудитор повинен виконати наступні дії:

- надіслати запити посадовцям, наділеним відповідними керівними повноваженнями з приводу того, чи мають вони яку-небудь інформацію про можливі факти шахрайств або наміри щодо них;
- розглянути, чи дійсно є хоча б одна з ознак ризиків шахрайства;
- оцінити, чи є залежність, пов'язана з рахунками доходів, у результаті шахрайств;
- розглянути, чи вказує інша отримана аудитором інформація на ризик суттєвих перекручувань у результаті шахрайств [2, с.6].

Потрібно приділяти увагу тому, що індивідуальні несуттєві викривлення у сукупності можуть вплинути на загальне суттєве викривлення фінансової звітності. Невиправлені та невиявлені викривлення мають бути на мінімальному рівні, для більш ефективного визначення суттєвості. Ефективність суттєвості залежить від професіоналізму аудитора, його бачення та розуміння процедури. Оцінка ризиків залежить від характеру та ступеня викривлень, виявлених попереднім аудитором. Також на оцінку ризиків впливають очікування аудитора щодо виявлення викривлень за поточний період.

Аудитор не несе відповідальності за виявлення несуттєвих викривлень. Разом з тим він повинен визначити і задокументувати кількісно несуттєві викривлення, оскільки вони можуть бути суттєвими в силу своєї природи або в сукупності. При цьому не враховуються викривлення нижче встановленого порогу [3, с.361].

Також, аудитор повинен виконати певні процедури щодо ризиків суттєвого викривлення звітності, пов'язаних з ігноруванням керівництвом суб'єкта системи контролю. Аудитор постійно має здійснювати відповідні заходи контролю по відношенню до керівництва, тому що керівництво має достатню кількість інформації для здійснення шахрайства. Керівництво може надавати недійсну фінансову звітність, яка не є актуальною на даний період. Використовувати облікові записи для власних цілей. Та є ймовірність того, що керівництво може обходити засоби контролю.

Даний ризик присутній в усіх суб'єктах і є значним ризиком через непередбачуваність способів, які може використовувати керівництво для того, щоб обійти засоби контролю [2].

Тому незалежно від оцінки аудитором ризиків він зобов'язаний:

- перевірити правильність проводок, відображених в головній книзі, і інших коригувань, зроблених під час підготовки фінансової звітності;
- перевірити наявність усіх необхідних документів під час підготовки фінансової звітності;
- провести огляд оцінок на предмет упередженості і встановити, чи становить упередженість, якщо така є, ризик суттєвого викривлення внаслідок шахрайства;
- проаналізувати незвичайні операції, які виходять за рамки нормального бізнесу суб'єкта, тому що вони можуть бути здійснені з метою представлення шахрайської фінансової звітності або приховування незаконного привласнення активів.

Протизаконні дії щодо банку можуть виникати як у середині організації, так і ззовні від сторонніх осіб. Банки можуть стикатися із загрозою комп'ютерних злочинів. Шахраї можуть отримати несанкціонований доступ до конфіденційної інформації, надіслати шкідливих вірусів, перераховувати кошти на свої рахунки. Шахраї можуть використовувати цю інформацію для корисних цілей або збільшення власного доходу. Можливість несанкціонованого проникнення до бази даних банку виникає тільки в незахищених системах внутрішнього контролю. На даний момент більшість банків посилюють засоби захисту проти несанкціонованого доступу задля незаконного використання банківської таємниці та контроль за доступом до конфіденційної інформації.

Отже, можна зробити висновок, що ефективне управління аудиторським ризиком має на меті зменшення ризику не виявлення для формування відповідного висновку щодо правильності та повноти фінансової звітності.

Список використаних джерел

1. Визначення та оцінка ризиків суттєвого викривлення внаслідок шахрайства URL: https://stud.com.ua/63489/audit_ta_buhoblik/viznachennya_otsinka_rizikiv_suttyevogo_vikrivlennya_vn_aslidok_shahraystva (дата звернення 24.05.2019).
2. Каменська Т. Розгляд питань, що стосуються шахрайства при аудиторської перевірки // Науково-практичний журнал. 2015. № 6. 9 с.
3. Максимова В.Ф. Особливості визначення суттєвості і ризиків у державному аудит // Науковий вісник Ужгородського університету. 2015. № 1. 364 с.

СУТНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ СТАЛОГО РОЗВИТКУ НА РІВНІ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД УКРАЇНИ

Юрій Петрушенко

докт. екон. наук, проф., завідувач кафедри міжнародних економічних відносин,

Анна Воронцова

*канд. екон. наук, старший викладач кафедри міжнародних економічних відносин,
Сумський державний університет*

Концепція сталого розвитку є панівною ідеєю міжнародної спільноти останніх 30-40 років, яка виникла як відповідь на численні глобальні проблеми людства та пропонує власні ідеї для збереження планети для майбутніх поколінь. Вона була підтримана численними міжнародними організаціями та регіональними об'єднаннями, що сприяло імплементації основних ідей сталого розвитку на національний рівень більшості країн світу. Україна не є виключенням та починаючи з 2000 року визнала для себе основні Цілі сталого розвитку, що у 2015 році були переглянуті, адаптовані до національних особливостей та задекларовані у національній доповіді «Цілі Сталого Розвитку: Україна» [4] та частково відображені у офіційному документі «Стратегія сталого розвитку «Україна – 2020»» [6].

Досягнення сталого розвитку передбачає структурну трансформацію більшості секторів національного господарства, що і має місце бути в Україні на сьогоднішній день в умовах численних реформ. Однією із найбільш важливих в нинішніх умовах можна вважати реформу децентралізації, що передбачає зміну основних засад адміністративно-територіального устрою країни з наданням численних повноважень (у тому числі і фінансових) її локальним одиницям – об'єднаним територіальним громадам. Саме в цих умовах питання аналізу особливостей фінансових інструментів сталого розвитку для таких об'єднань набуває значної актуальності та потребує більш детального дослідження.

За визначенням Європейської Комісії, стале фінансування – «це забезпечення фінансування інвестицій з урахуванням екологічних, соціальних та управлінських міркувань» [2], що в цілому відповідає основній ідеї триєдиної концепції сталого розвитку. Дане визначення достатньо часто зустрічається і в інших джерелах, при цьому підкреслюється що сама категорія сталого фінансування є достатньо широкою, адже включає «зелене» фінансування або інвестування, імпакт-інвестування, мікрофінансування та інші кредити для сталого розвитку, розвиток соціального підприємництва тощо.

Досить цікавою є думка Шенмейкера Д. та Шрамаде В., які досліджуючи етапи сталого фінансування, виділяють наступну їх типологію:

- звичайні (традиційні) фінанси, які спрямовані на отримання максимальної фінансової вигоди переважно в короткостроковому періоді часу, основними вигодонабувачами на цьому рівні вважаються безпосередні акціонери;
- сталі фінанси 1.0 (SF 1.0), які також спрямовані на отримання фінансової вигоди, проте вони уникають економічних відносин з суб'єктами господарювання, що чинять негативний соціальний чи екологічний вплив (типовими представниками є тютюнові чи алкогольні виробники, компанії, що пов'язані з виробництвом зброї, чи ті, що використовують дитячу працю чи ставлять досліди на тваринах тощо);
- сталі фінанси 2.0 (SF 2.0), основною рисою яких є створення так званої інтегральної цінності, що поєднує фінансову, соціальну та екологічну компоненту, часовий горизонт розширюється до середньострокового або навіть довгострокового періоду, а вигодонабувачами стає широкий перелік стейкхолдерів як прямого характеру, так і непрямого;
- сталі фінанси 3.0 (SF 3.0) відрізняються пріоритизацією в економічних відносинах саме соціального та екологічного благополуччя, при цьому фінансова вигода відходить на другий план, їх вплив має переважно довгостроковий або середньостроковий характер [1].

На думку Васильчук І. П., фінанси сталого розвитку займають проміжне положення між основними формами традиційних фінансів, метою яких є отримання фінансової вигоди, а також філантропічними фінансами – які мають чітко виражений соціальний ефект. У зв'язку із цим автор виділяє дві основні форми такої нової форми фінансів:

- соціально-відповідальні, тобто спрямовані на досягнення одночасно фінансових та соціо-екологічних цілей;
- імпакт-орієнтовані фінанси або імпакт-інвестування, що відрізняються орієнтацією передусім на досягнення позитивного соціального та/чи екологічного ефекту, при цьому погіршення фінансових показників вважається допустимим [3].

Як бачимо, запропоновані Васильчук І. П. дві форми фінансів сталого розвитку в цілому відповідають поглядам Шенмейкера Д. та Шрамаде В., та об'єднують сталі фінанси 1.0 та 2.0 в першій групі, що може бути представлено у формі корпоративної соціальної відповідальності бізнесу тощо, а також сталі фінанси 3.0 в другій групі.

В умовах поширення принципу державно-приватного-громадського партнерства, що є основоположним в більшості реформ, що проводяться наразі в Україні та відповідають загальноєвропейським тенденціям держава повинна створити всі умови для використання таких фінансових інструментів сталого розвитку на будь-якому рівні управління. Об'єднані територіальні громади як фінансово автономні одиниці також повинні бути зацікавлені в створенні таких умов формування сталих фінансів, що допоможе їм вирішити питання залучення додаткових фінансових ресурсів на вирішення нагальних локальних проблем.

Аналізуючи поточний стан організації фінансових відносин в об'єднаних територіальних громадах України можна говорити про застосування переважно таких форм додаткового фінансування як: проектне фінансування через залучення донорів (переважно міжнародних) на тимчасовій основі для вирішення певної проблеми; та залучення інвестиційних коштів.

Станом на 2019 рік на офіційному веб-порталі, присвяченому процесу реформи місцевого самоврядування та децентралізації влади в Україні (decentralization.gov.ua) [5] зареєстровано 16 міжнародних проектів, які спрямовані на підтримку окремих аспектів діяльності об'єднаних територіальних громад (наприклад, на зміцнення фінансової ініціативи чи запровадження електронного врядування тощо). Вони надають інформаційне, методичне, консультаційне та фінансове забезпечення в основному на принципах безповоротної фінансової допомоги і спрямовані на вирішення соціальних та екологічних проблем. При цьому, долучення державних органів влади до цих проектів та їх, у тому числі фінансова допомога, неабияк підвищує ефективність та якість впроваджених змін. Така форма фінансування може бути віднесена до категорії інструментів сталого розвитку версії 3.0.

Залучення інвестиційних коштів є менш поширеною, але достатньо перспективною сферою розвитку фінансування сталого місцевого розвитку. На сьогоднішній день, інвесторами в громадах виступають переважно місцеві підприємці, які мають змогу та ресурси забезпечити вирішення певної локальної проблеми. Проте ті ж самі міжнародні проекти (наприклад, Програма DOBRE) спрямовані на розроблені інформаційних платформ громад, які б змогли залучити інвесторів залежно від їх взаємовигідних інтересів.

Підсумовуючи проведене дослідження слід відмітити, що в контексті становлення концепції сталого розвитку виникає потреба у виникненні нових форм фінансових інструментів. Відповідно до проаналізованих наукових джерел можна виділити їх дві основні форми – соціально- та імпакт-орієнтовані, застосування яких має численні переваги та повинно стимулюватися державою. В контексті проведення реформи децентралізації їх використання сприятиме сталому розвитку об'єднаних територіальних громад та покращенню їх фінансової спроможності.

Список використаних джерел

1. Schoenmaker, D., Schramade, W. Principles of Sustainable Finance. Oxford University Press, 2019.36 р.
2. Sustainable finance. European Commission. URL: https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/banking-and-finance/sustainable-finance_en. (дата звернення: 27.05.2019).
3. Васильчук І. П. Фінанси сталого розвитку як відповідь на виклики постіндустріальної економіки. Проблеми економіки. 2015. № 2. С. 213-218.
4. Національна доповідь: Цілі Сталого Розвитку: Україна. URL: http://un.org.ua/images/SDGs_NationalReportUA_Web_1.pdf. (дата звернення: 27.05.2019).

5. Офіційна сторінка реформи місцевого самоврядування та децентралізації влади. URL: decentralization.gov.ua (дата звернення: 30.05.2019).

6. Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020» : указ Президента України від 12.01.2015 р. № 5/2015. Дата оновлення: 12.01.2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015> (дата звернення: 27.05.2019).

NEED FOR GREEN INVESTMENTS FOR UKRAINE

Maryna Pichugina

PhD, Associate Professor of Department of Management

Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute

The non-government organization WDC-Ukraine (a full-member of the World Data System of the International Council for Science) in the project called "Foresight of Ukrainian Economy: mid-term (2015–2020) and long-term (2020–2030) time horizons" made a complex of works to forethought the future Ukrainian economy. And the ecological dimension of socio-economic development was determined. In SWOT-analysis of ecologic dimension of Ukraine (experts interview) the next opportunities were determined: renewable energy as a component of energy production; introduction of sustainable technologies of using and preserving energy and resources; integrated legislative support of sustainable development policy implementation; increase of investment into «green» economy [1]. But the Ukrainian investments on environmental protection are tending to down (Table no 1).

Table 1

Investments and expenditures on environmental protection in Ukraine

Year	Capital investments in current prices, thsd. UAH	Current expenditures in current prices, thsd. UAH	TOTAL, thsd. UAH	TOTAL, ml. Euro
2007	3080687,6	6610318	9691005,6	1360,1
2009	3040732,7	8032734,5	11073467,2	940,82
2011	6451034,6	12039439,5	18490474,1	1706,2
2013	6038783,0	14339060,4	20377843,4	1880,9
2015	7675597,0	16915535,2	24591132,2	1031,6
2016	13390477,3	19098224,8	32488702,1	1118,9
2017	11025535,2	20466423,3	31491958,5	1009,7

Data source: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

Currently the economic and technological changes leading towards green economy objectives inside or outside the EU are proceeding too slowly; what is required is a much bigger, deeper, and more permanent change in the economy and the society to create both new opportunities and substitution processes across the economic structure. Ecological deficit was formed in the 90's and continues to portentous growth. Growing pressure on the ecosystems creates disintegration and distinction of natural habitats, threatens the biological diversity and wellbeing of humanity.

For Ukraine as well as for any European country, there are two basic scenarios:

- 1) health, income, quality of life of the population;
- 2) use of resources, wastes, pollution, environmental impact.

According to scientists, the concept of a "green economy" can be a decision. In fact, until the recognition of the "green" economy and "green" investment as a mechanism for sustainable development, it remained the privilege of rich countries.

The transition to such an economy can be provided by annual investments in the amount of 2% of world GDP (approximately \$1.3 billion) for 2012-2050. The simulation showed that the scenario of "green" investments will provide in 5-10 years higher annual growth rates than investments in business as usual [2].

Improving the environmental situation ceases to be a line in the expenditure of the state budget, but becomes the very essence of the new economic system. That is, the state forms new economic conditions for doing business that attract investments in the development of new "green" industries and the ecological transformation ("greening") of the traditional economy.

The annual turnover of the "green" economy in the EU is over 300 billion euros, equal to 2.5% of GDP. It already employs around 3.4 million people, which is 1.5% of all employed. A quarter of all

investments are directed in pure technology. For example, wind energy has the maximum increase in investment compared to other sectors of the EU economy in recent years.

Today there is ample evidence that the greening of the economy does not prevent the creation of material goods or jobs, and that investing a lot in the "green" sector are targets for the growth of financial well-being and employment.

Environmental investments can be accomplished by the synergistic effect and creation of new technologies. They are not just a financial or economic category. It includes, in addition to financial, intellectual, organizational, legal, social, technological and environmental resources. The concept of sustainable development requires the implementation of environmental investments in environmental projects at the national and supranational levels with the involvement of appropriate organizational, economic and financial mechanisms [3].

Public and private investments that reduce carbon pollution, increase resource efficiency, and prevent biodiversity loss need to be supported through targeted government spending and policy reforms [4].

To bring this about, it is important to study and understand enabling factors and mechanisms at the crossroads of policies and real economy dynamics that could accelerate and direct the transformation. Generally speaking, the transition from lower to higher levels of per capita income occurs over a long period of time, perhaps as much as a century, if not more. But the transition from destruction to enhancement of the environment may take place in a much briefer time period. For example, a population may be just at the enhancement threshold when rising incomes from trade expansion generate the necessary demand for environmental improvement [5]. The EU experience shows that the policy of sustainable development requires coordination of efforts not only of state authorities, but also of a wide range of NGOs, the "green" business, expert environment and mass media.

The other important issue is target group. The target groups of environmental policy are growing in number. Employers are starting to communicate to motorists in a businesslike approach within the frame work of the company's mobility plan. In the country side farmer's wives are confronted on the 'point of sale' with the choice for an environmental friendly product [6].

Acknowledgments

The paper is in framework of Jean Monnet Module «European business models: transformation, harmonization and implementation in Ukraine» № 587138-EPP-1-2017-1-UA-EPPJMO-MODULE (the joint project of National Technical University of Ukraine "Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute", Erasmus+ Jean Monnet Fund and Education, Audiovisual and Culture Executive Agency, supported by the EC). The work reflects the author's opinion and may not reflect the official position of the Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute, Erasmus+ Jean Monnet Fund and Education, Audiovisual and Culture Executive Agency and the EC.

References

1. Foresight and construction of the strategies of socio-economic development of Ukraine on mid-term (up to 2020) and long-term (up to 2030) time horizons, 2016, [online] Available at: <http://wdc.org.ua/sites/default/files/WDC-IASA-FORESIGHT-2016-EN.pdf> [Accessed 26 May 2018].
2. UNEP, 2011. Towards a Green Economy: Pathways to Sustainable Development and Poverty Eradication - A Synthesis for Policy Makers. [online] Available at: www.unep.org/greeneconomy [Accessed 14 May 2018].
3. Tyhenko V., Zhulavskiy A. Scientific-methodical approach to typology of environmental investments // Вісник СумДУ. Серія "Економіка". 2014. № 4. С. 21-18.
4. State policy of sustainable development on the principles of the "green" economy: Analytical note, 2016. [online] Available at: <http://www.niss.gov.ua/articles/1237/> [Accessed 22 May 2018].
5. Yandle, B., Vijayaraghavan, M., and Bhattacharai, M., 2002. The Environmental Kuznets Curve A Primer. PERC Research Study 02-1 [online] Available at: http://www.researchgate.net/publication/238343560_The_Environmental_Kuznets_Curve_A_Primer [Accessed 4 May 2018].
6. Environmental education and training in Europe, 1999, Background paper for the European Union Conference on EE&T in Europe, [online] Available at: http://www.vankempenconsultancy.com/html/resources/6D/6DD8C46E-3DE7-447F-BEA9-3074AF03DF56/EU_BG_Paper.pdf [Accessed 22 May 2018].

ВНУТРІШНІЙ КОНТРОЛЬ В БАНКАХ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ

Галина Побиванець

*студентка 4 курсу факультету фінансів та банківської справи,
Київський національний торговельно-економічний університет*

Система внутрішнього контролю відноситься до найважливіших елементів операційної та управлінської структури банку. Внутрішній контроль, будучи функцією управління, виступає засобом двостороннього зв'язку між об'єктами управління і органом управління, інформуючи про дійсний стан об'єкта і фактичне виконання управлінських рішень.

Основною його метою є об'єктивне вивчення фактичного стану справ у суб'єкта господарювання, виявлення та попередження тих факторів і умов, що негативно впливають на виконання прийнятих рішень і досягнення поставленої мети. [1].

Сутність внутрішнього контролю банку на нормативному рівні визначена Положенням про організацію внутрішнього контролю в банках України, затвердженим постановою Правління НБУ від 29.12.2014 року № 867. Згідно із даним Положенням, внутрішній банківський контроль – заходи (процедури) банку, спрямовані на забезпечення ефективності та результативності здійснення операцій банку, ефективності управління активами і пасивами, ризиками, забезпечення повноти, своєчасності та достовірності ведення бухгалтерського обліку та складання і надання фінансової, статистичної, управлінської, податкової та іншої звітності, запобігання шахрайству, комплаєнс тощо.

Внутрішній контроль дає змогу пересвідчитись, що банк працює згідно з розробленою стратегією і тактикою; операції здійснюються тільки після відповідного дозволу; активи зберігаються, а зобов'язання перебувають під контролем; фінансова та інша звітність містить повну, точну і своєчасну інформацію; менеджмент спроможний ідентифікувати, оцінювати, контролювати ризики та управляти ними [2].

Внутрішній аудит банківської діяльності в системі фінансового контролю, що представляє собою незалежну перевірку й експертну оцінку стану банку, які здійснюються спеціальним підрозділом служби аудиту, спрямований на організацію ефективного моніторингу системи внутрішнього контролю банку. У більшості українських банків, де створений відділ внутрішнього аудиту, його функції на сучасному етапі обмежуються контролем за правильністю ведення бухгалтерського обліку й відповідністю вимогам зовнішніх і внутрішніх нормативних документів, а також здійсненням комплексних перевірок філіалів[1].

Внутрішній аудит повинен бути незалежним від підрозділів банку, які він зобов'язаний перевіряти і мати відповідний статус всередині банку. У сучасних українських умовах внутрішній аудит, як правило, підпорядкований виконавчому керівництву банку, що значно обмежує ефективність його роботи. У західних банках начальник служби внутрішнього аудиту, за звичаєм, входить до складу Ради директорів банку. За внутрішній аудит, як правило, відповідає безпосередньо Голова Ради директорів. Таке місце в організаційній структурі забезпечує незалежність внутрішнього аудиту від будь-якого члена виконавчого керівництва. Начальник служби внутрішнього аудиту може бути також присутнім на окремих засіданнях Правління банку, але з правом лише дорадчого голосу. Водночас поширена практика, коли Голова служби внутрішнього аудиту є повноправним членом комітету з управління активами й пасивами банку [3].

На сьогодні в Україні запроваджується система комплаєнс-контролю. Термін «комплаєнс» почав використовуватись у вітчизняній банківській сфері досить недавно, тому за економічним змістом єдиного підходу до тлумачення терміна немає. На думку фахівців Міжнародної асоціації комплаєнсу (International Compliance Association), категорія комплаєнс описує здатність діяти відповідно до закону, набору правил та норм або встановлених вимог та внутрішніх процедур.

Комплаєнс – є інструментом системи внутрішнього контролю та елементом процесу корпоративного управління в банку. У свою чергу, під комплаєнс-контролем, який зазвичай ототожнюють з поняттям комплаєнсу, на нашу думку, слід розуміти комплексну систему

нагляду за тим, щоб банк діяв у відповідності з власними правилами (внутрішніми положеннями); чинним законодавством, принципами ділової етики, з метою убезпечення від комплаєнс-ризиків та ризику порушення функціонування банку в цілому.

Розробка ефективної системи комплаєнс-контролю в системі корпоративного управління в банку базується саме на ідентифікації комплаєнс-ризиків, правильне визначення яких, визначає подальший результат реалізації такої програми в дії. При цьому провідне місце у даному процесі займає визначення всього спектру ризиків як внутрішнього, так і зовнішнього середовища, що формують ключові індикатори до карти комплаєнс-ризиків. Організація ефективної системи комплаєнс, безперечно має впроваджуватися адекватно, враховуючи всі наявні рекомендації, практику зарубіжних банків. Ключовий акцент в системі комплаєнс-контролю нового типу – це комплексність, що передбачає поряд з організацією управління комплаєнс-ризиками банку, управління також операційним ризиком та ризиком репутації [4].

Таким чином, система внутрішнього контролю, будучи найважливішим елементом операційної та управлінської структури банку, має потребу в посиленні її дієвості через подальше вдосконалення нормативно-методичного забезпечення, поряд з обґрунтуванням правил раціональної організації. Це дозволить створити можливості для керівництва банку знижувати з її допомогою бізнес-ризик і готувати надійну звітність. Також, потрібно зважати на організацію внутрішнього контролю в банках інших країн, але обов'язково потрібно зважати на особливості нашої країни та підлаштовувати організацію внутрішнього контролю так, як буде найбільш вигідно саме для нашої країни.

Список використаних джерел

1. Кравченко О. В. Методологічні засади внутрішнього контролю в банках // Наукові записки. Серія "Економіка". 2016. №16. С. 378-383.
2. Спак Г. І., Фаріон Т. І. Система внутрішнього контролю банків України: стан та тенденції розвитку // Економічний аналіз. 2015. № 7. С. 166-169.
3. Урусова З. П. Внутрішній аудит і контроль операцій комерційних банків України // Сталий розвиток економіки. 2017. № 3. С. 278-282
4. Хуторна М.Е., Гелеверя В.В. Організація ефективної системи комплаєнс-контролю в банку // Фінансовий простір. 2015. №2(18). С.113-119.

ОСНОВНІ МОМЕНТИ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УКРАЇНІ

Олег Почужевський

к. т. н., доцент кафедри автомобільного транспорту,

Юлія Почужевська

магістрантка,

Криворізький національний університет

Зараз в Україні в активній фазі діє довгоочікувана реформа місцевого самоврядування та децентралізація влади, передбачена новою Державною стратегією регіонального розвитку до 2020 року [1], яка запровадила передачу більших повноважень і ресурсів на рівень територіальних громад. Так станом на квітень 2019 р. створено 808 громад. В Коаліційній угоді [2] серед головних напрямів з децентралізації та реформи місцевого самоврядування визначено створення самодостатніх громад як адміністративно-територіальних одиниць базового рівня, яке відбувається шляхом об'єднання територіальних громад. Все це супроводжується дедалі активнішим залученням широких верств суспільства до управління розвитком своїх громад.

При цьому саме новоутворені громади створюють перспективне майбутнє держави. У цих умовах, активна громадськість, а особливо депутати, мають бути досить освіченими у всьому різноманітті змін системи місцевого самоврядування.

Слід зазначити що позитивне здійснення реформ децентралізації, тісно зв'язане з появою нових місцевих політиків та службовців органів місцевого самоврядування, які будуть діяти в принципово нових умовах та які потребують нових знань, умінь і навичок. Це пов'язано, по першу із зміною статусу територіальних громад та тих перспективних завдань, що постають перед місцевою владою і самоврядуванням.

Провівши аналіз було встановлено, що крім позитивних моментів, в об'єднаних територіальних громадах існують серйозні труднощі, які у першу чергу пов'язані з ідентифікацією пріоритетів, і полягають у:

- погіршення якості та доступності публічних послуг внаслідок ресурсної неспроможності переважної більшості органів місцевого самоврядування здійснювати власні і делеговані повноваження;
- зношеність теплових, каналізаційних, водопостачальних мереж і житлового фонду та ризик виникнення техногенних катастроф в умовах обмеженості фінансових ресурсів місцевого самоврядування;
- складна демографічна ситуація у більшості територіальних громад (старіння населення, знелюднення сільських територій та монофункціональних міст) неузгодженість місцевої політики щодо соціально-економічного розвитку з реальними інтересами територіальних громад;
- нерозвиненість форм прямого народовладдя, неспроможність членів громад до солідарних дій, спрямованих на захист своїх прав та інтересів, у співпраці з органами місцевого самоврядування і місцевими органами виконавчої влади та досягнення спільних цілей розвитку громади;
- зниження рівня професіоналізму посадових осіб місцевого самоврядування, зокрема внаслідок низької конкурентоспроможності органів місцевого самоврядування на ринку праці, зниження рівня престижності посад, що призводить до низької ефективності управлінських рішень;
- корпоратизація органів місцевого самоврядування, закритість і непрозорість їх діяльності, високий рівень корупції, що призводить до зниження ефективності використання ресурсів, погіршення інвестиційної привабливості територій, зростання соціальної напруги;
- надмірна централізація повноважень органів виконавчої влади та фінансово-матеріальних ресурсів;
- відсторонення місцевого самоврядування від вирішення питань у сфері земельних відносин, посилення соціальної напруги серед сільського населення внаслідок відсутності

повсюдності місцевого самоврядування.

Для усунення негативних моментів, в основу об'єднання територіальних громад повинні бути покладено досягнення такого рівня спроможності, коли забезпечується мінімальний перелік стандартних послуг, передбачених для рівня громади за принципом субсидіарності. Це потребує оцінки перспектив та можливостей забезпечити самодостатність та спроможність до саморозвитку кожної громади з огляду на її ресурсний потенціал.

Зараз в Україні нову схему утворення територіальної організації місцевого самоврядування закладає Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» [3]. Метою Закону є встановлення порядку об'єднання територіальних громад сіл, селищ, міст та надання державної підтримки об'єднаним територіальним громадам; створення правових умов та можливостей для: 1) укрупнення шляхом добровільного об'єднання територіальних громад, що є важливим чинником посилення гарантій місцевого самоврядування, підвищення його ролі у вирішенні питань місцевого значення; 2) формування дієздатних територіальних громад, головним завданням яких має стати поліпшення забезпечення потреб громадян, оперативне та якісне надання їм базових соціальних та адміністративних послуг, поліпшення умов сталого розвитку відповідних територій, більш ефективне використання бюджетних коштів та інших ресурсів; 3) створення передумов для удосконалення системи органів місцевого самоврядування на відповідній територіальній основі.

Для досягнення мети Закону передбачає встановлення основних умов об'єднання територіальних громад, порядку його ініціювання, порядку утворення об'єднаної територіальної громади та порядку діяльності органів місцевого самоврядування в об'єднаній територіальній громаді до формування нових органів. Врегулюються питання правонаступництва, управління об'єктами комунальної власності, формування бюджету, форми державної підтримки, зокрема фінансової.

Так участь громадськості, територіальних громад, її органів та посадових осіб є потужним інструментом у вирішенні багатьох місцевих питань. В основі їх діяльності є захист інтересів громадян. Усе це забезпечує їх взаємну зацікавленість у тісному співробітництві. На жаль, залучення громадян до участі у вирішенні проблем на місцевому рівні ще не набуло значного поширення.

При цьому територіальні громади до цього часу не скористалися повною мірою своїми повноваженнями, чітко визначеними Конституцією України та чинним законодавством України. Серед основних причин слід виділити невпевненість – одну з характерних негативних рис, що притаманна жителям територіальних громад, які у вирішенні своїх повсякденних проблем сподіваються здебільшого на посадових осіб місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, у свою чергу, останні піддаються постійній критиці з боку громадськості стосовно неефективного та нераціонального управління на місцях. До іншої причини можна віднести таку негативну рису як очікування, що заважає населенню територіальних громад виявити активність через громадські ініціативи щодо покращення умов проживання та якості наданих послуг органами місцевого самоврядування.

Аналізуючи це гостре питання, було виявлено, що в Україні до найрозповсюджених форм залучення громадян до процесу прийняття управлінських рішень на місцевому та регіональному рівнях можна віднести збори громадян, місцеві ініціативи, залучення до процедури прийняття рішень органів самоорганізації населення та спеціально створених дорадчих органів громадського контролю при органах виконавчої влади (громадські ради). Для вирішення цього питання, на сучасному етапі законодавством України задекларовано цілий спектр прав громадян щодо забезпечення взаємодії влади з громадськістю. Однак, забезпечення ефективної реалізації цих прав повинно стати ключовим моментом, якому слід приділити належну увагу.

Список використаних джерел

1. Державна стратегія регіонального розвитку до 2020 року. URL: http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/strategiya_2015-a0536.pdf
2. Коаліційна угода. URL: http://espresso.tv/news/2014/10/29/koaliciyna_uhoda_quotnarodnoho_frontuquot_povnyy_tekst
3. Децентралізація та реформа місцевого самоврядування, регіональний розвиток: URL: <http://www.centreform.org/reformi/decentral%20%96zac%20%96ya-ta-reformam%20%96scevogo-samovryaduvannyareg%20%96onalnij-rozvitok.html>

БЕЗГОТІВКОВІ РОЗРАХУНКИ, АБО ЯК ОДНИМ ПОСТРІЛОМ ВБИТИ ЗАЙЦІВ «КОРУПЦІЯ» ТА «ТІНЬОВА ЕКОНОМІКА»

Тетяна Присецька

*Головний державний ревізор-інспектор,
ГУ ДФС у Донецькій області*

Тенденція сьогодення на збільшення обсягів безготівкових операцій в Україні, яку провадить Національний банк України (далі НБУ), є беззаперечно вірною, адже вона забезпечить не тільки державний контроль за здійснюваними операціями, але й допоможе вивести з «тіні» малий та мікробізнес, зменшити корупцію, збільшить рівень економічних свобод українців.

За даними НБУ у 2018 році обсяг безготівкових операцій населенням становить 45,1% (або 1,3 трлн.грн.), що вже на 5,8% більше аналогічного показника за 2017 рік. Зростання забезпечене наступними інструментами:

- збільшення ліміту на готівкові розрахунки з 150 тис.грн. у 2015 році до 50 тис.грн. у 2017 році. Навесні п.р. має вирішитись питання щодо збільшення до 15 тис.грн.;
- законодавча стимуляція встановлення платіжних терміналів бізнесом, у тому числі платників єдиного податку;
- розвиток культури безготівкових платежів, зокрема спрощення та удосконалення самої процедури, реалізація таких розрахунків за користування міським транспортом та ін.

Щодо порівняння обсягів безготівкових операцій у розвинених державах світу, то бачимо, що лідером (за даними ще на 2015 рік) є Бельгія з обсягом таких операцій у 93%, у Франції – 92%, Канаді – 90%, Великобританії та Швеції – 89%. До речі на 2018 рік доля готівкових операцій у Швеції становить лише 2 відсотки.

Отже, розуміючи, що мінімізація обсягів готівкових операцій має багатоцільову направленість, необхідним є впровадження паралельних заходів та визначення цих цілей. По-перше це має бути виведення з тіньового обігу коштів, отриманих незаконним шляхом та приведення до оподаткування у той чи інший спосіб недобросовісно отриманих доходів. Тобто, враховуючи, що станом на 1 січня 2019 року за даними НБУ в обігу готівки перебуває 400,1 млрд.грн., операції з якими не можна ані відслідковувати, ані контролювати, можна припустити, що на частину з цих коштів кожної години здійснюються операції з придбання та реалізації товарів і послуг, доходи з яких не оподатковуються. Розміщення цих коштів населенням на своїх розрахункових рахунках та подальше їх використання у безготівковій формі надасть можливість:

- 1) автоматизувати та спростити процес утримання податків і зборів при операціях конкретного характеру (купівлі/продажу рухомого та нерухомого майна, прав власності та ін., отриманні спадщини, отриманні виграшу);
- 2) контролювати правомірність здійснених операцій (перерахування та отримання коштів в якості неправомірної вигоди тощо);
- 3) здійснювати автоматичний відбір та відстеження операцій, які вказують на ведення незареєстрованої підприємницької діяльності.

По-друге, стимулювання розвитку банківської системи України для забезпечення її надійності та кризостійкості, популяризація банківських послуг шляхом ребрендингу реноме. По-третє, це налагодження тісного професійного зв'язку та прозорого співробітництва фінансових установ та державних контролюючих органів з метою забезпечення основних функцій, покладених на ці органи. Четверте – забезпечення сприятливих умов для населення у користуванні банківськими послугами та недопущення односторонньої вигоди шляхом встановлення високих комісійних за здійснювані транзакцій тощо.

П'яте – зменшення витрат на обслуговування готівки. У 2016 р. друк грошей для НБУ коштували 1,3 млрд. грн., а послуги інкасації для суб'єктів підприємництва - від 3 тис.грн. за місяць. Шосте – кібербезпека, як природна необхідність банківської системи при запланованих змінах. Сьоме, як очікуваний наслідок від зменшення готівкових коштів у населення, – скорочення злочинності (пограбувань) заради заволодіння грошима.

Основним та очевидним бар'єром для набуття статусу України прогресивної «безготівкової» держави з прозорою та вдалою економікою в умовах повного сприяння державного апарату – низький рівень фінансової культури українців та підсвідома невпевненість у доброзичливості державних систем до населення.

Цікавим є факт, що при написанні цієї статті було з'ясовано, що засоби масової інформації висвітлюють вказані вище обмеження на проведення готівкових операцій здебільшого як метод тиску та обмеження прав населення. Так, сайт ubr.ua розглядає зміни як ворожнечі, як «війна готівці»[9], «неприємності для населення»[9]. У тематичній статті сайту protocol.ua, в якості труднощів розглядається сам факт неможливості отримання коштів у готівковій формі (працівникам від роботодавців, в якості кредитів та займів) та пропонується здійснювати операції розбиваючи суми. Інтернет-ресурс відомого телевізійного каналу 112.ua роблячи розгорнутий аналіз змін, що відбуваються у напрямку зменшення обігових коштів у формі готівки наполягає, що ці зміни вигідні державному бюджету, державній фіскальній службі, НБУ, зокрема через те, що це спрощує ідентифікацію доходів громадян. Проте, у жодній статті не вдалося знайти висновку, що такі зміни вигідні перш за все громадянам України та є шляхом до збільшення прозорості та зростання самої економіки, зменшення корупції, повноти наповнення бюджету України для реалізації основних функцій Держави, у тому числі збільшення добробуту населення. Потреба у ідентифікації доходів громадян виникла через недобросовісну фінансову діяльність багатьох з нас.

Отже, запорукою та фундаментом для досягнення намічених змін є популяризація та висвітлення особистих вигід населенню від сумлінної фінансової діяльності кожного українця, досягнення партнерських відносин Держава–Громадянин. Ці заходи вже мають впроваджуватись, адже ментальність, сформована під впливом різноманітних факторів, історичних особливостей соціально-економічного розвитку регіонів країни, - це особливість, яка не зміниться за 3-5 років.

Список використаної літератури

1. Самые популярные - банкноты по 200 гривен и монеты по 10 копеек. НБУ сообщил, сколько денег на руках у украинцев [URL:https://strana.ua/news/183184-v-nbu-otchitalis-o-400-milliardakh-hriven-na-rukakh-u-ukraintsev.html](https://strana.ua/news/183184-v-nbu-otchitalis-o-400-milliardakh-hriven-na-rukakh-u-ukraintsev.html)
2. В НБУ подсчитали, сколько у населения на руках наличных гривен [URL:https://economics.unian.net/finance/10422042-v-nbu-podschitali-skolko-u-naseleniya-na-rukah-nalichnyh-griven.html](https://economics.unian.net/finance/10422042-v-nbu-podschitali-skolko-u-naseleniya-na-rukah-nalichnyh-griven.html)
3. «Борьба с «тенью»: к чему приведет органичение расчетов наличкой»/ Юрий Григоренко/05.03.2019 [URL:https://112.ua/statji/borba-s-tenyu-k-chemu-privedet-ogranichenie-raschetov-nalichkoy-482839.html](https://112.ua/statji/borba-s-tenyu-k-chemu-privedet-ogranichenie-raschetov-nalichkoy-482839.html)
4. Заберите деньги: как в Украине работает инкассация/ Валерия Давыдова/ 28.09.2016 [URL:https://delo.ua/economyandpoliticsinukraine/zaberite-dengi-kak-v-ukraine-rabotet-inkassacija-323144/](https://delo.ua/economyandpoliticsinukraine/zaberite-dengi-kak-v-ukraine-rabotet-inkassacija-323144/)
5. Пять стран, которые избавились от наличных/24.04.2018 [URL:https://vc.ru/promo/36743-pyat-stran-kotorye-izbavilis-ot-nalichnyh](https://vc.ru/promo/36743-pyat-stran-kotorye-izbavilis-ot-nalichnyh)
6. Центробанк Швеции: «В экономике Швеции остался всего 1% наличных денег»/ Кирилл Иртлач/30.11.2018 [URL:https://itc.ua/blogs/tsentrobank-shvetsii-v-ekonomike-shvetsii-ostalsya-vsego-1-nalichnyih-deneg/](https://itc.ua/blogs/tsentrobank-shvetsii-v-ekonomike-shvetsii-ostalsya-vsego-1-nalichnyih-deneg/)
7. Как устроен украинский рынок безналичных операций — данные НБУ/ Михаил Сапитон/27.11.2018 [URL:https://ain.ua/2018/11/27/nbu-beznalichnyi-rynok/](https://ain.ua/2018/11/27/nbu-beznalichnyi-rynok/)
8. Стало известно, сколько НБУ тратит на печать денег/18.08.2017 [URL:https://psm7.com/news/stalo-izvestno-skolko-nbu-tratit-na-pechat-deneg.html](https://psm7.com/news/stalo-izvestno-skolko-nbu-tratit-na-pechat-deneg.html)
9. Что в Украине будет с наличными деньгами?/ Вита Филонич/20.04.2016 [URL:https://ubr.ua/finances/banking-sector/chto-v-ukraine-budet-s-nalichnymi-dengami-396039](https://ubr.ua/finances/banking-sector/chto-v-ukraine-budet-s-nalichnymi-dengami-396039)
10. Нацбанк Ограничит расчеты наличными/ Юрий Павлов/28.02.2019 [URL:https://ubr.ua/finances/finance-ukraine/natsbank-ohranichit-raschety-nalichnymi-3880740](https://ubr.ua/finances/finance-ukraine/natsbank-ohranichit-raschety-nalichnymi-3880740)
11. Борьба с наличными. К чему приведет уменьшение лимита кэш-операций/ Денис Вергун /04.03.2019 [URL:https://protocol.ua/ru/borba_s_nalichnimi_k_chemu_privedet_umenshenie_limita_kesh_operatsiy/](https://protocol.ua/ru/borba_s_nalichnimi_k_chemu_privedet_umenshenie_limita_kesh_operatsiy/)

ОСОБЛИВОСТІ ОПОДАТКУВАННЯ ІНТЕРНЕТ ТОРГІВЛІ В УКРАЇНІ

Вадим Ратинський

к.е.н., ст. викл. кафедри бухгалтерського обліку та аудиту

Уляна Дмитрів

к.е.н., ст. викл. кафедри бухгалтерського обліку та аудиту

Тернопільський національний технічний університет ім. І. Пулюя

Актуальність теми. В роки стрімкого розвитку інформаційних технологій в мережі Інтернет з'являється велика кількість електронних магазинів з яких можна вибрати та замовити потрібний товар чи послугу. Одночасно з розвитком такого бізнесу постає питання системи його оподаткування. Такий вид купівлі-продажу товару та послуг є достатньо специфічним в сфері підприємницької діяльності України.

Метою статті є з'ясування поняття «інтернет-бізнес», «інтернет-магазин» та визначити систему оподаткування інтернет-магазинів.

На сьогодні інтернет-бізнес є найвигіднішим інструментом продажу, який має успіх у всьому світі. Серед можливостей та переваг виокремлюють ось такі: зниження витрат і збільшення прибутку від підприємства; на сайті рекламуються товари та послуги, приймаються замовлення; пропонуються різні варіанти оплати замовлених товарів, магазин працює без вихідних і перерви; віртуальна площа для розміщення товарів практично необмежена; покупець має доступ до розміщеного на сайті товару в режимі реального часу і з будь-якого місця на земній кулі, де є інтернет; вартість і строк створення віртуального магазину набагато менші; відсутність у потребі отримання численних дозволів та візитів контролюючих органів.

Розглянемо детальніше, що таке інтернет-бізнес.

Результати досліджень. Інтернет-бізнес – це сукупність всіх видів комерційної діяльності та ділової активності в рамках електронної мережі Інтернет зі своєю специфікою і можливостями, з метою задоволення потреб користувачів мережі.

Найпоширенішою формою інтернет-бізнесу є інтернет-магазин — місце в інтернеті, де відбувається прямий продаж товарів споживачеві (юридичній або фізичній особі), враховуючи доставку. При цьому розміщення споживачької інформації, замовлення товару і угода відбуваються там же, всередині мережі, на сайті інтернет-магазину. У 1990 році Тім Бернерс-Лі створив перший веб-сервер і браузер. Він був відкритий для комерційного використання в 1991 році

Як і для будь-якого бізнесу, для початку торгівлі через інтернет необхідно зареєструватися суб'єктом підприємницької діяльності – фізичною особою, або створити юридичну особу та стати на облік в органах державної фіскальної служби.

Якщо ви збираєтеся починати бізнес самостійно, і заплановані обсяги доходів на перших етапах будуть невисокі, цілком достатньо буде зареєструватися як фізичної особи підприємця (далі – ФОП).

Якщо партнерів декілька, і ви хочете зафіксувати частку участі кожного і розподіл доходів від участі в бізнесі відповідно до розміру внесків, то слід реєструвати юридичну особу, найбільш зручною формою в цьому випадку товариство з обмеженою відповідальністю (далі – ТОВ).

На початковій стадії відкриття інтернет-магазину, можна зареєструватися як ФОП, оскільки до плюсів можна віднести:

- підприємець вільно може розпоряджатися заробленими грошима (можна зняти кошти з рахунку в будь-який момент);
- нескладна процедура реєстрації та припинення фізичної особи-підприємця;
- нескладний облік доходів і витрат ;
- підприємці викликають менший інтерес для контролюючих.

Оподаткування інтернет-магазину будується на нормах, закріплених Податковим кодексом України, який передбачає дві системи оподаткування загальну, шляхом сплати податку на прибуток, та спрощену, шляхом сплати єдиного податку.

Загальна система оподаткування надає широкі можливості підприємницької діяльності, не передбачає будь яких обмежень. При цьому юридична чи фізична особа сплачує всі податки які передбачені податковим кодексом щодо кожного виду діяльності, ведеться повний облік доходів та витрат.

Так як більшість інтернет магазинів функціонують у сфері торгівлі, їм вигідніше перебувати на спрощеній системі оподаткування, при цьому бути платником єдиного податку другої або третьої групи.

Основними перевагами спрощеної системи оподаткування є: простота нарахування єдиного податку, спрощене ведення обліку і відносна простота заповнення звітності, звільнення від сплати деяких податків та обов'язкових платежів, можливість бути платником ПДВ за власним бажанням.

Недоліки спрощеної системи оподаткування є: обмеження за видами діяльності, обмеження з отриманого прибутку, обмеження стосуються кількості найманих працівників, негативні нюанси роботи фізичних осіб підприємців з юридичними особами, які перебувають на загальній системі оподаткування, розмір податку для платників першої та другої групи не залежать від результатів діяльності.

Якщо звернутися до практики українських інтернет-магазинів, то, можна знайти чимало прикладів, які свідчать про застосування тих чи інших способів оптимізації оподаткування. Повсюдною практикою є оформлення розрахункових документів не від імені інтернет-магазину, на сайті якого було розміщено замовлення, а від імені тієї чи іншої фізичної особи-підприємця, причому таких підприємців під однією вівіскою може бути необмежена кількість.

Отже, можна зробити висновок, що система оподаткування інтернет-бізнесу така ж сама як і звичайного бізнесу в Україні. Фіскальна служба застосовує ті ж самі засоби контрольно-перевірочної роботи до Інтернет торгівлі, що і вона застосовує до інших торгівельних компаній.

Список використаних джерел

1. Степанов А. Відкриття інтернет-магазину: перспективний startup. URL: <http://yur-gazeta.com>
2. Де інтернет-магазину вигідніше платити податки? URL: <http://forbes.net.ua/ua/>
3. Доманчук О. Правові основи організації діяльності інтернет-магазину. URL: <http://jurist-blog.com.ua>
4. Федоричак В. Бізнес в Інтернеті: види та приклади. URL: <http://lemarbet.com/ua/otkrytie-internet-magazina/biznes-v-internete-vidy-primery/>

DIGITAL PUBLIC PROCUREMENT: E XPERIENCE OF THE EU AND UKRAINE

Nataliya Synyutka

*PhD in Economics, doctoral student of Department of Taxes and Fiscal policy,
Ternopil National Economic University*

E-Public procurement reform is cited as the most successful example of reforms in Ukraine. It has, therefore, become common by saying "public procurement reform" to mean ProZorro e-procurement system and its achievements [4, 5].

In developed countries, typically, procurement spending represents some 10 to 20 per cent of GDP and accounts for up to 50 per cent of direct government expenditure. Effective functioning of this sector, rational expenditure of public funds on public purposes is a strategic task for modern Ukraine and the global world. Corruption, lobbyism, lack of transparency in the field of public consumption causes vulnerability of state institutions, impedes socio-economic development, distorts the competitive business environment.

In our opinion, the concept of "public procurement" in comparison with the concept of "state procurement" is wider as it extends the circle of institutions that, through procurement activity, provide the needs of the state or territorial communities. Public procurement includes the purchase of both goods and works and services.

For Europe, public procurement is a central tool of demand-side politics to boost sustainable development. They are regulated by European directives in the area of public procurement (2014/23/EU, 2014/24/EU, and 2014/25/EU). According to statistical data by OECD (2016), the share of state procurement in the gross domestic product of developed economies fall in the range from 8% (Switzerland) to 21% (the Netherlands). In Ukraine, this indicator is 15%, in Poland - 8%. Such large volumes show that state procurement can significantly affect the expenses and consumption of society, stimulate innovation and new technologies [6, p.104]. For some sectors of the economy - sector of healthcare, education, and defense industries - state procurement is the most important or only possible source of sales.

At the end of the XX century, in the globalized world, arises the innovative digital paradigm or the "gig" economy in which the information dominates [3]. The processes of globalization and digitalization intensify and radicalize, thereby provoking the transformation of the structure and the format of labor, business, as well as employment as a consequence of the expansion of network structures due to technological innovations.

Fiscal policy, public revenues and expenditures also do not stay away from digital changes. The main consequence of the first phase of digitalization in the financial sector is the creation of powerful databases on income and expenses of business entities. Government institutions, in turn, gain access to this enormous and ever-larger body of information.

The new European Public Procurement Directives pave the way for the digitalisation of public procurement. Their impact goes beyond the simple uptake of electronic tools with digitalisation simplifying the entire procurement cycle for businesses and public buyers.

Beyond reducing administrative burden, using of digital tools can contribute to greater transparency in public spending, improved access to market opportunities and better value for money.

The transition to e-procurement was expected to continue until October 2018, when e-Submission would become mandatory for all types of public procurement. Some examples of the European Commission's initiatives for boosting the uptake and interoperability of e-procurement solutions include:

1. The European Single Procurement Document (ESPD)
2. E-Certis sheds light on certification requirements across EU countries
3. Towards an EU-wide integrated e-procurement ecosystem
4. The long term vision: The 'once-only' principle [1, 9].

Actually, the digitalization (or digitization) of public expenditure procedures, the creation of special trading platforms and platforms for this, in our opinion, provides an exceptional opportunity to

reduce corruption risks, transaction expenses as a result of scaling operations, and stimulating fair competition by increasing the number and quality of participants on both sides etc.

It is important that the use of the electronic system in accordance with the Law of Ukraine is mandatory only for so-called superthreshold purchases (goods and services in the amount of over 200 thousand UAH, work - more than 1.5 million UAH). In case of procurements of goods, works and services in the amount less than 50 thousand UAH, the report on concluded contracts in the system of electronic procurements is not subject to mandatory promulgation in the ProZorro system [4]. The new principles of public tendering procedures have become: fair competition between participants, prevention of corruption, economy and efficiency, openness and transparency at all stages, non-discrimination of participants, objective and impartial proposals.

Table 1

Descriptive statistics of public procurement (PP) market in Ukraine in 2016 – I quarter 2019

Descriptive measures	Period			
	2016	2017	2018	I quar. 2019
Volume of PP (in UAH bln)	273.31	777.9	1010	272.2
Dynamics (previous period = 100)	117.0	284.6	129.8	119.8
Number of contracts (ths)	408.45	1030	1250	350.04
Dynamics (previous period = 100)	411.1	252.2	121.4	112.6
Average volume per one PP (in UAH)	669.14	755.24	808.00	777.63

Source: Author's own elaboration based on information from the Prozorro Information System [5]

The public procurement sector is growing dynamically over the analyzed period and by market volumes, the growth rates ranged from 117.0% to a record 284.62% in 2017. If in 2015 the entire public procurement market of Ukraine amounted to 211, 2 billion UAH (8.8 billion dollars USA), then in 2018 it exceeded 1 trillion UAH (about 36.5 billion dollars USA). The unprecedented increase in public procurement volumes by 4-5 times in a country for the incomplete 3 years is to a large extent due to the namely the establishment of an electronic platform ProZorro.

For comparison: the Polish PP market in 2015, according to the Polish Public Procurement Office, was estimated at 116.3 billion PLN and 107.4 billion PLN in 2016, which is respectively 29.08 and 26.85 billion dollars USA [6].

It's clear that ProZorro's platform is not ideal, it needs daily analysis, refinement and troubleshooting. In public procurement, there is also a problem of incompetence, lack of skills and experience in implementing the tender procedure by employees of ministries and departments, bodies of local self-government: village councils and just formed united territorial communities (UTC).

References

1. Digital revolutions in public finance (2017) / editors: Sanjeev Gupta, Michael Keen, Alpa Shah, and Geneviève Verdier. Washington, DC: International Monetary Fund. 343 p. URL: <https://www.imf.org/en/Publications/Books/Issues/2018/04/02/Digital-Revolutions-in-Public-Finance-44925>.
2. Fisher, Ronald C. (1997) The Effects of State and Local Public Services on Economic Development. *New England Economic Review* (Mar/Apr): 53–82pp.
3. Negroponte, N. (1995) Being Digital. New York: Knopf.
4. On Public Procurement: Law of Ukraine dated 12.04.2016 No. 10778. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19>.
5. Prozorro Information System [Electronic Resource]. Retrieved from: <https://bi.prozorro.org/sense/app>.
6. Starzyńska, W. (2018) The Public Procurement and Innovativeness of Economy. The Perspective of Buying Agencies in Poland. *Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska Lublin, Sectio H*, Vol 52, N 4. DOI:10.17951/h.2018.52.4.103-112.
7. World Bank. (2005) Public Sector Governance and Accountability Series: Public Services Delivery / edited by Anwar Shah. Washington, DC. 220 p. DOI: 10.1596/978-0-8213-6140-5.

8. World Bank Group. (2017) Benchmarking Public Procurement 2017: Assessing Public Procurement Regulatory Systems in 180 economies. URL: <http://bpp.worldbank.org/reports>.

9. Electronic public procurement will reduce administrative burden and stop unfair bidding. URL: http://ec.europa.eu/growth/content/electronic-public-procurement-will-reduce-administrative-burden-and-stop-unfair-bidding-0_en

ГРОМАДСЬКИЙ БЮДЖЕТ – ІННОВАЦІЙНИЙ ІНСТРУМЕНТ БЮДЖЕТНОЇ СИСТЕМИ

Наталія Станіславчук
викладач

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

Для сталого розвитку української держави основою має стати консолідація сучасного українського суспільства. Українське суспільство характеризується надмірною нерівністю населення, яка є перешкодою для внутрішньої солідарності української нації, економічного зростання та розвитку. У ринкових умовах не можна покладати всі надії на вирішення соціальних питань на державну владу, разом з тим, проблеми підвищення якості життя населення, і особливо боротьба з бідністю, не можуть вирішуватися тільки за рахунок громадян.

Нова можливість для громадян впливати на соціально-економічні процеси держави і брати участь в управлінні є реалізація партиципаторного підходу фінансування. Участь суспільства у фінансуванні соціальної, культурної, освітньої, житлово-комунальної та інших сфер передбачає скорочення витрат держави і їх перенесення на населення.

Розвиток України на сучасному етапі залежить від спроможності територіальних одиниць до саморозвитку. Забезпечення стійкого соціально-економічного розвитку регіонів та територіальних громад залежить від ефективної системи управління, розвитку реального сектора економічної структури території. Реалізація цих завдань великою мірою залежить від повноважень органів місцевого самоврядування, спроможності їх ефективно акумулювати та використовувати фінансово-економічний потенціал території, здатності забезпечити задоволення інтересів громадян у різних сферах життєзабезпечення та надання якісних соціальних послуг [3].

В сучасних умовах обмеження бюджетних витрат, які привели до оптимізації елементів всіх рівнів бюджетної системи України, органи місцевої влади зіткнулися з проблемою виконання сукупностей завдань в сфері розвитку територій в рамках відповідних програм. Актуальною стала реалізація такої бюджетної політики, яка дозволяє спрямувати кошти на фінансування першочергових проблем, вирішення яких не може бути відкладено, на думку населення.

У більшості суб'єктів України вплив громадян на бюджетний процес обмежується публічними слуханнями бюджету, які часто не надають можливостей для взаємодії влади і суспільства.

Основна ідея партиципаторного виду бюджету – залучити до обговорення й вирішення проблем територіальної громади самих її мешканців, особливо тих, хто зазвичай через найрізноманітніші причини надає перевагу тому, щоб не контактувати з владою. У разі якщо членів громади вдається залучити, то частина рішень, важливих для громади, розпочинає ухвалюватися не лише чиновниками. Можливість уплинути на низку рішень місцевої влади в робочому порядку отримує кожен член територіальної громади [2].

Приймаючи рішення про впровадження громадського бюджету в Україні, ініціатори були мотивовані довгостроковими змінами, котрі виникають в процесі партиципаторного бюджетування. Впровадження громадського бюджету в територіальних громадах гальмується певними проблемами: низькою громадянською активністю; відсутністю досвіду реалізації проектів; наявністю довгострокових нереалізованих проектів у територіальній громаді; бюрократичними процедурами, до перебігу яких складно внести зміни; відсутністю відповідної освіти всіх учасників процесу – як мешканців, так і посадових осіб місцевого самоврядування.

Позитивними аспектами запровадження механізму «партиципаторного бюджету» є:

- поінформованість населення щодо планів розвитку громади;
- раціоналізація заходів та дій з використанням нових рішень, запропонованих мешканцями;
- зростання рівня задоволення діями органів місцевого самоврядування, відповідно зростання довіри мешканців;

- у процесі реалізації проектів громадського бюджету можуть з'явитися нові громадські лідери;
- отримання громадянами нових компетенцій, пов'язаних з участю в громадському житті.

Специфіка партиципаторного бюджетування в порівнянні з іншими формами, способами розробки та реалізації місцевих бюджетів полягає в тому, що досліджуваний процес впливає на можливості розвитку відповідних територій за рахунок отримання гарантованих проектних міжбюджетних трансфертів з регіонального бюджету на вирішення найбільш «гострих» питань місцевого значення в конкретному місті, районі, громаді.

З метою покращення відкритості бюджетної системи України потрібно визначити склад комплексу заходів державного регулювання і створення умов для розвитку партиципаторного бюджетування.

Список використаних джерел

1. Participatory Budgeting Worldwide, URL: http://www.in-loco.pt/upload_folder/edicoes/1279dd27-d1b1-40c9-ac77-c75f31f82ba2.pdf
2. Белец Ж. А. Партиципаторне бюджетування як інноваційний демократичний інструмент участі громадян в управлінні справами територіальних громад // Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування. 2016. № 1. С. 1–15. URL: http://el-zbirn-du.at.ua/2016_1/19.pdf
3. Мовчанюк А. В. Особливості функціонування спроможної територіальної громади в умовах децентралізації влади // Modern Economics. 2019. Вип. 13. С. 174-179. URL: <http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/5648>

ПОКАЗНИКИ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ БЮДЖЕТНИХ ПРОГРАМ ПІДТРИМКИ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Ірина Титарчук

к.е.н., доцент кафедри фінансів

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Аграрний сектор економіки України займає вагомую частку у валовому виробництві країни та є однією з найбільш експортоорієнтованих галузей. За даними Мінагрополітики було створено:

- понад півтисячі нових фермерських господарств;
- понад 3 тис. додаткових робочих місць у галузі садівництва;
- понад 20 тис. робочих місць в сезон та в сумісних із садівництвом галузях;
- 3,8 тис. га нових насаджень зерняткових, кісточкових, горіхоплідних, суниці, ягідних кущових, виноградників (229 га), хмільників;
- близько 4 тисяч фермерських господарств скористалися фінансовою підтримкою;
- суб'єктами господарювання АПК за рахунок здешевлення кредитів буде залучено пільгових кредитів у сумі 8,8 млрд грн.

За даними Держстату, в 2018 році виробництво сільськогосподарської продукції в Україні у порівнянні з 2017 роком зросло на 7,8%. Протягом 2018 року вітчизняні господарства наростили виробництво продукції рослинництва на 10,7% що сприяло високим врожайам та рекордним валовим зборам. Міністерство наголошує, що цьому сприяло виконання програм державної підтримки сільського розвитку та розвитку сільських територій.

Законом України «Про Державний бюджет України на 2018 рік» Міністерству аграрної політики та продовольства України як головному розпоряднику бюджетних коштів затверджено бюджетні призначення на здійснення видатків за 27 бюджетними програмами та на повернення/надання кредитів за 7 бюджетними програмами [1]. До кожної програми формується набір результативних показників, що характеризують хід її реалізації, ступінь досягнення поставленої мети та виконання завдань бюджетної програми. Результативні показники мають:

- визначатися на підставі стратегічних цілей головного розпорядника та очікуваних показників результату його діяльності на середньостроковий період з урахуванням фактично досягнутих показників у попередніх бюджетних періодах і виходячи із тенденцій розвитку відповідної галузі економіки (сфери діяльності, регіону) та прогнозу її розвитку на перспективу;
- формулюватися чітко та однозначно, бути зрозумілими та доступними для сприйняття широкими верствами населення;
- висвітлювати кількісні та якісні характеристики результатів, яких планується досягти за відповідний бюджетний період;
- характеризувати виконання кожного завдання бюджетної програми та реалізацію кожного напрямку використання бюджетних коштів;
- об'єктивно та реалістично відображати особливості та специфіку діяльності головного розпорядника, висвітлювати результати його діяльності в галузях (сферах діяльності);
- бути вимірюваними, надавати можливість порівняння за окремі бюджетні періоди, порівняння з аналогічними показниками інших бюджетних установ, мати кількісне вираження в одиницях виміру, які відповідають змісту показника;
- підтверджуватися офіційною державною статистичною, фінансовою та іншою звітністю, даними бухгалтерського, статистичного та внутрішньогосподарського (управлінського) обліку, що є джерелами інформації для визначення результативних показників, або розраховуватися за допомогою математичних дій з показниками таких звітності та обліку.

Існує 4 групи результативних показників, яких головний розпорядник бюджетних коштів має дотримуватись [2]: показники затрат; показники продукту; показники ефективності; показники якості.

На основі проведеного аналізу бюджетних програм Мінагрополітики на 2018 р. можна зробити такі загальні висновки:

- в цілому показники затрат та продукту відповідають вимогам наказів Мінфіну від 29 грудня 2002 року № 1098 «Про паспорти бюджетних програм» та від 10 грудня 2010 року № 1536 «Про результативні показники бюджетної програми» [2];

- показники ефективності та якості не за всіма бюджетними програмами відповідають вимогам нормативно-правових актів, а саме: не висвітлюють послаблення негативних чи посилення позитивних тенденцій в економіці, користь для суспільства від реалізації бюджетної програми; ефективність надання державних послуг;

- оскільки стратегічні цілі Мінагрополітики та очікувані показники результату діяльності на середньостроковий період не відображають всі напрями, визначені в програмних та стратегічних документах, то і результативні показники бюджетних програм не містять всі індикатори виконання стратегічних завдань. Зокрема, не відображено в паспортах такі напрями як: диверсифікація економічної діяльності у сфері с/г; розвиток експорту; сталий розвиток сільських територій; розвиток органічного виробництва; технологічне оновлення та розвиток АПК (впровадження інновацій); реформа рибальства; реформування лісового господарства тощо;

- результативні показники не відповідають вимогам щодо запровадження гендерно орієнтованого бюджетування. Відповідно до Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2017–2020 роки система результативних показників має удосконалюватися для чіткого відображення рівня досягнення стратегічних цілей та користі для отримувачів державних послуг, у тому числі шляхом запровадження гендерно орієнтованого підходу [3];

- за деякими бюджетними програмами кількість результативних показників занадто велика, але вони не висвітлюють якісні характеристики результатів. Загальна кількість результативних показників проаналізованих 25-ти бюджетних програм у 2018 році – 489 шт., у тому числі: показники затрат – 117 шт, показники продукту – 172 шт, показники ефективності – 107 шт, показники якості – 93 шт;

- за деякими бюджетними програмами з надання державної підтримки результативні показники не відображають вплив спрямованих сільськогосподарським товаровиробникам бюджетних коштів на розвиток аграрного сектору, отримання економічного та соціального ефекту, у тому числі залежності від обсягів витрачених коштів на держпідтримку та обсягами виробленої продукції.

Для удосконалення формування результативних показників бюджетних програм Мінагрополітики необхідно здійснити узгодження стратегічних цілей бюджетних програм Мінагрополітики з усіма стратегічними пріоритетами, визначеними в основних програмних та стратегічних документах; переглянути та, за необхідності, включити нові напрями та результативні показники до бюджетних програм, які будуть відповідати індикаторам реалізації стратегічних цілей; сформувати нові напрями бюджетних програм з дотриманням до принципів середньострокового бюджетного планування; врахувати показники, які характеризують діяльність, спрямовану на вирішення існуючих гендерних проблем тощо.

Загалом слід проводити аналіз результативних показників бюджетних програм з метою оптимізації їх кількості, поліпшення інформативності і якості та узгодження із стратегічними документами, що регламентують діяльність головних розпорядників бюджетних коштів.

Список використаної літератури

1. Про Державний бюджет України на 2018 рік: Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2246-19>
2. Про результативні показники бюджетної програми: Наказ Міністерства фінансів України від 10.12.2010 №1536. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1353-10>
3. Про затвердження плану заходів з реалізації Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2017-2020 роки: Розпорядження КМУ від 24 травня 2017 р. № 415-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/415-2017-%D1%80>

РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ

Зоя Тітенко

к.е.н., старший викладач кафедри фінансів

Національного університету біоресурсів і природокористування України

В сучасних умовах розвитку країни, падіння рівня доходів населення, збільшення прихованого безробіття та зростання чисельності соціально вразливих верст населення на перший план виходить цілий ряд соціальних проблем які потребують першочергового вирішення, зокрема, високі комунальні тарифи, проблеми медицини, скорочення рівня соціальної захищеності населення. Сучасні економічні процеси вимагають інноваційних рішень, які забезпечать вирішення цілого ряду нагальних проблем. Для вирішення зазначених питань, а також забезпечення соціальної стабільності країни потрібно сформувати ефективний механізм активізації суспільства, який передбачає розвиток соціального підприємництва. В даному аспекті все більшої актуальності набуває забезпечення ефективного функціонування та розвитку соціального підприємництва, як одного із основних інструментів вирішення першочергових соціальних проблем.

Соціальне підприємництво є різновидом підприємницької діяльності, прибутки якого спрямовані головним чином на розвиток бізнесу, громадські справи чи на вирішення гострих суспільних, соціальних проблем. Як суспільне явище воно з'явилося у західноєвропейських країнах у другій половині XVIII ст. Проте його легалізація як соціального інституту відбулась лише приблизно у кінці XIX століття. Більш менш широкого вжитку соціальне підприємництво набуло тільки приблизно 15-20 років тому, тоді ж воно стало і предметом багатьох дискусій. Сьогодні динамічно розвиваючись в європейських країнах, соціальне підприємництво вирішує проблеми безробіття, соціального захисту, громадського залучення тощо [1].

За даними проекту SELUSI, спрямованого на дослідження діяльності більше 600 соціальних підприємств в Європі, були визначені основні сфери їх діяльності: соціальні послуги – 16,7%, працевлаштування та навчання – 14,88%, охорона довкілля – 14,52%, освіта – 14,52%, економічний, соціальний розвиток та розвиток громади – 14,34%, культура, мистецтво та відпочинок – 7,08%, охорона здоров'я – 6,9%, забезпечення житлом – 2,72; бізнес-асоціації – 2%, законодавство, пропаганда та політика – 1,63%, інші – 4,72% [2].

Для багатьох країн світу соціальне підприємництво виступає одним з інструментів адаптації ветеранів бойових дій. Саме тому питання розвитку соціального підприємництва для України набуває все більшої актуальності, адже кількість ветеранів АТО зростає із кожним роком.

Розвиток соціального підприємництва в Україні став можливим за рахунок посилення ролі економічно активних учасників національного ринку в підтримці соціально вразливих категорій громадян і вирішенні соціально значущих питань. В Україні соціальне підприємництво набуває популярності серед громадських організацій, виступаючи основним інструментом вирішення локальних соціальних та економічних проблем. Проте поширення соціальних підприємств в Україні блокується відсутністю законодавства, яке б регламентувало діяльність соціальних підприємств та невизначеністю ключових понять і критеріїв ідентифікації таких підприємств.

У результаті відсутності законодавчого регулювання даного виду діяльності в Україні немає офіційних даних щодо кількості соціальних підприємств та обсягів їх підприємницької діяльності. Виданий в рамках грантового проекту «Соціальні підприємства в Україні» у 2017 р. другий «Каталог соціальних підприємств» налічує їх 150, перший Каталог у 2013 році налічував лише 46 соціальних підприємств [3]. Проте реальна цифра може сягати тисячі.

Основною сферою діяльності українських соціальних підприємств є сфера послуг майже 67% (туризм, спортивні клуби, освіта), це пов'язано перш за все з тим, що вони не потребують значних початкових фінансових інвестицій, на другому місці підприємства що займаються виробництвом послуг, зокрема надання психологічної допомоги, виробництво сувенірної продукції. Найменшу часту лише 7% припадає на підприємства, що займаються виробничою діяльністю, це пов'язано перш за все, з тим, що потрібні значні початкові інвестиції.

До ключових можливостей розвитку соціального підприємництва в Україні можна віднести [4, 5]: відсутність закону, який би регулював соціальне підприємництво – це можливість вибрати для соціального підприємства найбільш оптимальну організаційно-правову форму (ОПФ), як з точки зору бізнес-моделі, так і з точки зору особливостей оподаткування. А означає, що соціальне підприємство може еволюціонувати від комерційного проекту громадської організації до публічного акціонерного товариства. Слід зазначити, що значення має не стільки форма діяльності, як мета створення бізнесу. Соціальне підприємство необхідно створювати не заради пільг, а для покращення якості життя вразливих груп населення чи громади загалом; наявність ресурсів, які не задіяні традиційним бізнесом – це зазвичай людські ресурси, до яких можна віднести: люди з обмеженими можливостями; біженці (внутрішньо переміщені особи); національні меншини; люди похилого віку; молодь; ветерани АТО. Часто такі люди мають прекрасні вміння і навички, однак традиційні підприємства не зацікавлені в залученні їх на роботу. Багато великих підприємств намагаються не утримувати на своєму балансі низку допоміжних служб і підрозділів, бо це вимагає постійних витрат, тому все частіше можна спостерігати замовлення таких послуг, як прибирання, транспортування, кур'єрська доставка, обслуговування оргтехніки і мереж, реклама і зв'язки з громадськістю, організація подій, освітні послуги, бухгалтерський облік, виробництво різних деталей тощо.

Отже, варто відмітити, що в Україні соціальне підприємництво знаходиться на стадії зародження та становлення. Соціальне підприємництво в Україні представлене, переважно, малими підприємствами в сфері послуг. Основними джерелами фінансування є кошти самих підприємців та гранти, державна підтримка практично не виділяється. Соціальне підприємництво виконує, в основному, соціальні функції щодо найменш захищених верств населення.

Список використаних джерел

1. Про соціальне підприємництво. URL: http://www.socialbusiness.in.ua/index.php/ba_znan/biblioteka-sotsialnohopidpriemtsia/81-pro-sotsialnepidpriemnytstvo
2. Соціальна відповідальність: навч. посіб. / За заг. ред. А. М. Колота. Київ: КНЕУ, 2015. 519 с.
3. Каталог соціальних підприємств України 2016-2017pp. URL: <https://drive.google.com/file/d/0B5k4OK2hVgtAOWhGV1RjcW8zZlk/view>
4. Голуб'як Н.Р. соціальне підприємництво як механізм вирішення соціально-політичних проблем // S.P.A.C.E. 2017. № 2. С.16-20.
5. Наумова М. Перспективи і проблеми розвитку соціального підприємництва в Україні // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. 2016. № 8(185). С. 13-22.

СУЧАСНИЙ СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ СТРАХУВАННЯ БАНКІВСЬКИХ РИЗИКІВ В УКРАЇНІ

Тетяна Томарович
студентка

Євгенія Анішина
студентка

ХННІ ДВНЗ «Університет Банківської справи»

Ризиком у банківській сфері вважається небезпека (або потенційно можлива небезпека) втрати частини своїх активів банком, неотримання потенційного доходу, а також необхідність незапланованих витрат при здійсненні будь-яких операцій у діяльності банківської установи. В передових міжнародних документах, що регулюють банківську діяльність у світі, а саме - в Положеннях Базельського комітету з банківського нагляду визначення ризику відсутнє, проте в Положенні «Про організацію внутрішнього контролю в банках» під ризиками банківської діяльності визначається можливість (ймовірність) настання у кредитної організації втрат та погіршення ліквідності внаслідок настання несприятливих подій, пов'язаних із внутрішніми або зовнішніми чинниками [2].

На даному етапі розвитку світової економіки функціонування комерційних банків зазнає впливу багатьох видів ризиків, серед яких: зниження інвестиційного рейтингу країни, зміна кон'юнктури на світових ринках, характеру зростання національної економіки, перетікання фінансових ресурсів з однієї галузі в іншу або зниження потреб у фінансових ресурсах тощо.

Відповідно до Стратегії розвитку банківського сектору України на період до 2020 р., «основним змістом нового етапу в розвитку банківської сфери має стати підвищення якості банківської діяльності, що включає розширення складу банківських продуктів і послуг та вдосконалення способів їх надання, забезпечення довгострокової ефективності та стійкості бізнесу. У результаті кредитні організації в усе зростаючій мірі будуть орієнтуватися недовгострокові результати діяльності та більш раціональне ведення бізнесу, побудову та використання ефективних систем управління, включаючи управління ризиками» [3].

Таким чином, існуюча система української страхової справи і страхових послуг, які пропонуються сьогодні у сфері банківського страхування, дає змогу виділити дві групи елементів системи страхування ризиків комерційних банків.

В першу групу включаються об'єкти страхування і страхові ризики, що є спільними для всіх підприємств і організацій. В дану групу також включаються також і особисте страхування життя і здоров'я працівників банку.

В другу групу включаються специфічні банківські об'єкти. Дана група страхових операцій також поділяється на низку операцій, пов'язаних із наданням захисту щодо банківських цінностей та іншого майна банків:

- 1) шахрайство з використанням пластикових карт у банківській сфері;
- 2) страхування активних банківських операцій (видача кредитів, придбання облігацій);
- 3) під час здійснення пасивних операцій банку (банківських вкладів) [3].

Важливість страхування в банківській діяльності є суттєвою на сучасному ринку, але водночас складність цієї групи видів страхування не є приводом для відмови від укладення відповідних договорів, а вимоги повідомити страховика відомості, що становлять комерційну та іншу таємницю банку, не повинні розглядатися як економічне шпигунство. Значною мірою цьому сприяють відносно високий ступінь прозорості їхньої діяльності, трансформації у сфері банківської конкуренції, прагнення підвищити імідж кредитної установи і розширення спектру ризиків, приносять збитки, з одночасним збільшенням імовірності їх виникнення.

В основі договорів страхування є загальні зобов'язання зі страхового забезпечення страхувальника (Bankers Blanket Bond – BBB). Умови такого страхування покривають спектр основних ризиків, пов'язаних із майном банку і його операціями, зокрема:

- 1) ризиків, пов'язаних із непоаяльністю власного персоналу;
- 2) ризиків фізичної загибелі або пошкодження цінного майна в приміщенні банку за будь-яких причин, у тому числі й у результаті пограбування або крадіжки зі зломом;

3) ризиків, пов'язаних із перевезеннями цінного майна, здійснюваними самим банком або інкасаторською компанією;

4) ризиків виконання банком операцій на підставі підроблених письмових документів, доручень, інструкцій;

5) ризиків здійснення операцій із документарними цінними паперами, які можуть виявитися підробленими, і прийому фальшивих банкнот і монет;

6) ризиків заподіяння шкоди приміщенню і внутрішньому стану банку в результаті протиправних дій третіх осіб, вандалізму [4].

На даному етапі комплексне страхування банків є досить гнучким і мобільним продуктом, який шляхом внесення доповнень може бути підібрано під індивідуальні особливості конкретного банку-страхувальника. Проте сьогодні, на жаль, не впроваджено жодних комплексних продуктів, якісно орієнтованих на банківську діяльність.

Страхування ризиків банківської діяльності розвивається в Україні з труднощами внаслідок низки чинників. Перш за все це відсутність будь-якої державної політики у сфері регулювання банківських ризиків через інститут страхування. Незважаючи на те що більшість українських страхових компаній сьогодні пропонує комерційним банкам той чи інший набір страхових послуг, комплексний захист від банківських ризиків в Україні готові надавати далеко не всі страховики. Крім того, в Україні немає сюрвеєрів, які могли б професійно оцінити ступінь ризику банківської діяльності. Їхні послуги оплачуються досить високо, і більшості вітчизняних банків вони не по кишені [5].

Зважаючи на вищезазначені причини, під час управління власними ризиками вітчизняні банки вдаються до інструменту страхування досить рідко і лише тоді, коли їхня діяльність припадає під загрозу шахрайських дій.

Отже, подальше запровадження та розвиток страхування ризиків банківської діяльності в Україні є важливим напрямком для удосконалення банківської системи держави, а також та розвитку ринку страхових послуг відповідно до передових світових стандартів.

Список використаних джерел

1. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <http://www.minfin.gov.ua>
2. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <http://www.bank.gov.ua>
3. Степанюк Є. Становлення страхового ринку України: зміни та тенденції // Фінанси та банківська справа. 2019. №5-6. С. 1–4.
4. Землячова О.А. Організація страхування банківських ризиків // Економічна наука. 2015. С. 139–143. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/22_2015/30.
5. Кузьменко О.Г. Банківське страхування: тенденції і проблеми розвитку // Банківська справа. 2012. С. 298–306. URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/52269/7/Kuzmenko_Bankivske_strakhuvannia.

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Тетяна Урбан
спеціаліст,

Копачівська сільська рада, Волинська область

Іноземний досвід демонструє, що проблеми кожної громади можна ефектно вирішити тільки на місцевому рівні, адже держава ніколи не зможе вирішити великі проблеми конкретного малого міста, села, конкретної вулиці. В країні активно впроваджують реформу місцевого самоврядування, яка повинна забезпечити економічну спроможність місцевих органів влади, їх фінансову незалежність, можливість вирішувати проблемні питання власними силами та за кошт місцевих ресурсів. Нині запорука реалізації реформи місцевого самоврядування і децентралізації влади – це створення об'єднаних територіальних громад (далі – ОТГ), які, за умов змін бюджетної системи, можуть зростати.

Щоб ОТГ могли раціонально розпоряджатися ресурсами та усвідомлювала власні можливості розвитку, місцевій владі необхідно усвідомити, що громада це не лише розширення меж та збільшення території, це інший рівень існування з додатковими обов'язками та відповідальністю, насамперед представників органів місцевого самоврядування. З новоутвореної, значно збільшеної території до місцевого бюджету можна зібрати додаткові податкові надходження, а за ці кошти суттєво покращити якість життя громадян.

В Україні старт децентралізації дала Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади від 1 квітня 2014 року [2, 5]. Оскільки для впровадження соціально-економічної політики використовується бюджет, то бюджетна політика повинна забезпечити сталий та ефективний економічний розвиток на всій території адміністративної одиниці. Тому основною на сьогодні є децентралізація бюджету, яка покликана передати повноваження, функції, компетенції та відповідальність від центральних органів до місцевих. [6].

Своєрідним стартом до бюджетної децентралізації стало внесення змін до Бюджетного та Податкового кодексів України, згідно яких [3, 4].

Згідно нових децентралізаційних реформи бюджету об'єднаних територіальних громад (ОТГ) надаються ширші повноваження та відповідні фінансові ресурси, як в містах обласного значення, в яких залишається: 60% податку на доходи фізичних осіб (ПДФО), 100% податку на майно (нерухомість, земля, транспорт), 100% єдиного податку, 100% акцизного податку з роздрібною торгівлі (тютюн, алкоголь, нафтопродукти), 100% податку на прибуток установ комунальної власності ОТГ, 100% платежів за надання адміністративних послуг, 25% екологічного податку, інші збори та платежі, міжбюджетні трансферти та надходження в рамках програм і допомог [7].

Згідно із Кодексом [3], бюджетам ОТГ передбачаються такі міжбюджетні трансферти: базова дотація, освітня субвенція, медична субвенція, інші субвенції та дотації. Бюджети громад, що не об'єдналися, не отримуватимуть міжбюджетних трансфертів із державного бюджету.

Як свідчать результати експертного аналізу бюджетів ОТГ за 9 місяців 2018 року, позитивна динаміка є, отже реформа децентралізації ефективна. За підсумками дев'яти місяців 2018 року аналіз проводився у розрізі чотирьох показників, які характеризують фінансові аспекти діяльності об'єднаних територіальних громад. Аналіз проведено у розрізі 4-х груп ОТГ за демографічними ознаками: група 1 – чисельність населення понад 15 тис осіб; група 2 – чисельність від 10 до 15 тис осіб; група 3 – чисельність від 5 до 10 тис осіб; група 4 – чисельність до 5 тис осіб.

Показник 1. Власні доходи на одного мешканця. За підсумками дев'яти місяців 2018 року, до місцевих бюджетів 665 ОТГ надійшло 14,6 млрд грн, що на 69,4% (+ 6,0 млрд грн) більше від надходжень, отриманих ОТГ за дев'ять місяців 2017 року. Із розрахунку на одного мешканця громади отримали 2596,1 грн, що більше від аналогічного періоду минулого року на 1063,8 грн (у 1,7 рази).

Показник 2. Динаміка надходжень місцевих податків і зборів (співвідношення надходжень за дев'ять місяців 2018 року до дев'яти місяців 2017 року).

Місцеві податки і збори є індикатором ефективності роботи органів місцевого самоврядування, оскільки впровадження і встановлення ставок місцевих податків і зборів належить до виключної компетенції місцевих рад.

Серед громад Групи 1 найвищий показник приросту місцевих податків і зборів становить 165,2%. Разом із цим, по 3 громадах (або 3,4% від загальної кількості громад у групі) надходження зменшилися у порівнянні з минулим роком.

У Групі 2 найвищий показник приросту становить 157,2%. У 9 громад (або 8,7% від загальної кількості громад у групі) зафіксовано від'ємний приріст.

У Групі 3 по 18 ОТГ (або 7,9% від загальної кількості громад у групі) зменшилися надходження, а найвищий показник приросту становить 173,3%.

У Групі 4 найвищий показник приросту складає 7,3 рази (Гречаноподівська ОТГ Дніпропетровської області), однак 30 ОТГ мають від'ємний показник приросту (або 12,1% від загальної кількості громад у групі).

Формування значної частини власних доходів місцевих бюджетів - у прямій залежності від того, наскільки ефективно органи місцевого самоврядування зможуть організувати весь комплекс робіт із запровадження та мобілізації місцевих податків і зборів.

Показник 3. Рівень дотаційності бюджетів (питома вага базової/реверсної дотації у власних доходах) розраховано як співвідношення обсягу базової чи реверсної дотації до загальної суми доходів ОТГ (без субвенцій).

Найменш залежними від дотаційних ресурсів з державного бюджету є громади Групи 1. Тут із 87 ОТГ найвищий рівень дотаційності становить 48,3%. У Групі 2 найвищий рівень дотаційності становить 55,6% (у трьох громадах показник дотаційності перевищує 50%). Серед ОТГ Групи 3 – по восьми громадах показник дотаційності перевищує 50% (або 3,5% від загальної кількості громад у групі), найвище значення становить 58,8%. У Групі 4 по двох громадах показник дотаційності перевищує 50%, найвище значення становить 62,2%.

Показник 4. Питома вага видатків на утримання апарату управління у власних ресурсах ОТГ (без трансфертів).

У Групі 1 налічується 39 ОТГ (44,8% від загальної кількості ОТГ в групі), у яких видатки на управління перевищують 20% від обсягу власних доходів. З них у одній громаді цей показник складає 57,4%.

Серед ОТГ Групи 2 у 60 громадах показник видатків на управління перевищує 20% (58,3% від загальної кількості ОТГ в групі), у тому числі найвищий показник становить 54,9%.

У Групі 3 по 173-х громадах видатки на управління перевищують 20% від обсягу власних доходів (76,2% від загальної кількості ОТГ в групі), у тому числі по 12 ОТГ показник становить понад 50%, а найбільша питома вага управлінських видатків складає 87,1%.

Групі 4 кількість ОТГ, у яких видатки на управління перевищують 20% обсягу власних доходів, становить 222 (89,5% від загальної кількості ОТГ в групі), у тому числі по 21 ОТГ показник становить понад 50%, а найбільша питома вага управлінських видатків – 76,1%.

За оцінками експертів, при більшій фінансовій спроможності бюджету частка видатків на утримання апарату управління буде меншою, оскільки такі витрати (без урахування витрат капітального характеру, пов'язаних із утриманням органів управління) мають відносно усталену величину. Тому, у бюджетах із більшим ресурсом витрати на апарат управління у відсотковому вираженні є меншими. Внаслідок цього, такі громади мають можливість спрямувати більше коштів на розвиток своїх територій. [1].

Попри позитивну динаміку, система фінансового управління в органах місцевого самоврядування в Україні потребує вдосконалення з метою максимального її наближення до принципів, які є у Європейській хартії місцевого самоврядування. Можливе вирішення таких проблем може здійснюватися шляхом реформування фінансової системи на місцях, з урахуванням вектору децентралізації. У цьому контексті вже маємо приклад – розпорядок коштами в розвинених країнах світу, де державні утворення опираються лише не власні кошти, є стабілізаторами суспільного миру та ладу в країні.

Список використаної літератури

1. Експертний аналіз бюджетів 665 ОТГ за 9 місяців 2018 року. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/10138>
2. Європейська хартія про місцеве самоврядування, ратифікована Законом України № 52/97 – ВР від 15.07.97. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_036
3. Про внесення змін до Бюджетного кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо податкової реформи: Закон України від 28 грудня 2014 року URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/914-19_28.
4. Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо податкової реформи: Закон України від 28 грудня 2014 року. URL: Режим доступу: [http:// zakon.rada.gov.ua/go/71-19](http://zakon.rada.gov.ua/go/71-19)
5. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 1 квітня 2014 р. №333-р. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-p>
6. Соколова О.М. Ковальчук А.В. Теоретичні засади фінансової децентралізації в умовах реформування системи державного управління. URL: <http://visnyk.academy.gov.ua/pages/dop/62/files/03055491-6112-48aa-87dc-dbcaeba697f5.pdf>
7. Фінансова децентралізація в Україні. Перший етап успіхів // Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України. URL: [http://old.decentralization.gov.ua/pics/attachments/Buklet_finansova_decenrt_\(21.03.17\).pdf](http://old.decentralization.gov.ua/pics/attachments/Buklet_finansova_decenrt_(21.03.17).pdf)

ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ: ПИТАННЯ ФІНАНСУВАННЯ МІСЦЕВИХ ГРОМАД

Василь Харченко

магістрант,

Академія праці, соціальних відносин і туризму

Одним із ключових завдань модернізації економіки країни, підвищення її конкурентоспроможності, забезпечення сталого розвитку, подолання соціально-економічної кризи та поліпшення добробуту населення, є проведення масштабної реформи державного управління, що неможливо здійснити без становлення місцевого самоврядування. [1].

Реформа децентралізації дала поштовх до формування дієздатного та найбільш наближеного до громадянина інституту влади – місцевого самоврядування.

Відповідно до положень Європейської хартії місцевого самоврядування найбільш дієвий і спроможний інститут місцевого самоврядування на базовому рівні – об'єднані територіальні громади (далі - ОТГ).

Ефективне місцеве самоврядування та забезпечення ним поступального соціально-економічного розвитку відповідних територій має супроводжуватися збільшенням ресурсної та фінансової бази. Децентралізовані повноваження мають бути забезпечені відповідним ресурсом для якісного виконання. [1].

Актуальність дослідження питань розвитку місцевих фінансів на сучасному етапі обумовлена пов'язаними з децентралізацією реформуванням податково-бюджетного законодавства та перетвореннями в системі місцевих бюджетів. [2].

Внесення змін до Податкового кодексу України, Бюджетного кодексу України та інших нормативно-правових актів дещо укріпило фінансову автономію місцевих органів влади за рахунок удосконалення системи доходів місцевих бюджетів, механізмів їх формування, посилення інвестиційної складової, сприяло перетворенню місцевих фінансів на потужний інструмент регіонального розвитку. [2].

Проте, вирішення нових завдань щодо соціально-економічного розвитку територій та підвищення добробуту територіальної громади, що ставляться перед місцевою владою, потребує збільшення фінансової бази і подальшого вдосконалення законодавчого та нормативно-правового забезпечення щодо самостійного встановлення місцевих податків і зборів, функціонування цільових фондів, оформлення місцевих позик, запозичень тощо. [2].

За 4 роки реформи в Україні було створено 882 ОТГ, що об'єднали 4043 громади (36,7% від загальної кількості місцевих рад станом на 01.01.2015 року), це 38% території України і близько 69% населення. Власні доходи місцевих бюджетів з 2014 по 2018 рік збільшилися на близько 200 млрд. грн. (з 68,6 млрд. грн. до 267 млрд. грн). Це — реальний інструмент впливу на досягнення результату та відповідальність за довіру громад. [1].

Останні роки спостерігалася тенденція до зростання частки місцевих бюджетів у структурі зведеного бюджету. Але аналіз видатків бюджету на 2019 рік показує зворотну тенденцію: частка видатків державного бюджету зросла з 55 до 58%, а місцевих - зменшилася з 45 до 42%. [3].

В процесі децентралізації влади основний аспект зосереджений на створенні належних матеріальних та фінансових умов для забезпечення здійснення ОМС власних та делегованих повноважень, надання фіскальних інструментів для нарощування власних ресурсів та зменшення їх залежності від центральної влади у фінансовій сфері. [4]. Із внесенням змін до Податкового та Бюджетного кодексів, від 1 січня 2015 року місцевим самоврядуванням отримано більше фінансів для підвищення економічної спроможності.

До доходів місцевих бюджетів включаються доходи, закріплені за місцевими бюджетами. згідно із статтями 64, 66, 69, 69-1 та 71 Бюджетного кодексу. Об'єднані громади здобули наступне повноваження та ресурс – зарахування до місцевих бюджетів ОТГ 60% податку на доходи фізичних осіб на власні повноваження. Окрім того, в розпорядженні ОТГ повністю залишаються надходження від податків: єдиного, на прибуток підприємств і фінансових установ комунальної власності та податку на майно (нерухомість, земля, транспорт). [5].

До того ж ОТГ мають прямі міжбюджетні відносини з державним бюджетом (до реформи прямі відносини мали лише обласні та районні бюджети, бюджети міст обласного значення), для виконання делегованих державою повноважень їм надаються відповідні трансферти (дотації, освітня та медична субвенції, субвенція на розвиток інфраструктури громад тощо).

Фінансування потреб територій найяскравіше демонструє приклад міста Києва.

Аналіз структури доходів бюджету м. Києва на 2019 рік демонструє наступне:

доходи бюджету міста Києва у сумі 57 434 450 700 грн. складаються з власних доходів у сумі 43 636 014 100 грн. (75,97 %), з яких понад половину складає сума ПДФО 22 217 998 000 грн. (38,68 %), та офіційних трансфертів у сумі 13 798 436 600 грн. (24,02 %);

Аналіз видатків бюджету м. Києва на 2019 рік демонструє наступне:

видатки бюджету міста Києва на 2019 рік становлять у сумі 57 432 550 700 грн., у тому числі, видатки споживання становлять 38 372,58 млн. грн. (66,82%);

видатки розвитку – 19 059,97 млн. грн. (33, 18%);

фінансування Громадського бюджету міста Києва 2019 року у сумі 149 824 056 грн (0,26%). [6].

В травні 2019 року Київська міська рада прийняла бюджетний регламент.

Порівнюємо структуру надходжень місцевих бюджетів у першому кварталі 2019 року та бюджету міста Києва на 2019 рік:

податок на дохід фізичних осіб: ОТГ – 58,6%, Київ - 54,95%;

плата за землю: ОТГ – 14,3%, Київ – 5,7 %;

нерухоме майно: ОТГ – 1,7%, Київ - 7,4%;

єдиний податок: ОТГ - 18,2%, Київ - 14,1%;

інші: ОТГ - 7,2%, Київ - 17,8%. [6].

Слід зауважити, що в інших надходженнях бюджету міста Києва лівову частку становить податок на прибуток підприємств – 10,49%, що обумовлено нормою діючого законодавства про сплату податку на прибуток підприємств за місцем реєстрації юридичної особи.

Результатом реформи стало підвищення зацікавленості органів місцевого самоврядування у збільшенні надходжень до місцевих бюджетів, пошуку резервів їх наповнення, покращення ефективності адміністрування податків і зборів. Об'єднані громади показують високі і динамічні темпи приросту власних доходів. У частині використання коштів увага акцентується на необхідності формування найбільш оптимальної структури бюджетних видатків, створенні ефективного не надто чисельного управлінського апарату, здійсненні постійного аналізу витрачання бюджетних коштів і упередженні випадків їх нераціонального витрачання. [4].

Подальше вдосконалення міжбюджетних відносин базуватиметься на принципах середньострокового планування та вдосконалення програмно-цільового методу на місцевому рівні.

В Україні створені всі необхідні умови для подальшої успішної децентралізації. Але, щоб реформа стала дійсно безповоротною, нам потрібно прийняти ряд законів та остаточно закріпити зміни у Конституції щодо децентралізації. [2]. Основною проблемою розвитку місцевого самоврядування вважається відсутність закону про передачу земель за межами населених пунктів в управління або розпорядження громадам.

Експерти вважають нагальним прийняття Верховною радою наступних п'яти законопроектів: Законопроект №8051 «Про засади адміністративно-територіального устрою України»; Законопроект №8369 «Про службу в органах місцевого самоврядування»; Законопроект № 9441 «Про внесення змін до Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад (щодо перспективних планів формування територій громад Автономної Республіки Крим, областей)»; Законопроект №6403 «Про внесення змін до закону «Про регулювання містобудівної діяльності»; Законопроект №6150 «Про державну реєстрацію актів цивільного стану» . [1].

Також варто взяти до уваги кращі практики європейських країн, в тому числі нашого найближчого сусіда – Польщі, де грамотна бюджетна децентралізація та успішна співпраця громадськості з органами місцевого самоврядування призвела до активного розвитку територіальних громад. [7].

Питання бюджетів територіальних громад України потребують додаткової прозорості та відкритості. [7]. Експерти та аналітики пропонують органам місцевого самоврядування прийняти Бюджетний регламент, запровадити процедуру Громадського бюджету.

Таких можливостей та ресурсів для розвитку громад, які надала реформа децентралізації в історії України ще не було. Вже 69% населення України проживає в 882 ОТГ.[1]. Отже, децентралізація – це шлях України до Європи, це нова європейська якість життя.

Список використаних джерел

1. Реформа децентралізації: урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/diyalnist/reformi/efektivne-vryaduvannya/reforma-decentralizaciyi> (дата звернення 30.05.2019).
2. Ніколаєва О. М., Маглаперідзе А. С. Місцеві фінанси. Київ: Центр учбової літератури, 2013. 354 с.
3. Про Державний бюджет України на 2019 рік: Закон України від 23 листопада 2018 року № 2629-VIII/ URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2629-19> (дата звернення 30.05.2019).
4. Реформа державних фінансів: урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/diyalnist/reformi/efektivne-vryaduvannya/reforma-derzhavnih-finansiv> (дата звернення 30.05.2019).
5. Бюджетний кодекс: Закон України від 8 липня 2010 року № 2456-VI/. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17> (дата звернення 30.05.2019).
6. Про бюджет м. Києва на 2019 рік: Рішення Київської міської ради від 13.12.2018 №416/6467. URL: https://kyivcity.gov.ua/publicna_informatsiia_Tag_166122/rishennya_kivsko_misko_radi_pro_byudzheth_m_kiy_eva_na_2019_rik/ (дата звернення 30.05.2019).
7. Бюджетний регламент: на шляху до ініціативи “Відкритий Уряд” // Центр політичних студій та аналітики ЕЙДОС. URL: <http://eidos.org.ua/novyny/byudzhetniy-rehlament-na-shlyahu-do-initsiatyvy-vidkrytyj-uryad/> (дата звернення 30.05.2019).

ДИВЕСТИЦІЇ В СУЧАСНІЙ ЄВРОПЕЙСЬКІЙ БАНКІВСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Володимир Шевченко

*к. е. н., доцент кафедри міжнародної економіки та маркетингу
Київський національний університет імені Тараса Шевченка*

Низка економічних та фінансових явищ, процесів мають по суті подвійні структури взаємообумовлених та протилежних форм. Наприклад, поділ праці супроводжується кооперацією, диверсифікація поєднується з інтеграцією, глобалізація породжує регіоналізацію, країни-імпортери капіталу можуть перетворитися в його експортера.

Дивестиції значною мірою пов'язані з процесами корпоративної (інституційної) реструктуризації, ґрунтуються на попередніх інвестиціях (об'єкт дивестицій) та стану бізнесу компанії (фінансової інституції). Дивестиції треба розглядати як процес та як діяльність, протилежну за змістом та результатом до інвестицій. Іншими словами, дивестиції здійснюються як вилучення активів з компанії (фінансової інституції) та економічна трансформація активів. Таке вилучення може бути складовою процесу реструктуризації, що здійснюється внаслідок змін національного та міжнародного економічного середовища, інновацій або результатом банкрутства.

Сучасний стан європейської банківської діяльності характеризується взаємодією еволюції, трансформації, структурних змін та інновацій. Вказані процеси взаємодіють, що обумовлює їх суперечливість, волатильність, нестабільність та транскордонне поширення. Банківські інвестиції періодично супроводжуються зворотнім процесом – дивестиціями -, тобто скороченням та продажем активів, в періоди криз може відбуватися неочікувана зупинка ("sudden stop") міжнародного руху капіталу, частина банківських активів стає «токсичними» (неліквідними).

Основними факторами виникнення дивестицій в європейській банківській системі є:

- посилення суперечностей економічної та фінансової глобалізації, поширення процесів регіоналізації, дезінтеграції та протекціонізму;
- відносно низькі темпи світового економічного зростання та міжнародної торгівлі, нестабільність товарних та фінансових ринків;
- довгий період історично низьких процентних ставок центральних банків розвинутих країн обумовили зниження маржі банків та їх доходів від кредитування;
- волатильність валютних курсів та валютні ризики банківських інвестицій та активів;
- банківська нестабільність або кризи в ряді європейських країн в останнє десятиріччя (Ісландія, Ірландія, Іспанія, Італія) та нагромадження «токсичних» фінансових активів;
- вплив сучасних інформаційних технологій та «фінтеху», посилення конкуренції з боку небанківських фінансових установ.

Наслідками вказаних процесів є втрата капіталу та ліквідності, скорочення банківської маржі, зростання ризиків та збільшення витрат банків на підтримання діяльності та додаткову капіталізацію відповідно до вимог Базелю III.

Дивестиції стали важливим способом трансформації європейських банків шляхом продажу частини бізнесу (зазвичай роздрібного або інвестиційного); закриття банківських підрозділів, дивестиції та вихід з ринку певної країни. Відбувається скорочення транскордонного банківського кредитування – наприклад, в посткризовий період основні міжнародні позичальники банки Швейцарії та Великої Британії скоротили міжнародні кредити на 2,1 трільйони доларів США, або на 32 % [2, Р.14]. В 2007 – 2016 роках обсяг дивестицій в світовому банківському секторі склав біля 2 трільйонів доларів США, з них 1 трільйона дол.. США в розвинутих європейських економіках [2, Р.14].

Одним з актуальних проявів структурних змін у банківському секторі є процес дивестицій та реструктуризації банків з іноземним капіталом в Україні

Основними причинами дивестицій іноземного капіталу в банківську секторі України, на наш погляд, є наступні:

- недостатня прибутковість або збитковість діяльності на місцевому ринку, зміна стратегії материнського зарубіжного банку;

- низькі кредитні рейтинги України, що суттєво впливає на оцінку ризиків активів міжнародних банківських груп в Україні та приходиться у суперечність з вимогами Базель III щодо ризиків на нормативів достатності капіталу;
- ризикованість активів веде одночасно з обмеженням міжбанківського кредитування в рамках міжнародних груп значно ускладнює можливості рекапіталізації філій в Україні;
- нагромадження проблемних кредитів та втрат банків;
- продаж активів банків з іноземним капіталом відбувався за цінами, що були значно менше їх вартості, тому в більшості випадків це обумовлювало прямі втрати міжнародних банківських груп;
- зростання ризиків і вартості кредитів на ринку України привело до стагнації кредитного ринку та обмежило можливості отримання прибутків.

Дивестиції банків з іноземним капіталом здійснюються різними шляхами (табл.1)

Таблиця 1

Дивестиції та реструктуризація банків з іноземним та національним капіталом

<i>Банк х іноземним капіталом</i>	<i>Країна основного акціонера</i>	<i>Український або іноземний партнер Дивестиції/ реструктуризації</i>	<i>Зміст угоди</i>
Raiffeisen Bank Aval	Австрія	ЄБРР	Продаж 35% пакета акцій
Правекс банк (група Інтеза)	Італія	Іноземний партнер	Угода про продаж підписана, але не має дозволу НБУ
UniCredit	Італія	ABN Holdings SA Luxemburg (Альфа-банк)	Обмін акцій між ABN Holdings SA Luxemburg та Unicredit Bank про обмін української дочірньої компанії на 9,9% акцій холдингу
Ерсте банк	Австрія	Фідо банк	Придбання 100% акцій, у 2017 р Фідо банк збанкрутував
Universal bank	Швейцарія	ТАС комерцбанк	Придбання 100% акцій

Джерело: складено автором

Загалом в процесі трансформації ринкова частка банків з іноземним капіталом залишається стабільною, але при цьому частина формально іноземних акціонерів представляють українських та російських кінцевих власників через холдинги, зареєстровані в країнах ЄС. Такі банки по суті можна вважати «квазі іноземними» на відміну від філій найбільших європейських банків.

Список використаних джерел

1. Global Financial Stability Report 2017 IMF. Washington: International Monetary Fund. URL: <http://www.imf.org/imf/> (Дата звернення 12.01.2018)
2. The new dynamics of financial globalization. Washington: McKinsey, 2017. 108 p.

MODERN TAX INSTRUMENTS FOR THE IMPROVEMENT OF NEOINDUSTRIALIZATION AND INVESTMENT-INNOVATIVE ACTIVITY IN UKRAINE

Roman Shepetko

*post-graduate student of the Department of Economic Policy
and governance,*

National Academy of Public Administration of the President of Ukraine

Modern budgetary tools aimed at stimulating neo-industrialization, scientific and technological development, investment-innovation activity of enterprises by reducing their tax pressure, create favorable tax regime for attraction of investments. Budgetary instruments are divided into direct and tax. The instruments of the first group include: subsidies and grants for R & D. The main drawbacks of these instruments are high administrative costs and the inability to implement projects that are not included for public funding. Today, due to a significant budget deficit, state funding for scientific activities is low.

Definitive directions of tax policy are the increase of the tax burden on the use of natural resources and environmental pollution (the implementation of the green economy principles), as well as tax incentives for innovation through the introduction of preferential tax treatment for innovative enterprises. Unlike direct stimulation of R & D, tax instruments encourage all enterprises to innovate, without restricting them to only priority areas, as well as reducing the risk of corruption. The main disadvantage of tax incentives is a significant reduction in revenues to the budget.

To improve the efficiency of the tax system, it must be determined that high rates of corporate income tax significantly inhibit innovation activity, economic development and neo-industrialization processes in the country. Increasing the same rates of environmental tax and fees for the use of mineral resources, on the contrary, stimulate enterprises to increase resource and environmental efficiency of production. Therefore, increasing the financial burden on environmental taxes is appropriate by raising the rates of environmental taxes and fees for the use of subsoil and the introduction of tax privileges on income tax for innovative enterprises. Such tax system transformations can reduce fiscal pressure on industry without lowering budget revenues and comply with the international principles of the green economy and the concept of sustainable development.

One of the most popular tools for stimulating innovation and investment activity is the investment tax exemption. The essence of the investment tax exemption is the establishment of a zero rate of corporate profit tax, which is directed to R & D, as well as the renewal and expansion of basic productive assets.

In the global economy, depreciation is one of the most effective tools for stimulating investment and innovation. The current world trend in this policy is to reduce the depreciation period, due to the rapid pace of the aging of equipment. In some countries accelerated depreciation methods are used, for example, in Japan the rate of accelerated depreciation is 200% [1]. To introduce a mechanism for accelerated depreciation in Ukraine, it is necessary to reduce the minimum permissible terms of depreciation of fixed assets for the 4th group (machines and equipment) to 2 years. Accelerated depreciation should apply not to all fixed assets of the enterprise, but only to high-tech equipment and technologies. In addition to the minimum terms, it is necessary to introduce the maximum useful life of the fixed assets of the specified group up to 7 years. This will stimulate the management of industrial enterprises to avoid the misuse of the depreciation fund.

Another popular instrument for stimulating investment-innovation activity is the tax holidays. They release newly created enterprises in the priority industries from paying income tax within 5 (five) years from the date of their creation. To achieve high efficiency, it should apply only to newly created enterprises in the priority industries. Duration of tax holidays must be up to 5 years from the start of the enterprise.

Value Added Tax is an important tool for stimulating innovation activity. It provides full exemption from VAT producers, sellers and buyers of innovative products. For products that are classified as luxury, as well as alcohol and tobacco it is expedient to introduce an increased VAT rate of 30%. To the list of luxury items you need to bring jewelry and expensive hand-watches, yachts,

cars and quads with a large amount of engine, etc. In order to optimize the commodity structure of exports it is expedient to limit the application of the zero VAT rate for the export of raw materials and products with low value added. It is important to stimulate an increase in exports of innovative and high-tech products, rather than commodities.

Environmental taxation is one of the most effective tools for stimulating neo-industrialization. Today, in Ukraine, environmental tax rates are very low compared to European countries, and their share of revenues is less than 0.1% of GDP [2], while in the EU countries, where the burden on the natural environment is less intense, the environmental tax revenues make up from 2% to 4% of GDP. For example, in Germany, the environmental tax rate is 1.9% of GDP, in Denmark 4% of GDP, Italy 3.4% of GDP, of France 2.2% of GDP, of Sweden 2.2% of GDP, of Spain 1.9 % Of GDP, Poland - 2.7% of GDP, Romania - 2.4% of GDP [3].

In order to avoid the transformation of Ukraine into a zone of environmentally harmful industries in the modern world chains of value added creation, it is necessary to bring the current rates of environmental taxes closer to the standards of the European Union. The rates need to be raised at least four times. In order to enable enterprises to prepare for such changes, it is necessary to increase the rates in two stages: from January 1, 2020, to raise rates twice; from January 1, 2021, double the tax rates again. This will not only be an additional source of budget filling, but will also stimulate enterprises to introduce new environmentally sound technologies. In addition to raising rates, it is necessary to establish strict control (with the involvement of public organizations) taking into account emissions of pollutants. Since today this accounting is carried out by enterprises paying environmental tax, which creates a conflict of interest).

In addition to raising the ecological tax rates, it is expedient to raise rent rates and expand the list of minerals for which rent is levied. These measures will become a reliable source of replenishment of the budget and will make the extraction of raw materials less profitable business (in comparison with its processing), which will stimulate enterprises to deeper processing of extracted natural resources.

Taking into account the above, it is possible to draw the following conclusions that the most effective tools for stimulating neo-industrialization and investment-innovation activity belong to the tax sector. The main advantages of these tools are the possibility of a positive impact on all enterprises (without limiting them to only priority sectors). Tax instruments also reduce the level of corruption risks. The most effective tax instruments include: investment tax exemption - the establishment of a zero profit tax rate, which is geared towards innovation and upgrading of production capacity; introduction of maximum and reduction of minimum periods of depreciation, which will stimulate the management of industrial enterprises to avoid the misuse of funds from the depreciation fund; tax holidays - release newly created enterprises in the priority industries from the payment of income tax for a specified period from the moment of creation; exemption from VAT producers and consumers of innovative products; increasing the rates of environmental taxes and expanding the list of minerals, for the extraction of which the rental fee is deducted. The use of these tax instruments will stimulate neo-industrialization processes and create an innovative model of economic development in Ukraine.

References

1. 2016 Tax Reform Proposal / Japan Tax Update // PWC. Issue 116, December 2015. Retrieved from: <https://www.pwc.com/jp/en/taxnews/pdf/jtu116-dec-2015-en.pdf>.
2. The Law of Ukraine "On the State Budget of Ukraine for 2018" from 07.12.2017 № 2246-VIII // Vidomosti of Verkhovna Rada of Ukraine – 2018. – № 3-4. – Article 5.
3. Taxation trends in the European Union – Data for the EU Member States, Iceland and Norway. Luxembourg: Publications Office of the European Union. 2017. 286 p.

FINANCIAL INCLUSION AS FACTOR OF SUSTAINABLE ECONOMIC AND SOCIAL DEVELOPMENT

Svitlana Shchegel

*PhD in economics, senior researcher at the Department of
Economic Growth and Structural Changes in the Economy,
Institute for Economics and Forecasting, NAS of Ukraine*

The Importance of Financial Inclusion. Financial inclusion is the driver of economic growth and an important factor of social equality in the modern world. It is globally recognized as one of the most important engines of economic development. Financial inclusion means that citizens and businesses have access to financial products and services regardless of their income, age, place of residence or type of activity. Central banks and other regulators of the financial market, international organizations and other market players emphasize the importance of financial inclusion over the past decade. Financial services are foundational to addressing some of the pressing global issues (such as poverty, inequality, migration) and achieving a wide array of development goals. Numerous studies have demonstrated that access to bank accounts and payment services have a measurable impact on poverty.

While the World Bank agrees that financial inclusion is a key enabler in reducing poverty and boosting prosperity, it is ironic that still more than half of the world's adult population do not have access to basic financial services – many people continue to manage their finances outside of the formal banking system, an estimated 2.5 billion working-age adults globally (more than half of the total adult population) have no access to the types of formal financial services delivered by regulated financial institutions that wealthier people rely on [1].

According to the World Bank's latest figures, 37% of Ukrainians still have no access to formal financial services meaning they have no a bank account. The share of people actively using Internet and mobile banking in Ukraine is 7-8 times lower than in Poland and the USA. While in these countries more than 95% of retail payments and transfers are carried out remotely, banks in Ukraine are overloaded with cash transactions [2]. Why is this happening and how can financial services help to eradicate poverty?

Enhancing financial inclusion is one of the strategic goals of the National Bank of Ukraine as well as one of the country's top priorities for financial sector reform under the Association Agreement between the European Union and Ukraine.

Higher level of financial inclusion is beneficial for multiple stakeholders:

- for regulators and the country as it involves all social groups in financial system that results in GDP increase, inbound foreign investment, contributes to GDP growth, attracting foreign investment, diversification of the financial system, as well as stimulates entrepreneurship development;
- for financial service providers, as it increases the number of customers;
- for individuals, as it helps to make better use of financial services and to better manage their assets thus improving the overall quality of their lives.

The impact of financial inclusion and the role of governments. The impact unfolds through three intertwining pathways [3]: 1. Financial inclusion contribute to poverty alleviation by bringing financial products and services within reach of people living in poverty. New technologies – FinTech – play a significant role in financial inclusion. 2. Contribute to poverty reduction –, bring people out of poverty on a sustained basis when they can use financial services that help them to grow their businesses and invest in education. 3. Contribute to economic activity and eventually economic growth, although this link is less well established and requires further research.

It is important to point out that the benefits of financial inclusion extend beyond individuals and households. Shifting cash payments to digital delivery - whether it is social welfare transfers made by governments to citizens; or people paying their taxes, fees and bills to governments; or payments made between people - can improve their efficiency and reduce the amount of money lost to corruption. Digital payments can also provide the backbone for new types of delivery for basic services, such as solar energy and water particularly to remote areas where national grids are too

expensive. Digital payments also support education delivery. Global leaders are increasingly recognizing the role that financial inclusion can play in helping the world achieve many of the Sustainable Development Goals. And these bring us to the next important issue, namely, the role of governments. Governments support financial inclusion in at least three key areas:

- set the rules that regulate the environment for financial inclusion, balancing the drive to bring financial services to poor households with measures to protect consumers as well as the stability and integrity of the financial system;
- promote infrastructure, either financially or by incentivizing private sector investments, to support the expansion of financial services (such infrastructure might include identity systems, connectivity, payment systems or credit registries);
- support financial inclusion by determining the routing and volume of payments made government-to-person (e.g., social payments) and person-to-government (e.g. taxes) that favorably shape the financial ecosystem to be more inclusive.

Policy makers increasingly recognize that financial exclusion is a risk to political, social, and even financial stability, which may impede economic advancement, and that financial inclusion presents an opportunity to improve lives. The G20 through its Global Partnership for Financial Inclusion recognizes its importance [4], and increasingly the global standard setters consider financial inclusion alongside its other goals of stability, integrity and protection. The importance is increasingly recognized by many countries.

Key recommendations and tasks for the National Bank of Ukraine on the way of transformation of the financial sector of Ukraine toward inclusion and sustainability:

1. Learn the lessons and study global trends and practices: financial inclusion is on the rise globally, but gains have been uneven across countries. And in order to make national strategy work it is crucial to consider global trends as well as draw on important lessons learned from the successes of a number of international actors engaged in financial inclusion research and programs.
2. Financial literacy: providing practical knowledge to Ukrainian citizens and helping Ukrainians be in control of their financial lives. Informed consumers is an important prerequisite for financial inclusion in Ukraine. Such individuals make better financial decisions, as well as they support the effectiveness of the financial system by demanding more sophisticated financial services. An empowering environment that facilitates competition, promotes innovation and the use of technology, addresses risks in a proportionate manner, and empowers financial consumers to make informed choices is critical to improving financial inclusion and consumer protection.
3. Access and usage of financial services by all. Achieving financial inclusion requires a deliberate and coordinated approach to identify relevant obstacles and opportunities, leverage linkages across financial and nonfinancial policy areas, and align the efforts of a wide range of stakeholders. The financial inclusion goal could be achieved if all government authorities took a proportionate regulatory approach that would allow many financial institutions greater flexibility in innovating and targeting underserved consumer segments.
4. Implementation of innovations and collaboration between stakeholders: tandem of government and industry. Globally new technologies and payment innovations such as mobile money have proved to be a catalyst for greater financial inclusion, but there is no 'one size fits it all' solution. It is necessary to strike a balance between tackling regional challenges, unleashing innovations, managing risks and protecting consumers. This requires greater cooperation between different stakeholders, involving government, businesses, banks and fintechs.

References

1. The Global Findex database. The 2017 edition // The World Bank. URL: <https://globalfindex.worldbank.org/>
2. Financial Inclusion // National bank of Ukraine. URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=3961976&cat_id=3115908
3. Consultative Group to Assist the Poor. URL: <https://www.cgap.org/about/fag>
4. Global Partnership for Financial Inclusion. URL: <https://www.gpfi.org/featured/launch-g20-basic-set-financial-inclusion-indicators>

Академія праці, соціальних відносин і туризму

Наукове електронне видання

Підписано до друку 6 червня 2019 р.

**ФІНАНСОВИЙ СЕКТОР ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ТА
СТАЛИЙ РОЗВИТОК: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД,
СТРАТЕГІЧНІ ОРІЄНТИРИ ДЛЯ УКРАЇНИ**

**Збірник матеріалів
міжнародної науково-практичної конференції**

Видавництво «Академія праці, соціальних відносин і туризму»

Свідоцтво КВ № 21787-11687ПР від 21.12.2015 р.,
м. Київ, Кільцева дорога, 3-А, Київ-187, МСП, 03187,
Україна, тел./факс (044) 526-15-45; e-mail: edit@socosvita.kiev.ua